ગુજરાતી વ્યાકરણ અને સાહિત્ય વિશે

૧. નીચેનામાંથી કોણ ગઝલકાર નથી ?
(A) મનહર મોદી (B) ચિનુ મોદી **(C) ઉમાશંકર જોશી** (D) બરકત વીરાણી

૨. "સાત પગલાં આકાશમાં" જેવી માતબર નવલકથાનાં લેખિકા...
(A) ઈલા આરબ મહેતા **(B) કુંદનિકા કાપડિયા** (C) સરોજ પાઠક (D) વર્ષા અડાલજા

૩. 'મારે પણ એક ઘર હોય !' નવલનાં લેખિકા ...
(A) વર્ષા અડાલજા (B) ધીરુબેન પટેલ (C) સરોજ પાઠક (D) બિન્દુ ભટ્ટ

૪. પુરસ્કૃત કૃતિ 'આગંતુક' નાં લેખિકા તે ...
(A) બિન્દુ ભટ્ટ (B) હિમાંશી શેલત (C) વર્ષા અડાલજા **(D) ધીરુબેન પટેલ**

૫. લેખિકા બિન્દુ ભટ્ટની કઈ કૃતિ પુરસ્કૃત થઈ છે ?
(A) અખેપાતર (B) બાંધણી (C) જાળિયું (D) બાપાની પીંપર

૬. 'ઈર્શાદગઢ' કોની કૃતિ છે ?
(A) આદિલ મનસૂરી **(B) અમૃતા પટેલ** (C) અમૃત ઘાયલ (D) રઘુવીર ચૌધરી

૭. રઘુવીર ચૌધરીની કૃતિ 'સહરાની ભવ્યતા'નુ સ્વરૂપ ?
(A) ચરિત્રલેખો **(B) નવલકથા** (C) લલિત નિબંધ (D) વાર્તાસંગ્રહ

૮. શ્રી સુરેશ દલાલ કાવ્ય સર્જન માટેનું કયું સામયિક ચલાવે છે ?
(A) કવિતા (B) ગઝલ (C) ગઝલવિશ્વ (D) સંસ્કૃતિ

૯. 'રામાયણનાં પાત્રો' પુસ્તકના લેખક કોણ ?
(A) દર્શક (B) ગિજુભાઈ **(C) નાનાભાઈ ભટ્ટ** (D) ઈશ્વર પેટલીકર

૧૦. ગુજરાતી સાહિત્ય સાથે સંકળાયેલ મહિલા કોણ ?
(A) પ્રીતિસેન ગુપ્તા (B) સુચિતે કૃપાલાની (C) વિદ્યાગૌરી નીલકંઠ (D) મીરાં કુમાર

૧૧. 'પ્રેયસી' એટલે ?
(A) માતા **(B) પ્રેમિકા** (C) માસી (D) પત્ની

૧૨. નીચેનાંમાંથી વિધાનમાંથી કયું વિધાન નર્મદ સાથે સુસંગત નથી ?
(A) નર્મદે પ્રકૃતિ, સ્વદેશભક્તિ, શૌર્ય, સમાજસુધારાને લગતાં અનેક કાવ્યો લખ્યાં છે.
(B) 'નર્મકોશ' ગુજરાતી કોશસાહિત્યનો પહેલો મહત્ત્વનો ગ્રંથ છે.
(C) નર્મદે નવી શૈલીનાં કાવ્યો વ્યાપક પ્રમાણમાં લખ્યાં છે.
(D) નર્મદે 'મિથ્યાભિમાન' નામે નાટક લખ્યું છે
(A) પ્રથમ ૩ વિધાનો સાચાં છે
(B) માત્ર ૪થું વિધાન સાચું છે
(C) બીજું અને ત્રીજું સાચું છે
(D) ચારેય વિધાનો સાચાં છે

માધવ પ્રકાશન

૧૩. નીચેની કાવ્યપંક્તિમાં રેખાંકિત શબ્દનો અર્થ શોધીને લખો.
ભણીગણી જન **પુખ્ત** વિચારે, પાયો નાખે મજબૂત
(A) સગીર **(B) પાકટ** (C) પહોચેલું (D) પહોળું
૧૪. 'વસંતોત્સવ' - કયા કવિનો કાવ્યસંગ્રહ છે
(A) નવલરામ (B) નર્મદ (C) દલપતરામ **(D) ન્હાનાલાલ**
૧૫. કવિ ન્હાનાલાલ રચિત 'ઈન્દુકુમાર, જયાજયન્ત' અને 'વિશ્વગીતા' કૃતિઓનું સ્વરૂપ ...
(A) કવિતાનું છે (B) દીર્ઘ કવિતા છે **(C) નાટકો છે** (D) પદ્ય વાર્તા છે
૧૬. નીચેનામાંથી કયું પુસ્તક જ્યોતીન્દ્ર દવેનું નથી ?
(A) હાસ્ય તરંગ (B) રેતીની રોટલી (C) મારી નોંધપોથી **(D) મગનું નામ મરી**
૧૭. નીચેનું વાક્ય વાંચી એમાંના અધોરેખિત પદને મળતો આવતો શબ્દ શોધો
'અરે હા, તે જ દિવસે મેં કોઈને **પોરવી દીધી** !'
(A) સોંપી દીધી (B) આપી દીધી **(C) પધરાવી દીધી** (D) આ પૈકી એક પણ નહિ
૧૮. ચં.ચી.મહેતાના ગઠરિયાં શ્રેણીનાં પુસ્તકો .... છે
(A) નાટકો (B) એકાંકી (C) કાવ્ય **(D) આત્મવૃત્તાંત**
૧૯. 'તેની પાસે સારો **ઓદ્ધો** છે' વાક્યમાંના અધોરેખિત પદનો અર્થ ... છે
(A) યોદ્ધો **(B) હોદ્દો** (C) પોશાક (D) ખોરાક
૨૦. 'શિરપેચ' એટલે ....
(A) માથા પરના વાંકડિયાવાળ **(B) છોગાવાળો સાફો**
(C) પાઘડી (D) શિરસ્ત્રાણ
૨૧. દલપતરામ કવિનું વતન -
(A) સુ.નગર **(B) વઢવાણ** (C) વડોદરા (D) અમદાવાદ
૨૨. અર્વાચીન ગુજરાતી કવિતામાં સુધારા યુગના કવિ તરીકે કોની ગણના થાય છે ?
(A) દલપતરામ **(B) નર્મદ** (C) કલાપી (D) મણિલાલ દ્વિવેદી
૨૩. દલપતરામ કવિની કવિતા 'દલપતકાવ્ય' ના કુલ ...
(A) એક જ ભાગ છે (B) બે ભાગ છે **(C) ત્રણ ભાગ છે** (D) ચાર ભાગ છે
૨૪. 'બુદ્ધિપ્રકાશ' સામયિકના આરંભકાળથી જ તંત્રી રહેલા ...
(A) ન્હાનાલાલ (B) મધુસૂદન પારેખ **(C) દલપતરામ** (D) નર્મદ
૨૫. નીચેના શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
ખાંડણિયામાં અનાજ ખાંડવા માટે વપરાતું લાકડાનું સાધન
(A) ખાંડણિયો **(B) સાંબેલું** (C) ધોકો (D) બુઝારુ
૨૬. નીચેનામાંથી કયું નાટક દલપતરામ દ્વારા લિખિત છે ?
(A) લક્ષ્મી (B) રાઈનો પર્વત (C) પીળું ગુલાબ (D) અશોક વન
૨૭. કવિ નર્મદનો જન્મ કયા શહેરમાં થયો હતો ?
(A) વડોદરા **(B) સુરત** (C) ભરૂચ (D) રાજકોટ

માધવ પ્રકાશન

૨૮. નર્મદે શરૂ કરેલા સામયિકનું નામ ...

(A) બુદ્ધિપ્રકાશ (B) નવચેતન **(C) ડાંડિયો** (D) ભૂમિપુત્ર

૨૯. 'અર્વાચીન ગુજરાતી સાહિત્યના નૂતન પ્રસ્થાનકાર' કોને ગણવામાં આવે છે ?

(A) ઉમાશંકર **(B) નર્મદ** (C) દલપતરામ (D) જયંત ખત્રી

૩૦. 'ઝબકજ્યોત' એકાંકીનો કેન્દ્રીય સૂર કયો છે ?

(A) વીજળીકરણ **(B) દેશભક્તિ** (C) જ્ઞાતિપ્રેમ (D) હિજરત

૩૧. કૃષ્ણલાલ શ્રીધરાણીનું પ્રદાન મુખ્યત્વે કયા સ્વરૂપમાં છે ?

(A) કવિતા (B) નાટક **(C) કવિતા અને નાટક** (D) નવલકથા

૩૨. 'મૃત્યુ પછી રડવાકૂટવાનો રિવાજ' - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ ?

(A) રુદન **(B) મોકાણ** (C) ચાવણું (D) લોકાચાર

૩૩. "એમનો ... સરદારને કાને પડે ને સરદાર ખેડૂતો ભૂલી ન શકે તેવી ગામઠી ઉપમાઓ આપે"

(A) કીમિયો (B) કિમિયો (C) કીમીયો (D) કિમીયો

૩૪. "આપણે **વિનીત** રહીએ એમાં જ મજા !"- આધોરેખિત પદનો વિરોધી શબ્દ શોધીને લખો

(A) નમ્ર (B) શિથિલ **(C) ઉદ્દામ** (D) ઉન્નત

૩૫. કવિ મકરંદ દવે સંપાદિત ભજનસંગ્રહનું નામ -

(A) ભજનરસ (B) અમલ પિયાલો **(C) સંત કેરી વાણી** (D) વીજળીને ચમકારે

૩૬. 'ગુલાલ અને ગુંજાર' કોનો કાવ્યસંગ્રહ છે ?

(A) હરીન્દ્ર દવે **(B) મકરંદ દવે** (C) સાંઈરામ દવે (D) રમેશ ર.દવે

૩૭. નવલકથા 'ખેતરને ખોળે'ના લેખક ...

(A) ઈશ્વર પેટલીકર (B) ચુનીલાલ મડિયા (C) જયંતિ દલાલ **(D) પીતાંબર પટેલ**

૩૮. 'કોશીર' એટલે....

(A) કંજુસાઈ **(B) કરકસર** (C) ઉડાઉપણું (D) છાકટાપણું

૩૯. 'દવલું' એટલે

(A) વહાલું (B) પ્રિય (C) ગમતું **(D) અળખામણું**

૪૦. હૈયું ચિચાઈ જવું : રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ

(A) ખૂબ જ સુખ થવું **(B) ખૂબ જ દુઃખ થવું** (C) ભાંગી પડવું (D) નરમ પડવું

૪૧. 'પારકાં જણ્યાં' પુસ્તકનું સ્વરૂપ જણાવો ?

(A) વાર્તા (B) એકાંકી (C) પદ્યનાટક **(D) નવલકથા**

૪૨. નીચેનાં વિધાનોને આધારે ઉત્તરો આપો

૧. ઉમાશંકર રાજસભાના સભ્ય પણ રહ્યા હતા

૨. ઉમાશંકર ગુજરાત યુનિવર્સિટી તથા શાંતિનિકેતનની વિશ્વભારતી યુનિવર્સિટીના કુલપતિ પણ રહ્યા હતા

૩. ઉમાશંકરને ઈસ.૧૯૩૯નો રણજિતરામ સુવર્ણચંદ્રક પ્રાપ્ત થયો હતો

૪. ઉમાશંકરને ૧૯૬૭માં 'નિશીથ' માટે જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર પ્રાપ્ત થયો હતો

માધવ પ્રકાશન

૫. સાપના ભારા ઉમાશંકરના લિખિત એકાંકી સંચય છે

(A) વિધાન ૧-૨-૩ સાચાં છે

(B) વિધાન ૩-૪-૫ સાચાં છે

(C) વિધાન ૧-૨-૩-૪ સાચાં છે

(D) વિધાન ૧-૨-૩-૪-૫ સાચાં છે

૪૩. નીચેના વિધાનને આધારે વિકલ્પ પસંદ કરો

૧. ઉમાશંકરે કવિતાઓ લખી છે.

૨. ઉમાશંકરે વાર્તાઓ લખી છે.

૩. ઉમાશંકર બહુમુખી પ્રતિભા ધરાવતા સર્જક છે.

૪. ઉમાશંકરે એકપણ નવલકથા લખી નથી.

(A) ચારેય વિધાન સાચાં છે

(B) પ્રથમ વિધાન સાચું, બીજાં અસંગત છે

(C) પ્રથમ બે વિધાન સાચાં, બીજાં બે ખોટા છે

(D) પ્રથમ ત્રણ વિધાન સાચાં, ચોથું વિધાન ખોટું છે

૪૪. 'અખો : એક અધ્યયન' પુસ્તકના લેખક કોણ છે ?

(A) અખો (B) શામળ

(C) રણજિત પટેલ 'અનામી' **(D) ઉમાશંકર જોશી**

૪૫. નીચેની કાવ્યપંક્તિમાંના અધોરેખિત શબ્દનો અર્થ શોધીને લખો

આઘેની ભેખડે કો ભડભડ બળતી <u>ચેહ</u> રાતી સ્મશાને

(A) ચાહ **(B) ચિતા** (C) ચિંતા (D) તાપણી

૪૬. 'સોનચંપો' કાવ્યસંગ્રહના કવિ કોણ ?

(A) કૃષ્ણલાલ શ્રીધરાણી (B) સુન્દરમ્

(C) બાલમુકુન્દ દવે (D) મણિલાલ દેસાઈ

૪૭. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો ?

પક્ષીઓને ચણ નાખવા માટે બાંધેલી જગ્યા

(A) પરબડી (B) પક્ષીચણ (C) ચોતરા (D) વિહગ ધામ

૪૮. નીચાના વાક્યમાંના ઘાટા અક્ષરે છપાયેલા શબ્દને અનુરૂપ શબ્દ શોધો

નાના ગામડામાં વળી **નાણાં લઈને ગ્રાહકોને જમાડવા માટેનું ભોજનાલય** ક્યાંથી મળે ?

(A) વીશી (B) હૉટેલ (C) બોર્ડિંગ (D) ખાણી-પીણીની દુકાન

૪૯. કાવ્યપંક્તિમાંના અધોરેખિત પદનો અર્થ શોધો

શેઠની મેડીએ થાળીવાજું **નૌતમ** ગાણાં ગાય.

(A) જુદાં-જુદાં (B) મજાનાં

(C) નવાં (D) આ ત્રણ પૈકી એકપણ નહિ

૫૦. નીચેનામાંથી કયુ પુસ્તક સુન્દરમ્નું વાર્તાઓનું પુસ્તક છે ?

(A) વસુધા (B) કાવ્યમંગલા (C) વરદા **(D) પિયાસી**

માધવ પ્રકાશન

૫૧. ત્રિભુવનદાસ પુરુષોત્તમદાસ લુહારનું તખલ્લુસ જણાવો ?

(A) વાસુકિ (B) શેષ **(C) સુન્દરમ્** (D) મિનપિયાસી

૫૨. નીચેની કાવ્યપંક્તિમાંના અધોરેખિત પદનો અર્થ શોધીને લખો

'ભોમના ભાર ઉતારવા આજે જનમ્યા'તા **<u>કિરતાર</u>** !'

(A) પરમેશ્વર (B) કૃષ્ણનું એક નામ (C) કીર્તન (D) ચિત્રકાર

૫૩. નીચેની કાવ્યપંક્તિમાંના અધોરેખિત શબ્દનો અર્થ શોધીને લખો

જરા **<u>વેળુમાં</u>** જઈ એ આળોટી ખિસકોલી

(A) માટી **(B) રેતી** (C) કાદવ (D) નદીનો પટ

૫૪. કવિ ઉમાશંકરની બધી જ કવિતાઓનો સંગ્રહ કયો ?

(A) સકલ કવિતા (B) સંપૂર્ણ કવિતા

(C) સમગ્ર કવિતા (D) સંકલિત કવિતા

૫૫. કવિ ઉમાશંકર કયું માસિક ચલાવતા હતા ?

(A) ડાંડિયો (B) બુદ્ધિપ્રકાશ (C) ફાર્બસ **(D) સંસ્કૃતિ**

૫૬. કવિ ઉમાશંકરને કયા સંગ્રહ માટે કયા વર્ષનું જ્ઞાનપીઠ પારિતોષિક પ્રાપ્ત થયું હતું ?

(A) પ્રાચીના-૧૯૬૩ (B) સપ્તપદી-૧૯૬૬

(C) વિશ્વશાંતિ-૧૯૬૭ **(D) નિશીથ-૧૯૬૭**

૫૭. નીચેનામાંથી પન્નાલાલ પટેલની આત્મચરિત્રાત્મક નવલકથા કઈ છે ?

(A) ભાંગ્યાના ભેરુ (B) વળામણાં

(C) મળેલા જીવ **(D) જિંદગી સંજીવની**

૫૮. 'સુખ-દુ:ખના સાથી' પુસ્તક........ છે

(A) વાર્તાસંગ્રહ (B) ચરિત્રગ્રંથ

(C) નવલકથા (D) લોકકથા

૫૯. પન્નાલાલ પટેલની કઈ નવલકથાને કઈ સાલમાં જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર પ્રાપ્ત થયો હતો ?

(A) મળેલા જીવ-૧૮૯૭ **(B) માનવીની ભવાઈ-૧૯૮૫**

(C) ઘમ્મરવલોણું - ૧૯૮૨ (D) 'અલપઝલપ' - ૧૯૮૦

૬૦. પન્નાલાલે પોતાના બાળપણનાં સંસ્મરણો કયા પુસ્તકમાં આલેખ્યાં છે ?

(A) વાત્રકને કાંઠે (B) જિંદગી સંજીવની

(C) અલપઝલપ (D) સુખદુ:ખનાં સાથી

૬૧. નીચેના વાક્યોમાંના અધોરેખિત પદને અનુરૂપ રૂઢિપ્રયોગ શોધો

શ્રાવણ મહિનામાં રોજેરોજ **<u>લાડુનું જમણ થતું</u>**.

(A) મિજબાની મળતી (B) પાર્ટી યોજાતી

(C) મહાભોજનું આયોજન થતું **(D) ચકમચકા ઊડતા**

માધવ પ્રકાશન

૬૨. નીચેના વાક્યમાં કયે કયે ઠેકાણે અટકશો ?

પિસ્તાલીસના પગારમાં ગામડામાં પડેલા પાંચ જીવનું અને શહેરમાં વસતા પોતાના જીવનું, કેમ કરીને પેટ ભરાતું હતું એ તો દેવશંકરને પોતાનેય નહોતું સમજાતું.

(A) પેટ ભરાતું હતું, નહોતું સમજાતું

(B) પગારમાં, પોતાના જીવનું, નહોતું

(C) નહોતું સમજાતું

(D) પાંચ જીવનું, નહોતું સમજાતું

૬૩. નીચેના વાક્યમાંની ખાલીજગ્યા માટે યોગ્ય શબ્દ પસંદ કરો.

એકમાં પાંચ.........બાકી હતી.

(A) મિનિટ (B) મીનીટ (C) મીનિટ (D) મિનીટ

૬૪. નીચેના વાક્યમાંના અધોરેખિત પદનો સમાસ ઓળખાવો.

બ્રાહ્મણ થઈને **<u>અન્નદેવને</u>** છાંડી ન મૂકશો

(A) દ્વન્દ્વ (B) દ્વિગુ **(C) કર્મધારય** (D) બહુવ્રીહિ

૬૫. 'અમાસના તારા' પુસ્તકનો સાહિત્યપ્રકાર કયો છે ?

(A) સ્મરણચિત્રો (B) પ્રવાસવર્ણન

(C) આત્મકથા (D) નવલકથા

૬૬. 'ધરતીની પુત્રી' નવલકથાના લેખક કોણ છે ?

(A) ર.વ.દેસાઈ (B) મધુરાય **(C) કિશનસિંહ ચાવડા** (D) રઘુવીર ચૌધરી

૬૭. નીચેના વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો વિરોધી અર્થ શોધો.

બાએ માથે એવી રીતે ઓઢ્યું કે ડોકની **<u>ચારુતા</u>** ઢંકાઈ ગઈ

(A) સૌંદર્ય (B) સુંદરતા **(C) કદરૂપતા** (D) સરસતા

૬૮. નીચેની કાવ્યપંક્તિઓને આધારે રેખાંકિત પદનો સમાનાર્થી શબ્દ શોધો

આભે અડિયો **<u>સેન</u>** અગનનાં, ધખિયાં આ દશ ઢાળાં જી;

(A) જ્વાળા (B) જ્યોત **(C) સેના** (D) આ ત્રણ પૈકી એક પણ નહિ

૬૯. દુલાભાયા કાગની 'કાગવાણી' ના કુલ કેટલા ભાગમાં છે ?

(A) બે (B) ત્રણ (C) છ **(D) સાત**

૭૦. નીચેનામાંથી કઈ કૃતિ દુલાભાયાકાગની નથી ?

(A) કાગવાણી **(B) વરદા** (C) શક્તિચાલીસા (D) ગુરુમહિમા

૭૧. પ્રકૃત્તિ અને પૌરાણિક કથાનકો પર આધારિત કૃતિઓ રચનાર કોણ ?

(A) ઉમાશંકર જોશી (B) સુન્દરમ્ (C) રાવજી પટેલ **(D) દુલાભાયા કાગ**

૭૨. કવિ દુલા ભાયા કાગની જાણીતી રચના 'ઊડી જાઓ પંખી...' નીચેનામાંથી કયા સંગ્રહમાંથી લેવામાં આવી છે ?

(A) સોરઠ બાવની (B) શક્તિચાલીસા (C) ગુરુમહિમા **(D) કાગવાણી**

માધવ પ્રકાશન

૭૩. 'ઊડી જાઓ પંખી પાંખુવાળાં'નો ઢાળ શાને મળતો આવે છે ?

(A) લોકગીત **(B) ભજન** (C) ગરબો (D) દુહો

૭૪. તળપદા શબ્દ 'પાંખું'નો મૂળ શબ્દ નીચેનામાંથી શોધો ?

(A) હલકું **(B) પાંખો** (C) પંખો (D) જોઉ

૭૫. પન્નાલાલ પટેલનો જન્મ કયા ગામે થયો હતો ?

(A) રાજસ્થાનના માંડલી ગામે

(B) કચ્છ જિલ્લાના માંડવી ગામે

(C) બનાસકાંઠાના પાલનપુર ખાતે

(D) ભિલોડા તાલુકાના બામણા ગામે

૭૬. નીચે આપેલા વિધાનો પૈકી કયાં - કેટલાં વિધાનો લોકગીત સ્વરૂપ સાથે બંધબેસતા છે ?

૧. લોકગીત એટલે લોકોના હૃદયમાંથી સ્ફૂરતું હોય છે.

૨. લોકગીત લોકસમુદાય દ્વારા રચાતું હોય છે.

૩. લોકગીતમાં તત્કાલીન સમાજ જીવન અને લોકમાનસ ઝિલાયેલું હોય છે.

૪. લોકગીતમાં કોઈ એક પંક્તિનું વારંવાર પુનરાવર્તન થતું હોવાથી લયબદ્ધતા અને ભાવનું સાતત્ય જળવાય છે.

(A) પહેલાં બે વાક્યો સાચાં છે.

(B) ત્રીજું-ચોથું વિધાન સાચું છે.

(C) માત્ર બીજું વિધાન સાચું છે.

(D) પહેલું-બીજું-ત્રીજું-ચોથું વિધાન સાચું છે.

૭૭. સાહિત્યકાર કનૈયાલાલ મુનશીનો જન્મ........થયો હતો ?

(A) સુરતમાં **(B) ભરૂચમાં** (C) વડોદરામાં (D) નડિયાદમાં

૭૮. ક.મા.મુનશીની નવલકથા 'વેરની વસૂલાત' કયા પ્રકારની નવલકથા છે ?

(A) ઐતિહાસિક (B) પૌરાણિક **(C) સામાજિક** (D) ચેતના પ્રવાહની

૭૯. 'સ્વપ્નસિદ્ધિની શોધમાં' પુસ્તક મુનશી લિખિત.... છે

(A) આત્મકથા (B) નવલકથા (C) વાર્તા (D) નાટક

૮૦. શ્રી ક.મા.મુનશી માટે નીચેનામાંથી કયું વિધાન બંધબેસતું નથી ?

(A) તેઓ પ્રખર ધારશાસ્ત્રી હતા

(B) આપણા દેશના અગ્રણી રાજપુરુષ હતા

(C) તેમણે સાહિત્યનાં અનેક સ્વરૂપોમાં ખેડાણ કર્યું હતું

(D) તેમને સાહિત્યિક સેવા બદલ જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર પ્રાપ્ત થયો

૮૧. નીચેના વાક્યમાંના અધોરેખિત પદનો અર્થ શોધીને લખો

કાકાની જીભે **બીભત્સ** વાત જરાજરામાં આવતી

(A) રમૂજભરી **(B) અશિષ્ટ** (C) બીક લાગે તેવી (D) મજાકિયા

માધવ પ્રકાશન

૮૨. નીચેના વાક્યમાંના અધોરેખિત રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો
હાસ્યના અનેક રંગો એ કાઢતા ને બધાને પાશ લગાડતા.
(A) બાંધી દેતા **(B) રંગ લગાડતા**
(C) હસાવતા (D) આ પૈકી કોઈ નહિ

૮૩. 'મરણ પાછળ રોવા-કૂટવાનો રિવાજ' એટલે....
(A) રોણું **(B) કાણ** (C) રડારોળ (D) સૂતક

૮૪. નીચેની કાવ્યપંક્તિમાંના રેખાંકિત પદનો સમાસ ઓળખાવો
મેનકા-ઉર્વશીની જોડ રે, તેથી રીઝયા શ્રી રણછોડ રે
(A) કર્મધારય (B) બહુવ્રીહિ **(C) ઉપપદ** (D) દ્વિગુ

૮૫. નીચેની કાવ્યપંકિતમાંના રેખાંકિત પદનો અર્થ જણાવો
ચતુરા નવ ચૂકે ચાલ રે, હીંડી મરમે જેમ મરાલ રે
(A) પોપટ (B) મરઘી **(C) મોર** (D) વાઘ

૮૬. 'અભિમન્યુ આખ્યાન' ના રચયિતા કવિ
(A) શામળ (B) મીરાંબાઈ **(C) પ્રેમાનંદ** (D) કવિ નાકર

૮૭. 'ઉપંગ' એટલે -
(A) બીજું અંગ (B) ખોળો **(C) એક પ્રકારનું વાદ્ય** (D) બ્રાહ્મણ

૮૮. 'વેંઝણો' શબ્દ કયા મૂળ શબ્દનો અપભ્રંશ છે ?
(A) બળદ (B) વીંધણો **(C) વીંજણો** (D) એક પણ નહિ

૮૯. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો
- પહેલીવાર વિયાયેલી ભેંસ
(A) જોટું **(B) ઝોટું** (C) મહિષી (D) નવેલી

૯૦. 'દિયર-ભોજાઈ' લોકગીત નીચેનામાંથી કયા પુસ્તકમાં સંપાદિત છે ?
(A) સોનચંપો **(B) રઢિયાળી રાત**
(C) યુગવંદના (D) સૌરાષ્ટ્રની રસધાર

૯૧. નીચેના શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
- આકર્ષક રંગ અને ભાતવાળું રેશમ જેવું એક પ્રકારનું કાપડ
(A) મશરુ (B) તળાઈ (C) રેશમ (D) મલમલ

૯૨. 'અરજણ' શબ્દ કયા મૂળ શબ્દનો અપભ્રંશ છે ?
(A) સર્જન (B) અર્ચન (C) અર્જન **(D) અર્જુન**

૯૩. નીચેના વાક્યમાંના અધોરેખિત પદનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?
"કાઠીઓમાં આ **કઢીચટ્ટાપણું** કયાંથી પેઠું, ભાઈ !"
(A) કઢી ખાવાની ટેવ (B) ખાટો સ્વભાવ
(C) ખુશામત કરવાની ટેવ (D) ગુસ્સે થવાની ટેવ

૯૪. નીચેના વાક્યમાં અધોરેખિત રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો.
- મનમાં ને મનમાં સમસમી રહ્યો
(A) ધૂંધવાઈ ઊઠ્યો (B) ગૂંચવાઈ ગયો
(C) લજવાઈ ગયો (D) ભાંગી પડયો

માધવ પ્રકાશન

૯૫. 'ગાંધીકથા' પુસ્તકના લેખકનું નામ જણાવો.

(A) કાકા કાલેલકર (B) રામનારાયણ પાઠક

(C) સ્વામી આનંદ **(D) ઉમાશંકર જોષી**

૯૫. નીચેના વાક્યમાં પ્રયોજવામાં આવેલા શબ્દસમૂહ માટેનો એક શબ્દ શોધીને લખો

- ભૂમિતિના કોઈ સિદ્ધાંતને સાબિત કરવા માટેની તાર્કિક પદ્ધતિ એટલે...

(A) ગણતરી **(B) પ્રમેય**

(C) યુક્લિડ (D) તર્કશાસ્ત્ર

૯૬. નીચે આપવામાં આવેલા વાક્યમાં અટકસ્થાનો ક્યાં-ક્યાં છે ?

- મારું પોતાનું સ્મરણ એવું છે કે મારી હોશિયારીને વિશે કંઈ માન નહોતું.

(A) 'એવું છે કે' પછી (B) 'સ્મરણ' પછી

(C) હોશિયારીને (D) વિશે કંઈ

૯૭. 'કવિશિરોમણિ'નું બિરુદ કયા કવિને ફાળે ગયું છે ?

(A) નરસિંહ મહેતા (B) ઉમાશંકર જોશી

(C) પ્રેમાનંદ (D) ભાલણ

૯૮. કવિ પ્રેમાનંદ ક્યાંના વતની હતા ?

(A) અમદાવાદ (B) જેતલપુર **(C) વડોદરા** (D) ઉત્તર ગુજરાત

૯૯. 'દશમસ્કંધ'ના રચયિતા કોણ ?

(A) નરસિંહ મહેતા (B) બાલમુકુન્દ દવે (C) હરીન્દ્ર દવે **(D) પ્રેમાનંદ**

૧૦૦. નીચેની પંક્તિમાંના અધોરેખિત પદનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો

- આ શા <u>ફૂટડા</u> મિત્ર સુદામા રે !

(A) કદરૂપા **(B) સુંદર** (C) સુશીલ (D) બરછટ

૧૦૧. નીચેની કાવ્યપંક્તિમાંના રેખાંકિત પદનો સમાસ ઓળખાવો.

- શું બોલો છો વિસ્મે થઈ ? <u>હરિભક્ત</u>ને ઓળખો નહીં

(A) દ્વન્દ્વ સમાસ (B) કર્મધારય (C) બહુવ્રીહિ **(D) તત્પુરુષ**

૧૦૨. નરસિંહનાં પ્રભાતિયાંમાં મોટેભાગે કયા છંદનો ઉપયોગ થયો છે ?

(A) મનહર (B) દોહરો (C) ચોપાઈ **(D) ઝૂલણા**

૧૦૩. 'શામળશાનો વિવાહ', 'હાર', 'હૂંડી' અને 'મામેરું' જેવી નરસિંહની રચનાઓ કેવા પ્રકારની છે ?

(A) તાત્ત્વિક પ્રકારની **(B) આત્મચરિત્રાત્મક** (C) કળાત્મક (D) પરંપરિત

૧૦૪. 'ભાંગી ભાંગી ભાંગી મારા ભવની ભાવટ ભાંગી રે' - કાવ્યપંક્તિમાં કયો અલંકાર છે ?

(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) શબ્દાનુપ્રાસ (C) અંત્યાનુપ્રાસ (D) આંતરપ્રાસ

૧૦૫. નીચેની પંક્તિમાંના અધોરેખિત શબ્દનો અર્થ શોધીને લખો.

- 'ભાંગી ભાંગી ભાંગી મારા ભવની <u>ભાવટ</u> ભાંગી રે !'

(A) જન્મ **(B) જંજાળ** (C) ભાવુકતા (D) વડનું ઝાડ

૧૦૬. નીચેની પંક્તિમાં અધોરેખિત પદનો સમાસ શોધો.

- 'ફૂલી ફૂલી ફૂલી હું તો <u>**હરિમુખ**</u> જોઈ ફૂલી રે !'

(A) મધ્યમપદ લોપી **(B) તત્પુરુષ** (C) કર્મધારય (D) બહુવ્રીહિ

માધવ પ્રકાશન

૧૦૭. જેનાથી મોહ પમાય તે....
(A) **કામણ** (B) કારણ
(C) પ્રેમ (D) આ પૈકી એક પણ નહિ

૧૦૮. ગાંધીજીનાં તમામ લખાણો .... નામની ગ્રંથશ્રેણીમાં સંઘરાયાં છે ?
(A) મહાદેવભાઈની ડાયરી **(B) ગાંધીજીનો અક્ષરદેહ**
(C) સત્યના પ્રયોગો (D) હિન્દસભા

૧૦૯. 'દક્ષિણ આફ્રિકાના સત્યાગ્રહનો ઇતિહાસ' પુસ્તકના લેખક ...
(A) મિ.પોલાક **(B) મહાત્મા ગાંધી**
(C) શેખ અબ્દુલ્લા (D) કાકા કાલેલકર

૧૧૦. ભાદર નદીની દક્ષિણનો સમુદ્ર સુધીનો જૂનાગઢ જિલ્લાનો પ્રદેશ....
(A) લીલી નાઘેર **(B) સોરઠ** (C) હાલાર (D) વાગડ

૧૧૧. નીચેના વાક્યમાં અધોરેખિત પદનો સમાનાર્થી શબ્દ શોધો.
- સાચું બોલનારે ને સાચું કરનારે <u>ગાફેલ</u> પણ ન રહેવું જોઈએ
(A) સાવધ (B) મૂંગા **(C) અસાવધ** (D) ઉદ્ધત

૧૧૨. મીરાંબાઈનો જન્મ રાજસ્થાનમાં આવેલા ... ગામમાં થયો હતો
(A) માંડલી (B) ઉદયપુર (C) મેવાડ **(D) મેડતા**

૧૧૩. 'ગોવિંદો પ્રાણ અમારો રે..' પદ મીરાંનું કયા પ્રકારનું પદ છે ?
(A) ધાર્મિક (B) સામાજિક
(C) સાંસ્કૃતિક **(D) આત્મકથાત્મક**

૧૧૪. નર્મદાકાંઠે આવેલા ગામ ચાણોદના વતની કવિ...
(A) નર્મદ (B) પ્રેમાનંદ
(C) દયારામ (D) અખો

૧૧૫. દયારામ કયા કાવ્યપ્રકારથી વધુ જાણીતા બન્યા છે ?
(A) સૉનેટ (B) ગરબો **(C) ગરબી** (D) પદ

૧૧૬. પુણ્ય પૂરવ તણાં, તેથી <u>પાતળિયો</u> અમને લાડ લડાવે ! પંક્તિમાંના અધોરેખિત શબ્દનો કવિને અભિપ્રેત અર્થ કયો છે ?
(A) પાતળો (B) પતિ (C) પ્રેમી **(D) દેખાવડો**

૧૧૭. દયારામ રચિત સંગ્રહનું નામ ....
(A) રસસુધા (B) પ્રેમસુધા (C) કાવ્યસુધા (D) ગરબીસુધા

૧૧૮. 'જામની' શબ્દ કયા મૂળ શબ્દનો અપભ્રંશ છે ?
(A) યામની **(B) યામિની** (C) દામિની (D) યામનિ

૧૧૯. 'થોભણ' એટલે....
(A) થોભવું (B) ઊભવું (C) બેસવું **(D) ટેકો**

૧૨૦. નીચેના શબ્દો પૈકી કયો શબ્દ 'ષષ્ઠી તત્પુરુષ' સમાસ છે ?
(A) ગિરિશૃંગ (B) શશીવદન (C) મહાદેવ (D) નર્મદા

૧૨૧. નીચેનામાંથી જુદો પડતો શબ્દ કયો છે ?
(A) વપુ (B) દેહ (C) શરીર **(D) અંગુલિ**

માધવ પ્રકાશન

૧૨૨. શુકદેવજી પાસે **<u>અગાધ</u>** જ્ઞાન છે. અધોરેખિત પદનો અર્થ

(A) અધૂરું (B) પૂરતું (C) પૂરેપૂરું **(D) પુષ્કળ**

૧૨૩. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ ઉપપદ સમાસનો નથી ?

(A) વિશ્વંભર (B) યુગંધર (C) નર્મદા **(D) મુખ્યમંત્રી**

૧૨૪. નીચેના પરિચ્છેદમાં યોગ્ય વિરામચિહનો મૂકો

તમારે આવવું ન જોઈએ ..... તમે આવો તો સારું .... અને હા .... તમારા ભાઈને પણ લેતા આવજો .... બહેનને પણ !

(A) ?,!,! (B) ! ? , , (C) !, ! ?, ? (D) ?, ? ! ,

૧૨૫. 'છંદોલય' કાવ્યસંગ્રહના કવિ કોણ છે ?

(A) નિરંજન ભગત (B) રાજેન્દ્ર શાહ

(C) પ્રિયકાંત મણિયાર (D) હરીન્દ્ર દવે

૧૨૬. નીચેની કાવ્યપંકિત વાંચીને અધોરેખિત પદનો અર્થ જણાવો

- 'મળ્યું સમયનું સોનું પરથમ <u>વાવર્યું</u> ફાવ્યું તેમ !'

(A) વાવ્યું (B) વવાયું

(C) વાપર્યું (D) વહોર્યું

૧૨૭. નીચેનામાંથી કયા કાવ્યસંગ્રહોના કવિ પ્રિયકાંત મણિયાર નથી ?

(A) પ્રતીક (B) અશબ્દ રાત્રિ

(C) સ્પર્શ **(D) છંદોલય**

૧૨૮. ૧૯૬૦ પછીની આધુનિક કવિતાના અગ્રણી કવિ તે.....

(A) પ્રિયકાન્ત મણિયાર (B) કૃષ્ણલાલ શ્રીધરણી

(C) લાભશંકર ઠાકર (D) રઘુવીર ચૌધરી

૧૨૯. લાભશંકર ઠાકરે પોતાના પિતા વિષે લખેલા પુસ્તકનું નામ ...

(A) મારા પૂજ્ય (B) પિતાશ્રી **(C) બાપા વિષે** (D) મારાં માવતર

૧૩૦. 'બાથટબમાં માછલી' પુસ્તકનું સ્વરૂપ...

(A) નવલકથા (B) વાર્તા **(C) નાટક** (D) કવિતા

૧૩૧. નીચેનાં વિધાનોમાંથી લાભશંકર ઠાકર સાથે બંધબેસતું ન હોય તેવું વિધાન કયું છે ?

(A) લા.ઠા.આધુનિક કવિ છે

(B) 'પીળું ગુલાબ અને હું' લા.ઠા.નું નાટક છે.

(C) 'ચંપકચાલીસા' લા.ઠા.ની નવલકથા છે.

(D) લા.ઠા.ને જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર પ્રાપ્ત થયો છે.

૧૩૨. કેન્દ્રીય સાહિત્ય અકાદમી દ્વારા પુરસ્કૃત લાભશંકર ઠાકરની કૃતિ

(A) બાપા વિષે (B) મારી બા

(C) બાથટબમાં માછલી **(D) ટોળાં અવાજ અને ઘોંઘાટ**

૧૩૩. **'કીર્તન-ઓચ્છવ'** – સમાસ ઓળખાવો.

(A) દ્વન્દ્વ (B) દ્વિગુ (C) અવ્યયીભાવ (D) તત્પુરુષ

માધવ પ્રકાશન

૧૩૪. નીચેનામાંથી તત્પુરુષ સમાસ ઓળખાવો

(A) આગગાડી (B) ટપાલપેટી (C) સિયારામ **(D) નંદકુમાર**

૧૩૫. કવિ નરસિંહ મહેતાનો જન્મ.......... માં થયો હતો.

(A) ભાવનગર **(B) તળાજા** (C) જૂનાગઢ (D) પોરબંદર

૧૩૬. 'મદનમોહના'ના સર્જક કોણ છે ?

(A) શામળ (B) અખો (C) નરસિંહ (D) મીરાં

૧૩૭. 'શ્યામ શરીર' કયા સમાસનું ઉદાહરણ છે ?

(A) કર્મધારય (B) તત્પુરુષ (C) અવ્યયીભાવ (D) દ્વિગુ

૧૩૮. ગંગાસતી અને પાનબાઈ વચ્ચે કયો સંબંધ હતો ?

(A) ગુરુ-શિષ્યાનો (B) સખી-સખીનો

(C) સાસુ-વહુનો (D) ગુરુબહેનોનો

૧૩૯. 'ભક્તિ કરવી તેને રાંક થઈને રહેવું' - રચના કોની છે ?

(A) ધીરો ભગત (B) ભોજો ભકત

(C) ગંગા સતી (D) પાનબાઈ

૧૪૦. ધીરા ભગતનાં પદો કયા નામથી જાણીતાં થયાં છે ?

(A) ચાબખા (B) છપ્પા **(C) કાફી** (D) સવૈયા

૧૪૧. 'સો વાર સમજાવું રે, <u>**પતીજ**</u> તોય નવ આણે'માં રેખાંક્તિ પદનો અર્થ જણાવો.

(A) વિશ્વાસ (B) સંપૂર્ણ (C) યજ્ઞ (D) હોડી

૧૪૨. 'પૂર્વાલાપ' કવિ કાન્તનો .... સંગ્રહ છે

(A) એકમાત્ર (B) બીજો (C) ત્રીજો (D) ચોથો

૧૪૩. કાન્તના ખંડકાવ્ય 'અતિજ્ઞાન'માં -

(A) સહદેવ-દ્રૌપદીનું કથાનક છે (B) ચક્વાક - ચક્વાકીનું કથાનક છે

(C) પાંડુ-માદ્રીનું કથાનક છે (D) ભીમનું કથાનક છે

૧૪૪. 'ગુરુ ગોવિંદ સિંહ' નાટકના લેખક ....

(A) રમણલાલ નીલકંઠ (B) દલપતરામ (C) નર્મદ **(D) કાન્ત**

૧૪૫. 'દુર્યોધન <u>પ્રેષિત</u> દૂત એક' માંના અધોરેખિત પદનો અર્થ-

(A) નો (B) પ્રેરિત **(C) મોકલેલો** (D) પ્રિય

૧૪૬. 'જામી ગઈ તરત ઘોર, <u>કરાલ</u> રાત' માં અધોરેખિત શબ્દનો અર્થ શો થાય ?

(A) કાળી (B) કાજળઘેરી **(C) ભયાનક** (D) સુંદર

૧૪૭. 'સતી બેભાન શય્યામાં ગંધથી જ પડી ગઈ
સૂતો જ્યોતિષી પ્યાલીને છાતી સાથે જડી દઈ !' પંક્તિઓનો છંદ કયો છે ?

(A) પુષ્પિતાગ્રા (B) ઉપજાતિ (C) વંશસ્થ **(D) અનુષ્ટુપ**

૧૪૮. 'બેઠી ખાટે, ફરી વળી બધે મેડીઓ ઓરડામાં' - પંક્તિ કયા છંદની છે ?

(A) મંદાક્રાન્તા (B) શિખરિણી (C) ઉપજાતિ (D) પૃથ્વી

માધવ પ્રકાશન

૧૪૯. નીચેના પૈકી મંદાક્રાન્તા છંદની પંક્તિ અલગ તારવો.

(A) આવું કહ્યું ત્યાં શિર શૂળ ચાલ્યું

(B) જાણે બધું, તથાપિ કૈં કહેવાની રજા નહીં

(C) ઉદ્‌ગ્રીવ દૃષ્ટિ કરતાં નભ શૂન્ય ભાસે

(D) બેસી ખાટે પિયરઘરમાં જિંદગી જોઈ સારી

૧૫૦. નીચેના પૈકી કઈ પંક્તિ મંદાક્રાન્તા છંદની નથી ?

(A) છે કો મારું અખિલ જગમાં ? બૂમ મેં એક પાડી :

(B) છેલ્લે પૂછ્યું રુધિરઝર આ પાણીપોચા હયાને

(C) મને એ ચક્ષુમાં પ્રભુ ! જગતતીર્થોત્તમ મળ્યું

(D) ત્યાં તો પેલી ચપળ દીસતી વાદળી જાય ચાલી

૧૫૧. 'છેલ્લે પૂછ્યું રુધિરઝર આ **પાણીપોચા** હયાને' પંક્તિના રેખાંકિત શબ્દનો અર્થ જણાવો.

(A) કોમળ (B) કઠોર (C) ભીનું (D) સ્નિગ્ધ

૧૫૨. 'છતાં રે ના લાધ્યું પ્રભુ ! પુનિત એકઠે તીરથ જ્યાં' પંક્તિમાં 'લાધ્યું' શબ્દનો અર્થ

(A) લાગ્યું **(B) પ્રાપ્ત થયું**

(C) જોવા મળ્યું (D) ભોગવવા મળ્યું

૧૫૩. નીચેની કાવ્યપંક્તિમાંના રેખાંકિત શબ્દનો અર્થ જણાવો

- ભરોસે ચાલ્યા જે અનભે રંગમાં

(A) આકાશમાં નહિ (B) ડરપોક **(C) નિર્ભય** (D) અગ્નિમાં

૧૫૪. 'બારણું બંધ રાખવાનો લાંબો આડો દંડો' - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો

(A) ચણિયારું (B) દંડ **(C) ભોગળ** (D) ભૂંગળ

૧૫૫. 'ક્ષણોના મહેલમાં' કાવ્યસંગ્રહના કવિ -

(A) ધૂની માંડલિયા (B) યોગેશ જોષી

(C) હર્ષદ ત્રિવેદી **(D) ચિનુ મોદી**

૧૫૬. મોટાભાગનાં સાહિત્યસ્વરૂપો સાથે કામ પાડનાર ચિનુ મોદી કયા સાહિત્ય સ્વરૂપથી વધુ જાણીતા બન્યા છે ?

(A) ગઝલ (B) નવલકથા (C) પદ્યવાર્તા (D) ખંડકાવ્ય

૧૫૭. 'મેરામણ' એટલે -

(A) માનવવસ્તી (B) નદી (C) તળાવ **(D) સમુદ્ર**

૧૫૮. 'કાંબીઉં'માં ઘૂઘરા બંધાવજો જી રે, પંક્તિમાંના રેખાંકિત શબ્દનો અર્થ -

(A) બંગડી

(B) ગળાનો હાર

(C) સ્ત્રીઓને પગમાં પહેરવાનું ઘરેણું

(D) નથણી

માધવ પ્રકાશન

૧૫૯. ગુજરીમાં રતન જડાવજો જી રે...!

(A) બિંદી (B) ઝાંઝર

(C) કંદોરો **(D) સ્ત્રીના હાથનું એક ઘરેણું**

૧૬૦. ખૂંદી ખમે માતા <u>પ્રથમી</u>, વાઢી ખમે વનરાઈ... માં અધોરેખિત પદનો અર્થ શો થાય ?

(A) પહેલું (B) એ નામનો એક સંપ્રદાય

(C) પૃથ્વી (D) સ્ત્રી

૧૬૧. 'અતિ ભલી નહીં ધૂપ' અને 'જલાવી જાતને ધૂપ સુવાસિત બધું કરે' એ બે પંકિતઓમાં 'ધૂપ' શબ્દના અર્થ

(A) પહેલી પંકિતમાં 'તાપ' બીજી પંકિતમાં 'સુગંધિત દ્રવ્ય - અગરબત્તી'

(B) બેઉ પંક્તિઓમાં 'તાપ' ના અર્થમાં જ

(C) પહેલી પંકિતમાં અગરબત્તી બીજીમાં 'તડકો'

(D) બેઉ પંકિતમાં 'અગરબત્તી'નો જ અર્થ છે

૧૬૨. મુંબઈના શેરીફ બનનાર સાહિત્યકાર -

(A) શિવકુમાર જોષી (B) સુરેશ દલાલ

(C) ગુલાબદાસ બ્રોકર **(D) ચંદ્રકાંત બક્ષી**

૧૬૩. નીચેનામાંથી કઈ કૃતિના લેખક ચંદ્રકાંત બક્ષી નથી ?

(A) આકાર (B) બક્ષીનામા ૧-૨-૩

(C) જીવ (D) પેરેલિસિસ

૧૬૪. 'માય ડીયર જયુ' કયા વાર્તાકારનું ઉપનામ છે ?

(A) ચંદ્રકાન્ત બક્ષી (B) જયંતી દલાલ

(C) જ્યંતી ગોહેલ (D) જ્યંતિભાઈ આચાર્ય

૧૬૫. નીચેનું વિધાન વાંચીને અધોરેખિત પદનો અર્થ જણાવો

કાનાનું કેરિયર રાતે બાર વાગે <u>**બકાલું**</u> ભરીને ઉપડે છે

(A) શાકભાજી (B) રસકસ (C) ફળફળાદિ (D) માલસામાન

૧૬૬. તળપદા શબ્દનો મૂળ શબ્દ આપો

'મજમ'

(A) પહેલાં (B) ગોળગોળ **(C) મજિયારું** (D) આગવું

૧૬૭. કવિ નર્મદનું આખું નામ નીચે પૈકી કયું છે ?

(A) નર્મદરાય પ્રાણશંકર દવે

. (B) નર્મદાશંકર કેશવલાલ પંડ્યા

(C) નર્મદાશંકર ઈચ્છાશંકર શાસ્ત્રી

(D) નર્મદાશંકર લાલશંકર પંડ્યા

માધવ પ્રકાશન

૧૬૮. કવિ નર્મદને શું બિરુદ મળ્યું છે ?

(A) વીર નર્મદ (B) મહાવીર નર્મદ (C) યુગમૂર્તિનર્મદ (D) સાહસી નર્મદ

૧૬૯. નીચેનામાંથી 'અવળવાણિયા' ઉપનામ કયા સર્જકનું છે ?

(A) જ્યોતીન્દ્ર દવે (B) રમણલાલ નીલકંઠ

(C) બકુલ ત્રિપાઠી (D) વિનોદ ભટ્ટ

૧૭૦. 'સ્થિર છે પ્રજ્ઞા જેની તે...'સ્થિતપ્રજ્ઞ : કયો સમાસ બને છે ?

(A) બહુવ્રીહિ (B) કર્મધારય

(C) તત્પુરુષ (D) અવ્યયીભાવ

૧૭૧. 'તે અહીં <u>**પ્રતિદિન**</u> મળસ્કે આવે છે' - માં રેખાંકિત પદ કયા સમાસનું ઉદા. છે ?

(A) બહુવ્રીહિ (B) કર્મધારય (C) તત્પુરુષ **(D) અવ્યયીભાવ**

૧૭૨. નીચેના વિધાનમાંનો અલંકાર ઓળખાવો

પુરુષોની માફક સ્ત્રી પણ કેળવણી લઈ શકે છે.

(A) ઉપમા (B) રૂપક (C) અનન્વય (D) વ્યતિરેક

૧૭૩. 'જક્ષણી' વાર્તાના લેખકનું વાર્તાકાર તરીકેનું તખલ્લુસ જણાવો ?

(A) રા.વિ.પાઠક **(B) દ્વિરેફ** (C) શેષ (D) સ્વૈરવિહારી

૧૭૪. 'જક્ષણી'વાર્તામાં મુખ્યત્વે....?

(A) લગ્નસંસ્થા પર કટાક્ષ છે

(B) પ્રસન્ન દામ્પત્યભાવ હળવી શૈલીમાં છે

(C) સામાજિક કુરિવાજોની ઠેકડી છે

(D) પ્રેમકથા છે

૧૭૫. 'જેની પત્ની વિદેશ ગઈ છે તેવો પુરુષ....' ?

(A) પ્રોષિતભર્તૃકા **(B) પ્રોષિતપત્નીક**

(C) પ્રેષિત પત્નીકા (D) ગતભાર્યા

૧૭૬. 'ચંડી કોપ ન કરો' કહી મને અટકાવી' – વાક્યમાંના 'ચંડી' શબ્દનો અર્થ ?

(A) માતા (B) પત્ની

(C) ભાભી **(D) ઉગ્ર સ્વભાવની સ્ત્રી**

૧૭૭. 'પરણ્યા પછી જો સ્ત્રી તરફ આસક્ત હોય તો.....' ?

(A) વાંઢો (B) મૂર્ખ **(C) હરખઘેલો** (D) પત્નીઘેલો

૧૭૮. 'જગતે પુરુષની ઘણી જ ઉપેક્ષા કરી છે' માં 'જ' એ શું છે ?

(A) નિપાત (B) સંયોજક

(C) સર્વનામ (D) આ પૈકી એક પણ નહિ

માધવ પ્રકાશન

૧૭૯. 'તમે કાલે મારે ઘેર આવશો તો ખરાં **ને** ?' માંનું અધોરેખિત પદ કયા પ્રકારના નિપાતનું ઉદા. છે ?

(A) ભારવાચક (B) સીમાવાચક (C) માનવાચક **(D) પ્રકીર્ણ**

૧૮૦. 'જગતમાં પત્ની વિનાના **સધુર**ની સ્થિતિ બહુ વિચિત્ર છે' માંના અધોરેખિત શબ્દનો અર્થ ?

(A) ધુરાસહિત

(B) ધુંસરીવાળો

(C) જેની પત્ની હયાત છે તેવો પુરુષ

(D) ત્રણ પૈકી એક પણ નહિ

૧૮૧. આંખથી સાંભળનાર ?

(A) ચક્ષુ : શ્રવા (B) આંખ શ્રવા

(C) અક્ષીકર્ણ (D) આ ત્રણ પૈકી એક પણ નહિ

૧૮૨. ચંદ્રકાંત બક્ષીનો જન્મ કયાં થયો હતો ?

(A) અમદાવાદ **(B) પાલનપુર** (C) ભૂજ (D) વડોદરા

૧૮૩. 'ગદ્યના પિતા' તરીકે કોને ઓળખવામાં આવે છે ?

(A) કાકા કાલેલકર **(B) નર્મદ** (C) ગો.મા.ત્રિવેદી (D) ર.વ.દેસાઈ

૧૮૪. 'હું તો કહું છું કે પુરુષ કરતાં સ્ત્રીનું મન વધારે કોમળ છે !' - વાક્યમાં કયો અંલકાર બને છે ?

(A) ઉપમા (B) રૂપક **(C) વ્યતિરેક** (D) અનન્વય

૧૮૫. 'પુરુષના **ઉદ્ધત** જોસ્સાને નરમ પાડનાર સ્ત્રી જ છે' વાક્યામાંના રેખાંકિત પદનો અર્થ જણાવો

(A) વિનમ્ર (B) વિનીત **(C) તોછડાઈ** (D) કુનેહ

૧૮૬. 'એક સ્થિતિમાંથી બીજી સ્થિતિમાં જવા સુધીનો સમય યાને કે સંધિકાળ....'

(A) યુગપરિવર્તન (B) યુગપલટો (C) યુગાંત **(D) સંક્રાંતિ**

૧૮૭. 'હવામાં **છાક** સમાતો ન હોય !' - અધોરેખિત પદનો અર્થ જણાવો

(A) ધાક (B) છકી જવું (C) શાક **(D) નશો**

૧૮૮. 'સારસ્વત' ઉપનામ ધારી સર્જકનું મૂળ નામ....?

(A) રઘુવીર ચૌધરી (B) રમેશ ર.દવે **(C) પુરુરાજ જોષી** (D) ભોળાભાઈ પટેલ

૧૮૯. 'હવાની લહેરનો મંદ - મંદ અવાજ એટલે' ?

(A) મઘમઘાટ (B) તલસાટ **(C) સરસરાહટ** (D) ઘસરકો

૧૯૦. પુસ્તક 'અગનપંખ' કોની આત્મકથાનો અનુવાદ છે ?

(A) ડૉ.એ.પી.જે અબ્દુલ કલામ (B) અટલબિહારી વાજપેયી

(C) અમિતાભ બચ્ચન (D) ધીરુભાઈ અંબાણી

માધવ પ્રકાશન

૧૯૧. જન્મથી પ્રાપ્ત થયેલું-

(A) **જન્મજાત** (B) જન્માંતર (C) જીવતર સમેત (D) જનમારો

૧૯૨. 'માનસિક આવેગવાળું' ?

(A) માનસિક (B) બૌદ્ધિક (C) **સાંવેગિક** (D) સંવેદનશીલ

૧૯૩. ઉકેલી ન શકાય તેવી સમસ્યા તે...?

(A) **મડાગાંઠ** (B) ગૂંચ (C) ગુંચવાડો (D) પહેલી

૧૯૪. 'સવાઈ ગુજરાતી' તરીકે ઓળખાય છે

(A) ભગિની નિવેદિતા (B) **કાકા કાલેલકર**

(C) મુલ્કરાજ આનંદ (D) સ્વામી વિવેકાનંદ

૧૯૫. ડુંગરાઓએ નવો વેશ સજી લીધો છે. પંક્તિનો અલંકાર ઓળખાવો.

(A) અતિશયોક્તિ (B) **સજીવારોપણ**

(C) વ્યાજ સ્તુતિ (D) સ્વાભાવિક

૧૯૬. ....થવા કરતા કવિ ન થવું સારું

(A) સુકવિ (B) **કુકવિ** (C) લેખક (D) આ પૈકી એકપણ નહિ

૧૯૭. નીચેના વિધાનને વાંચી ખાલીજગ્યામાં યોગ્ય શબ્દ મૂકો

ભેખડ ઉપર.......ગામ છે

(A) **ટચૂકડું** (B) ટચુકડુ (C) ટચૂકડુ (D) ટચૂકડૂ

૧૯૮. મને લાગ્યું ...... ચાંદો બહુ ધીમે ધીમે ચાલી રહ્યો છે, વાક્યમાંની ખાલીજગ્યામાં યોગ્ય સંયોજક મૂકો

(A) અને (B) જાણે (C) તેમ (D) **કે**

૧૯૯. શૂલપાણેશ્વરથી નવાગામ ત્રણ.....દૂર છે

(A) કીલોમીટર (B) કિલોમિટર (C) **કિલોમીટર** (D) કીલોમિટર

૨૦૦. હવે હું ......થઈ ગયો

(A) **નિશ્ચિંત** (B) નિશ્ચિત (C) નીશ્ચિત (D) નીશ્ચીત

૨૦૧. મસ્તક પર ડાળીવાળી સ્ત્રીનું શિલ્પ એટલે.....?

(A) પ્રોષિતભર્તુકા (B) શાલંભિજિકા (C) **શાલભંજિકા** (D) શાલવન

૨૦૨. આપણાં મંદિરો......પૂર્વાભિમુખ હોય છે

(A) ક્યારેક (B) ઘણીવાર (C) કેટલાંક (D) **બહુધા**

૨૦૩. દેવનદી તો ઘાયલ વાઘણ જેવી ! - વાક્યમાંનો અલંકાર ઓળખાવો

(A) **ઉપમા** (B) રૂપક (C) વ્યાજસ્તુતિ (D) અનન્વય

૨૦૪. 'લ્યો આવ્યા, ...!'

(A) એન્જિનીયર (B) એન્જીનીયર (C) **એન્જિનિયર** (D) એનજીનીયર

૨૦૫. 'અંતરની વૃત્તિ કે ભાવ' એટલે ?

(A) મનોવૃત્તિ (B) મનોભાવ (C) **અંતર્ભાવ** (D) અંત:કરણભાવ

૨૦૬. તે અમારા **યજમાન** છે અધોરેખિત પદનો વિરોધી શબ્દ લખો

(A) **મેજબાન** (B) મહેરબાન (C) અતિથિ (D) મહેમાન

માધવ પ્રકાશન

૨૦૭. લા.ઠા. લિખિત 'વૃક્ષ' એકાંકીનો કેન્દ્રીય વિચાર......?

(A) વૃક્ષનું મહત્ત્વ સ્થાપી આપવાનો છે.

(B) પર્યાવરણ જાગૃતિ અંગેનો છે.

(C) મનુષ્યની સ્વાર્થવૃત્તિનું આલેખન છે.

(D) અસ્તિત્વવાદની સ્થાપનાનો છે.

૨૦૮. 'પુનર્વસુ' કોનું ઉપનામ છે ?

(A) લાભશંકર ઠાકર (B) ર.વ.દેસાઈ (C) મનુભાઈ પંચોળી (D) ચં.ચી.મહેતા

૨૦૯. 'બાથટબમાં માછલી' એ લાભશંકરનો.........?

(A) વાર્તાસંગ્રહ છે (B) નિબંધસંગ્રહ છે

(C) એકાંકી સંગ્રહ છે (D) લઘુકથાસંગ્રહ

૨૧૦. 'ઘનશ્યામ' ઉપનામથી સર્જન કરનાર લેખક ?

(A) કનૈયાલાલ મુનશી (B) પીતાંબર પટેલ

(C) ઈશ્વર પેટલીકર (D) ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી

૨૧૧. 'પૃથિવીવલ્લભ' કૃતિનો સાહિત્ય પ્રકાર ?

(A) વાર્તા (B) લલિતનિબંધ **(C) નવલકથા** (D) નાટક

૨૧૨. 'પૃથિવીવલ્લભ' કયા સમાસનું ઉદા. છે ?

(A) તત્પુરુષ (B) કર્મધારય (C) બહુવ્રીહિ (D) દ્વિગુ

૨૧૩. 'તેના લાંબા કાળા વાળ સુરસરિતાના જલ સમા હતા' – આ વાક્યમાંનો અલંકાર ઓળખાવો

(A) ઉપમા (B) રૂપક (C) વ્યતિરેક (D) અનન્વય

૨૧૪. ધીમે ધીમે એ ડગ ધરતો કોઈ મત્ત ગજેન્દ્રની માફક ! વાક્યમાંનો અલંકાર ઓળખાવો.

(A) રૂપક (B) વ્યતિરેક **(C) ઉપમા** (D) અનન્વય

૨૧૫. છાતીના રક્ષણ માટેનું કવચ એટલે....?

(A) પદત્રાણ (B) શિરસ્ત્રાણ **(C) વક્ષસ્ત્રાણ** (D) હસ્તસ્ત્રાણ

૨૧૬. સૌંદર્યની નદી નર્મદાના લેખકનું નામ લખો

(A) અમૃતલાલ યાજ્ઞિક **(B) અમૃતલાલ વેગડ**

(C) ચંદ્રકાન્ત બક્ષી (D) સુન્દરમ્

૨૧૭. મધ્યપ્રદેશ ગુજરાતમાં હું આવ્યો જાણે કે એક માની ગોદમાંથી બીજી માની ગોદમાં આવી ગયો છું : વાક્યમાં પ્રયોજિત અલંકાર ઓળખાવો

(A) ઉપમા **(B) ઉત્પ્રેક્ષા** (C) વ્યતિરેક (D) અનન્વય

૨૧૮. નીચેના શબ્દોની સંધિ કરો

રજની + ઈશ = ...

(A) રજનીશ (B) રજનિશ (C) રજનીઈશ (D) રજનિઈશ

૨૧૯. નીચેના શબ્દોની સંધિ કરો

સિન્ધુ + ઊર્મિ = ...

(A) સિન્ધોર્મિ **(B) સિન્ધૂર્મિ** (C) સિંધોર્મિ (D) સિંધોર્મી

૨૨૦. નીચેના શબ્દોની સંધિ કરો.

અતિ + અંત =.............

(A) અતિઅંત (B) અંત્યંત (C) અંત્યંત **(D) અત્યંત**

૨૨૧. નીચેના શબ્દોની સંધિ કરો

મનુ + અન્તર = ...

(A) મનુન્તર **(B) મન્વન્તર** (C) મન્વાન્તર (D) મનાન્તર

૨૨૨. નીચેના શબ્દોની સંધિ છોડો ?

નિસ્ + કામ =................

(A) નિસકામ (B) નિસ્કામ **(C) નિષ્કામ** (D) નિશ્કામ

૨૨૩. નીચેની કાવ્યપંક્તિમાંના અધોરેખિત પદનો અર્થ શોધીને લખો.

<u>અદના</u> તે આદમી છઈએ !

(A) આગવા (B) શ્રીમંત **(C) સામાન્ય** (D) અસામાન્ય

૨૨૪. ગાંધીયુગની આદર્શાભિમુખ કવિતાને સૌંદર્યાભિમુખતા ભણી લઈ જનારા સૌ પ્રથમ કવિ કયા છે ?

(A) ઉમાશંકર જોશી (B) રાજેન્દ્ર શાહ (C) પૂજાલાલ **(D) પ્રહ્‌લાદ પારેખ**

૨૨૫. પ્રહ્‌લાદ પારેખનો કાવ્યસંગ્રહ નીચેના પૈકી કયો છે ?

(A) બારીબહાર (B) આયુષ્ય અવશેષે (C) કાવ્યમંગલા (D) રસસુધા

૨૨૬. 'ધરતીના **<u>જાયાનાં</u>** કાયા ને હૈયાંને મોંઘેરા મૂલનાં કહીએ'–માં અધોરેખિત શબ્દનો અર્થ શો થાય ?

(A) જન્મ **(B) પુત્ર** (C) પુત્રી (D) માતા

૨૨૭. 'નાની એવી **<u>જાતક</u>** વાતનો મચવીએ નહિ શોર' પંક્તિમાંના રેખાંકિત શબ્દનો શો અર્થ થશે ?

(A) તુચ્છ (B) મહાન (C) મહત્ત્વની (D) એ પૈકી એકપણ નહિ

૨૨૮. 'નિબિડ' રાતનાં કાજળ પાછળ પ્રગટે અરુણ ભોર' કાવ્યપંક્તિમાંના **'નિબિડ'** શબ્દનો અર્થ જણાવો

(A) કાળી **(B) ગાઢ** (C) અજવાળી (D) મધ્ય

૨૨૯. 'કોકડું છે પણ રેશમનું એનું ઝીણું વણાય **<u>દુકૂલ</u>'** પંક્તિના રેખાંકિત શબ્દનો અર્થ લખો

(A) ઝભ્ભો (B) પાયજામો **(C) બારીક રેશમી વસ્ત્ર** (D) કમખો

૨૩૦. 'ધ્વનિ' સંગ્રહના કવિ......?

(A) પ્રહલાદ પારેખ **(B) રાજેન્દ્રશાહ**

(C) હરીન્દ્ર દવે (D) ઉમાશંકર જોશી

માધવ પ્રકાશન

૨૩૧. રાજેન્દ્ર શાહની કેટલીક કવિતાઓમાં ક્યા મોટા કવિની અસર જોવા મળે છે ?

(A) શેક્સપિયર (B) વર્ડ્ઝવર્થ **(C) રવીન્દ્રનાથ ટાગોર** (D) શેલી

૨૩૨. રાજેન્દ્ર શાહને ક્યા વર્ષનો જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર પ્રાપ્ત થયો હતો ?

(A) ૨૦૦૦ **(B) ૨૦૦૧** (C) ૨૦૦૨ (D) ૨૦૦૩

૨૩૩. 'જેમાં મટકી અથવા વાસણ મૂકીને અધ્ધર લટકાવી શકાય એવું દોરીથી ગૂંથેલું ઝોળી જેવું સાધન' –એટલે ?

(A) મટુકી (B) ઘડુલો (C) મશક **(D) શીકું**

૨૩૪. કવિશ્રી હરીન્દ્ર દવેની સમગ્ર કવિતાઓનો સંગ્રહ....?

(A) સૂર્યોપનિષદ (B) આસવ

(C) મૌન **(D) ચાલ, વરસાદની મોસમ છે**

૨૩૫. કવિ હરીન્દ્ર દવે રચિત 'હયાતી' એ.....?

(A) નવલકથા છે (B) વાર્તાસંગ્રહ છે

(C) ગઝલ સંગ્રહ છે (D) દીર્ઘ નાટક છે

૨૩૬. નીચેનામાંથી સર્જક હરીન્દ્ર દવેનો નિબંધસંગ્રહ કયો છે ?

(A) માધવ ક્યાંય નથી **(B) શબ્દ ભીતર સુધી**

(C) સમય (D) ગાંધીની કાવડ

૨૩૭. સાહિત્યકાર રમેશ ત્રિવેદીનું મુખ્ય પ્રદાન.....?

(A) વાર્તા ક્ષેત્રે છે (B) કવિતા ક્ષેત્રે છે

(C) નવલકથા ક્ષેત્રે છે **(D) લઘુકથા ક્ષેત્રે છે**

૨૩૮. 'વાડમાંથી જવા-આવવાનો કરેલો માર્ગ' એટલે - ?

(A) પગશેરી (B) બાખું (C) બાકોરું **(D) છીંડું**

૨૩૯. 'ખેતરમાં તૈયાર મોલ ચૂગી જતાં પક્ષીઓને બિવડાવવા માટે ઘાસ અને લાકડીઓનો ઉપયોગ કરીને ઊભું કરેલું માણસનો આભાસ આપતું પૂતળું' – એટલે ?

(A) પૂતળું (B) પ્રતિમા **(C) ચાડિયો** (D) બાવલું

૨૪૦. નીચેના વાક્યમાંથી અધોરેખિત પદનો અર્થ જણાવો

એ **તંતીલાને** કેટકેટલું સમજાવ્યો ?

(A) તોરીલો (B) અભિમાની **(C) હઠીલો** (D) સ્વાભિમાની

૨૪૧. 'ખેતરમાં સિંચાઈ માટે પાણીના વહેણની મોટી નીક' ?

(A) માળિયો **(B) ઢાળિયો** (C) કૅનાલ (D) કાંસ

૨૪૨. 'ભૂંસાતાં ગ્રામચિત્રો'નું સાહિત્યિક સ્વરૂપ.......નું છે ?

(A) વાર્તા (B) નવલકથા (C) કવિતા **(D) નિબંધ**

માધવ પ્રકાશન

૨૪૩. 'કાતરિયા જેવું હથિયાર, જે ફેંક્યા પછી ફેંકનાર પાસે પાછું આવે છે'

(A) ગોફણ **(B) બૂમરેંગ**

(C) ગિલોલ (D) આ પૈકી એક પણ નહિ

૨૪૪. લાગણીઓને સ્પર્શતી નાટ્યાત્મક અભિવ્યક્તિ એટલે ?

(A) મેલોડ્રામા (B) નાટ્યીકરણ (C) ઓવર એક્ટિંગ (D) મોનોલોગ

૨૪૫. નીચેની કાવ્યપંક્તિનો છંદ જણાવો

ગયાં વીતી વર્ષો દશ ઉપર બેચાર તુજથી

(A) પૃથ્વી (B) મંદાક્રાન્તા (C) વસંતતિલકા **(D) શિખરિણી**

૨૪૬. નાની વયે અવસાન પામનાર કવિ.....?

(A) મણિલાલ દેસાઈ (B) પ્રહ્લાદ પારેખ (C) જયંત પાઠક (D) ઉશનસ્

૨૪૭. 'બરાબર ઓઢાડીને સુવાડવું' તે......?

(A) ઢબૂરવું (B) હૂંફ આપવી (C) પોઢાડવું (D) શયન કરાવવું

૨૪૮. 'વેપારમાં રોજ રોજ માલનું વેચાણ થતાં એકત્ર થતી રકમ.....'?

(A) નફો (B) ખોટ **(C) વકરો** (D) આવક

૨૪૯. રસિક ભૈ તથા બીજા નોકરો **સુધ્ધાં** પરોઠા હાઉસમાં પ્રવેશે ત્યારે વાંકા વળી પગથિયે હાથ અડકાડી પછી છાતીએ અડકાડે ? અહીં સુધ્ધાં એટલે ?

(A) બધા (B) સીધા **(C) પણ** (D) વળી

૨૫૦. કવિ સ્નેહરશ્મિની બધી કવિતાઓ કયા ગ્રંથમાં સંઘરાઈ છે ?

(A) સમગ્ર કવિતા (B) સ્નેહરશ્મિની સમગ્ર કાવ્યરચનાઓ

(C) સકલ કવિતા (D) સ્નેહરશ્મિ સમગ્ર

૨૫૧. 'સોનેરી ચાંદ, રૂપેરી સૂરજ' એ સ્નેહરશ્મિનો......?

(A) કાવ્યસંગ્રહ છે (B) વાર્તાસંગ્રહ છે

(C) હાઈકુસંગ્રહ છે (D) નિબંધસંગ્રહ છે

૨૫૨. સ્નેહરશ્મિ લિખિત નવલકથા......?

(A) પનઘટ **(B) અંતરપટ**

(C) ફેરો (D) સૂકી ધરતી સૂકા હોઠ

૨૫૩. 'ઈયાં ઢોકળીનું શાક શાક હોય તંઈ તો બાપુ, **જામો પડી જાય** !' માં અધોરેખિત રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ ?

(A) મજા પડી જાય (B) વટપડી જાય

(C) ખૂટી પડે (D) આ પૈકી એક પણ નહી

૨૫૪. 'રસિક ભૈને કામમાં બરાબર **ખૂંપી ગયેલા જોઉં છું** !' અધોરેખિત પદને ઉચિત રૂઢિપ્રયોગ કયો હોઈ શકે ?

(A) ગળાબૂડ ડૂબેલા જોઉં છું (B) ખોવાઈ ગયેલા જોઉં છું

(C) ચોપાઈ ગયેલા જોઉં છું (D) ઊંડા ઊતરી ગયેલા જોઉં છું

૨૫૫. મક્કાની પવિત્ર યાત્રા કરીને આવેલો મુસ્લિમ યાત્રાળુ......?

(A) ઈમાન (B) નામદાર **(C) હાજી** (D) બિરાદર

૨૫૬. 'મોટા સાહેબે જ <u>**તાગ**</u> લીધો' પંક્તિમાંના અધોરેખિત પદનો અર્થ....?

(A) તપાસ **(B) અંદાજ** (C) જાણકારી (D) લવાજમ

૨૫૭. 'હઠ કરીને માંગવું તે...' ?

(A) હઠ (B) જિદ્દ **(C) ત્રાગું** (D) ત્રેવડ

૨૫૮. '<u>**મુજ રિપુ રિપુત્વે**</u> મચી રહી' માંના અધોરેખિત પદનો વિરોધી શબ્દ શોધીને લખો.

(A) દુશ્મનાવટે (B) શત્રુવટે **(C) મિત્રતાએ** (D) શાણપણે

૨૫૯. 'અભિસાર' કાવ્યસંગ્રહના કવિ કોણ છે ?

(A) સ્નેહરશ્મિ **(B) મનસુખલાલ ઝવેરી**

(C) પૂજાલાલ (D) હરીન્દ્ર દવે

૨૬૦. ક્લેવરો <u>**કાનનનાં**</u> ઘવાય છે પંક્તિના અધોરેખિત પદનો અર્થ જણાવો

(A) જંગલ (B) નદી (C) કાન (D) રાજા

૨૬૧. 'ત્રીજી વાટ <u>**શોણિતની**</u> સરિતે' પંક્તિમાંના અધોરેખિત પદનો અર્થ જણાવો ?

(A) રસ્તો (B) દૂધ (C) પાણી **(D) લોહી**

૨૬૨. બંદીજનોની બિરદાવલિઓ ગાજે ગઢ <u>**મોઝાર**</u> - અધોરેખિત પદનો અર્થ.....?

(A) છેવાડે (B) શરૂઆતમાં **(C) મધ્યમાં** (D) ઉપર

૨૬૩. ઈ.સ. ૧૯૨૮ થી શરૂ થયેલો રણજિતરામ સુવર્ણચંદ્રક સૌ પ્રથમ કયા કવિને પ્રાપ્ત થયો હતો ?

(A) ન્હાનાલાલ (B) દલપતરામ **(C) ઝવેરચંદ મેઘાણી** (D) નર્મદ

૨૬૪. રવીન્દ્રનાથ ટાગોરનાં કવિ મેઘાણી દ્વારા અનુવાદિત કાવ્યોમાંનો સંગ્રહ એટલે ?

(A) મેઘાણી વંદના (B) રવીન્દ્રવાણી **(C) રવીન્દ્રવીણા** (D) ટાગોર વીણા

માધવ પ્રકાશન

સમાનાર્થી શબ્દો

ધરણી-ધરતી
રણધ્વજ-યુદ્ધનો વાવટો
દ્વાર-દરવાજો
બિરદાવલિ-યશગાથા
ગઢ-કિલ્લો
ભાત-છાપ
સાજ-શણગાર
ખડ્ગ-તલવાર
શોણિત-લોહી
સરિતા-નદી
ચીર-વસ્ત્ર
સુરગંગા-આકાશગંગા, સ્વર્ગગંગા
યાચના-વિનંતી, પ્રાર્થના
સાદ-અવાજ
ઈન્દ્રધનુ-મેઘધનુષ્ય
બુંદ-ટીપું
સિંધુ-સાગર
કલ્લોલ-મોજું
ભાલ-કપાળ, લલાટ
સંહાર-નાશ
અલૂણ-મીઠા વિનાનું
મેઘ-વાદળ
રંગધનુષ-મેઘધનુષ
કોર-કિનાર
દગ-દૃષ્ટિ, નજર
બોધ-ઉપદેશ
સંગત-સોબત
ઘેલુ-ગાંડું
ગ્રીવા-ડોક
નિજાનંદ-બ્રહ્માનંદ
ઉન્મત્ત-તલ્લીન, મસ્ત
વૈરી-દુશ્મન
ચિત્ત-મન
નિર્મળ-સ્વચ્છ

અમીર-પૈસાદાર
ઉમરાવ-અમીર, શ્રીમંત
અનુચર-સેવક
અવિનય-અસભ્યતા
ભૂપાળ-રાજા
વત્સલ-પ્રેમાળ
સચિવ-મંત્રી
યત્ન-પ્રયત્ન, પ્રયાસ
વૈશ્ય-વેપારી, વણિક
વાણિજ્ય-વેપાર
ઢગ-ઢગલો
નિશ્વાસ-નિસાસો
વિમળ-નિર્મળ
ક્ષુદ્ર-તુચ્છ, પામર
ખિન્ન-દુ:ખી, ગમગીન
ઐક્ય-એકતા
ભીતિ-ભય, ડર
કાલાવાલા-આજીજી
દિલાસો-આશ્વાસન
નૃપતિ-રાજા
શીત-ઠંડું
વ્યજન-પંખો
શૈત્ય-ઠંડક
ઉષ્મા-ગરમી
શીઘ્ર-જલદી
સ્વાન્ત-હૃદય, અંત:કરણ
પલટો-પરિવર્તન
અહિત-અકલ્યાણ, નુકસાન
પ્રીતિ-પ્રેમ
સત્વર-જલદીથી
અભિનય-હાવભાવ
કૈતવ-કપટ
પિછાણ-ઓળખાણ
ચિતા-ચેહ

ભવન-મકાન
તરણિ-સૂર્ય
શેવાળ-લીલ
શ્વેત-સફેદ
હેત-પ્રેમ
વક્રતા-છળકપટ
પુરુષત્વ-મર્દાનગી
પાષાણ-પથ્થર
શીલ-ચારિત્ર્ય
કુંજર-હાથી
બડભાગી-નસીબદાર
ખમીર-જોશ, તાકાત
કોશ-ભંડાર
ચિતારો-ચિત્રકાર
દંગ-આશ્ચર્યચકિત
સાફો-ફેંટો
શૈશવ-બાળપણ
કચેરી-અદાલત
કાજી-ન્યાયાધીશ
ઢોંગ-દંભ, ડોળ, આડંબર
ભવ-સંસાર
શાહુકારી-શરાફત, ઈજ્જત, આબરૂ
નાણાવટી-શરાફ, આસામી
ધુતારો-ધૂર્ત, ઠગ
આકરો-કઠોર,અસાધ્ય
સદૈવ-હંમેશાં
બેઅદમી-અવિવેક, અસભ્યતા
વૃથા-નકામું
શાલ-શાલિ, ચોખા
દ્રાક્ષા-દ્રાક્ષ
મિષ્ટાન્ન-મીઠાઈ
મિષ્ટ-મીઠું
અઘરાણી-સીમંત
લવારો-બકવાસ
શ્વાન-કૂતરો

માધવ પ્રકાશન

સંત્રી-પહેરેગીર
નડતર-હરકત, વાંધો
મુક્તિ-સ્વાતંત્ર્ય
ગુનેગાર-અપરાધી
સહાનુભૂતિ-સમભાવ
મુરબ્બી-વડીલ
અંગત-વ્યક્તિગત, ખાનગી
અહેવાલ-સમાચાર, માહિતી
ઘોષણા-જાહેરાત
પ્રતિકાર-વિરોધ
આદેશ-આજ્ઞા, હુકમ
ઉસ્તાદ-કાબેલ, પ્રવીણ, કુશળ
ભેજું-મગજ
નામર્દ-કાયર
હુજ્જત-હઠ
જોખમ-સાહસ
મામૂલી-ગૌણ
નમણી-નાજુક
સતેજ-જાગ્રત, ઉત્સાહી
છાપ-નિશાની
સંભવિત-શક્ય
આવેગ-આવેશ, ઉતાવળ
વિમુખ-વિરુદ્ધ
આર્જવ-મૃદુતા, કોમળતા
રાજદ્વારી-રાજકીય
હથિયાર-શસ્ત્ર
નાહક-નકામું
રુક્ષ-કઠોર
અજાયબી-નવાઈ
ગભરામણ-મૂંઝવણ
અગમ્ય-ગૂઢ
વાગ્યુદ્ધ-બોલાચાલી
કૃતાર્થ-ધન્ય
તસ્દી-તકલીફ
સહેલ-સરળ
સંધિ-સુલેહ
અલ્પતા-તુચ્છતા

વિગ્રહ-યુદ્ધ
વાચા-વાણી
નિશ્ચિય-સ્થિર
જાજ્વલ્યમાન-તેજસ્વી
ઉમળકો-ઉમંગ
નિશ્ચયાત્મક-ચોક્કસ
શાસન-સત્તા, અધિકાર
રાચરચીલું-ઘરવખરી
અરસો-મુદ્દત
દરગુજર-માફી, ક્ષમા
અલાયદો-જુદો, અલગ
અણસારો-ઈશારો
બબરચી-રસોઈયો
અડચણ-મુશ્કેલી, તકલીફ
ફિકર-ચિંતા
આસાએશ-રાહત
શરીફ-ખાનદાન
ઈજાજત-પરવાનગી, રજા
વાંસો-પીઠ, બરડો
વિકરાળ-ભયાનક, બિહામણું
સંતલસ-મસલત
કપરું-કઠિન, મુશ્કેલી
તારાજ-નાશ
ગભરું-ભોળું
દસકત-સહી
વાડીવજીફો-જાગીર, ખેતર
ફના-નષ્ટ
તિત્તરબિત્તર-વેરવિખેર
મુદ્રા-છાપ, વીંટી, અંગૂઠી
આલમ-દુનિયા
મશહૂર-પ્રખ્યાત
શેહ-પ્રભાવ, ધાક
તાજુબી-નવાઈ
મિજબાની-ઉજાણી
હલક-કંઠ, સૂર
ટાપટીપ-ભભકો, શણગાર
પ્રામાણિકતા-ઈમાનદારી, નેકી

વણ-વિના, વગર
જોમ-જુસ્સો
વિટંબણા-દુ:ખ, મુશ્કેલી
ગ્લાનિ-દુ:ખ, વ્યથા
ભલમનસાઈ-ભલાઈ, સજ્જનતા
ચિહ્ન-નિશાન
સફાળો-એકાએક
પુર-નગર
મોલ-પાક, ફસલ
ધારાધોરણ-નીતિનિયમ
સ્વાધીનતા-સ્વતંત્રતા, આઝાદી
ખપ-જરૂર
બંધુત્વ-દોસ્તી,મૈત્રી,ભાઈબંધી
હતવીર્ય-શક્તિહીન
ધ્યેય-લક્ષ્ય
શાશ્વત-સનાતન, કાયમી
પરંપરા-પ્રથા, પ્રણાલી, રિવાજ
વ્યોમ-આકાશ
પ્રતીતિ-ખાતરી
કુતૂહલ-આશ્ચર્ય, વિસ્મય
અટારી-રવેશ, ઝરુખો
ગમગીની-ઉદાસીનતા
અરણ્ય-જંગલ, વન, કાનન
ક્ષુધા-ભૂખ
સોડમ-સુગંધ
સૂર-અવાજ
અજુગતું-અયોગ્ય, અઘટિત
બાહુ-હાથ
રજની-રાત્રિ
સૌરભ-સુગંધ
નિકટ-નજીક,પાસે
પદરજ-ચરણરજ
અક્ષત-ચોખા
દેવલોક-સ્વર્ગ
કૃતજ્ઞતા-આભાર
શિર-મસ્તક, શીશ
દાદ-હક્ક, હિસ્સો

માધવ પ્રકાશન

છણકો-તિરસ્કાર
શુષ્ક-નીરસ
રમમાણ-તલ્લીન
મુફલિસ-ગરીબ
શલ્ય-કાંટો, કંટક
સ્નિગ્ધ-કોમળ
કૌમુદી-ચાંદની
ગુલતાન-તલ્લીન, મશગૂલ
વિષાદ-દુ:ખ
તકેદારી-સાવચેતી
વાદ્ય-વાજિંત્ર
મરવો-ડમરો
પારાવાર-અતિશય
અતીત-ભૂતકાળ
વલોપાત-આક્રંદ, કલ્પાંત
ગોપિત-ગુપ્ત, ખાનગી
દેહવિલય-મૃત્યુ
વિલક્ષણ-વિશિષ્ટ
પરાકાષ્ઠા-હદ
દ્વિગુણિત-બમણું
અકળામણ-મૂંઝવણ
સ્ફૂર્તિ-તાજગી
વાવંટોળ-વાવાઝોડું
સરદારી-આગેવાની
ઉપાલંભ-ઠપકો
મીજાન-માપ
વિહ્વલતા-વ્યાકુળતા
મથામણ-માથાકૂટ, લમણાઝીંક
ઉપહાસ-મશ્કરી
દ્વેષ-ઈર્ષા
શારદા-સરસ્વતી
પણછ-પ્રત્યંચા; જીવા
નિશદિન-રાતદિવસ
સનેપાત-અજંપો, મૂંઝારો
સહેલ-સફર
પાકટ-પ્રૌઢ
તજ્જ્ઞ-વિદ્વાન

મહિષ-પાડો
કુળ-વંશ
કર્દમ-કાદવ
તૃપ્તિ-સંતોષ
પંક-કાદવ
પંકજ-કમળ
વાસુદેવ-શ્રીકૃષ્ણ
પ્રભાત-સવાર
સ્મૃતિ-યાદ, સ્મરણ
દર્પણ-અરીસો
સીમા-હદ
સુનિશ્ચિત-નક્કી
ભાજન-પાત્ર
કેડી-પગદંડી
અવ્વલ-મુખ્ય, પહેલું
વટ-રોફ
અટલ-અડગ
પક્ષપાત-તરફેણ, તરફદારી
સંકલ્પ-ઈચ્છા, નિર્ધાર, નિશ્ચય
વાસના-કામના, ઈચ્છા
પામર-તુચ્છ
બેવકૂફ-મૂર્ખ
ઉમદા-સારું
કર્કશ-આકરું, કઠોર
બાધ-મનાઈ, પ્રતિબંધ
ધતિંગ-ઢોંગ, આડંબર
ગાફેલ-બેદરકાર
બાવરું-વ્યાકુળ
તાબડતોબ-તરત
કલિકાલ-કળિયુગ
મોસમ-ઋતુ
ખુશનુમા-આહ્લાદક,આનંદદાયક
સફર-પ્રવાસ
પહેચાન-ઓળખાણ
રળિયામણું-સુંદર
સહયોગ-સાથ
રોનક-તેજ, ભપકો
વિખૂટું-જુદું, છેટું

મલકાટ-સ્મિત
સિફતથી-ચતુરાઈથી
સોબત-સાથ
પરિવેશ-વાતાવરણ, માહોલ
અતિથિ-મહેમાન
સમાપન-સમાપ્તિ
ઉભય-બંને
સાહજિક-સ્વાભાવિક
હાનિકારક-નુકસાનકારક
સધિયારો-આશ્વાસન, ખાતરી
અનાવિલ-નિર્દોષ
બિછાત-પથારી
નિસર્ગ-કુદરત
હરિત-લીલુંછમ
આવિષ્કાર-પ્રકાશન
સંવિત-ચૈતન્ય, જ્ઞાન
આલંબન-આધાર
રાની-જંગલી, વન્ય
ગણના-ગણતરી
અમીરાત-સમૃદ્ધિ, વૈભવ
નવનીત-માખણ, સારાંશ
લહેણું-ઋણ
કલહ-ઝઘડો
ભવ-સંસાર
વિવાદ-ચર્ચા
કારાવાસ-જેલ
વિરલ-દુર્લભ
છાલક-છોળ
સંવર્ધન-ઉછેર
યશ-કીર્તિ
ઉદ્વેગ-વ્યાકુળતા
કૃપણતા-કંજૂસાઈ
સુહૃદ-મિત્ર
નશ્વર-નાશવંત
પ્રતિસાદ-પ્રત્યુત્તર, પ્રતિભાવ
ચિરંતન-શાશ્વત
ત્વરા-ઉતાવળ

માધવ મંડળ શાળા

કૃપાલ-કૃપાળુ, દયાળુ
ધારણા-અનુમાન
અજાર-માંદુ, બીમાર
હિમ-બરફ
અજંપો-બેચેની
વાન-વર્ણ, રંગ
ઔપચારિક્તા-વિવેક
ખુદા-ભગવાન
હિચકાટ-ખચકાટ
સરવાણી-ઝરણું
અહંકાર-અભિમાન
લિજ્જત-લહેજત
દુઆ-આશીર્વાદ
ભીંસ-તંગી
તુલના-સરખામણી
રોશની-પ્રકાશ
આબેહૂબ-તાદૃશ
પ્રતીતિ-ખાતરી
આચરણ-વ્યવહાર
ઊજળું-સફેદ, સ્વચ્છ
નાલાયક-અયોગ્ય
ત્રેવડ-તજવીજ, ગોઠવણ, ગજું
ચિંતિત-ચિંતાતુર
આદિ-વગેરે
તાત્પર્ય-હેતુ
કળ-ચાવી, ચાંપ
કૂંચી-ચાવી
કલ્યાણ-શ્રેય, કુશળ
સંદેહ-શંકા
કાપણી-લણણી
બાહુ-હાથ
મુકુટ-તાજ, મુગટ
જજ-ન્યાયાધીશ
ધૈર્ય-ધીરજ
દ્રવ્ય-ધન
ચીવટ-કાળજી
ઉદ્યોગ-મહેનત, પ્રવૃત્તિ

પરપિંડન-પારકો દેહ
ખારવો-ખલાસી
ન્યાયસભા-અદાલત
વગવસીલું-લાગવગ
નિરંતર-સતત
ચાંદની-ચંદ્રિકા
ચતુર-નિપુણ, દક્ષ
ચારુતા-રમણીયતા, લાવણ્ય
ગમગીન-ખિન્ન, ઉદાસ
કઢંગુ-બેડોળ, કદરૂપું
કાળુ-કૃષ્ણ, શ્યામ
આત્મશ્લાઘા-સ્વપ્રશંસક
આસવ-અર્ક, રસ
ઓસડ-દવા, ઔષધ
કૌશલ-દક્ષતા, પટુતા
ઉન્નતિ-વિકાસ, ચડતી
અલિ-ભમરો, મધુકર
અંગુલિ-આંગળી
ટેકો-આધાર
નિમિત્ત-બહાનું
અગાધ-પુષ્કળ
હૃષીકેશ-શ્રીકૃષ્ણ
પરિશોધ-ચારેબાજુ, શોધખોળ
દારુણ-ભયંકર
વાસન-ઈન્દ્ર
સ્તવન-પ્રાર્થના
વિઘ્ન-મુશ્કેલી
ક્ષુધા-ભૂખ
ભાનુ-સૂર્ય
સ્થાનક-મૂળસ્થાન, જગ્યા
વધામણી-ખુશીના સમાચાર
નવનવી-અવનવી
દીપોત્સવી-દિવાળીનો તહેવાર
વ્રજ-ગોકુળધામ
ગર્વ-અહંકાર
વીરો-ભાઈ
વાંક-ગુનો, અપરાધ
છઠ્ઠીનાલેખ-વિધાતાના લેખ

ધામ-પવિત્ર સ્થાન
અંગારા-સળગતો કોલસો
આકરો-અસહ્ય
ધરા-ધરતી
ઝાળ-ગરમીની જ્વાળા
ઘોષ-મોટો અવાજ
સંઘ-સમુદાય, લોકોનો સમૂહ
ગર્દભ-ગધેડો
કરુણા-અનુકંપા
આશિષ-આશીર્વાદ
નેત્રજળ-આંખનાં આંસુ
અફળ-નિષ્ફળ
ઝાઝું-વધારે
સકલ-બધું, તમામ
બળતરા-પીડા
રીસ-ગુસ્સો
બલ-હિંમત, શક્તિ
રિપુ-દુશ્મન
ફણગો-અંકુર
વિષતરુ-ઝેરી વૃક્ષ
ઉપવન-બગીચો
ઉર-હૃદય
ધ્વસ્ત-નાશ
વિફલ-નિષ્ફળ
મત્ત-ઉન્મત્ત
તર્ક-વિચાર
દયા-કૃપા, મહેર
કોટિ-કરોડ
રોષ-ગુસ્સો
શિશુ-બાળક
સહસા-એકાએક
સ્મિત-હાસ્ય
સુરમ્ય-અત્યંત સુંદર, રમણીય
કાનન-જંગલ
અમી-અમૃત, સુધા
રક્ત-લોહી
પરાગ-ફૂલમાંની રજ

કારુણ્ય-કરુણા
મંગલ-કલ્યાણકારી
વસુંધરા-વસુધા, પૃથ્વી
એકતારો-તંબૂરો
સ્કંધ-ખભો
જન-લોક, તૃણ-ઘાસ
જવર-તાવ
મનુજ-મનુષ્ય
તન-શરીર
ગ્રીષ્મ-ઉનાળો
તુષ્ટિ-સંતોષ
ઈન્દ્રધામ-સ્વર્ગ
પેઢીઓ-વંશજો
નિ:શેષ-સંપૂર્ણ રીતે
કંથ-પતિ
ધૂળ-રજ,રજોટી,રેત
નિર્ધાર-નિશ્ચય, નિર્ણય
ઉપદેશ-બોધ, શિખામણ
વૃક્ષ-ઝાડ,તરુ
પરીક્ષા-કસોટી, તપાસ
ચાંદો-ચંદ્ર- રજનીશ
ઓચિંતું-એકાએક, એકદમ
અંધારું-તિમિર, અંધકાર
વિશ્વાસ-ભરોસો, ખાતરી
રસ્તો-માર્ગ, વાટ
હિંમત-શક્તિ, તાકાત
નિશ્ચય-બેફિકર
પ્રકાશ-અજવાળું, અજવાશ
બારીકાઈ-ઝીણવટ, સૂક્ષ્મતા
ઊણપ-અધૂરપ, ખામી
ભીતર-આંતર, માંહ્યલું
સમસ્ત-બધું, સઘળું
દૂધ-પય, દુગ્ધ
સૂર્ય-દિવાકર, રવિ
આરંભ-શરૂઆત, તૈયારી
શોર-અવાજ, કલરવ
સ્ત્રી-નારી, ઓરત

કપડાં-વસ્ત્ર, લૂગડાં
માટી-મૃત્તિકા, મટોડી
દવા-ઔષધ, ઓસડ
ફાયદો-લાભ, મળતર
સમાપ્ત-પૂર્ણ, પૂરું
પાદર-ગોંદરું, સીમ
નિદાન-નક્કી, છેવટે, આખરે
વપુ-શરીર
શાતા-શાંતિ
શશિયર-ચંદ્ર
કર-હાથ
સંદેહ-શંકા
વરદાન-આશીર્વાદ, દુવા
વહેવારિયા-વેપારી
સાધુ-સંત, સંન્યાસી
વહોરવું-ખરીદવું
પૂંછ-મૂડી
લક્ષ્મીવર-વિષ્ણુ ભગવાન
ચિઠ્ઠી-ટૂંકો પત્ર, ચબરખી
ગોવિંદો-શ્રીકૃષ્ણ
પ્રાણ-શ્વાસ, જીવન
વિષ-ઝેર
સહાય-મદદ
સાંઢ-સાંઢણી, ઊંટડી
કામળો-ધાબળો
કપટી-ઠગારું, દગા-પ્રપંચ કરનારું
ચાચર-ચોક
મેઘઝડી-ધોમમાર, વરસાદ
છેદ-છિદ્ર, કાણું
નિત્ય-હંમેશાં
ભેદ-રહસ્ય
ગિરિ-પર્વત
ગોપવર્ગ-ગોવાળિયાઓ
ચરણ-પગ
જેષ્ટિકા-લાકડી
હસ્તે-હાથે
વેણુ-વાંસળી

શૃંગ-શિખર
કલ્લોલ-આનંદ
શિલા-પથ્થર
કાષ્ઠ-લાકડું
કર્દમ-કાદવ
ગજ-હાથી
શુંડ-સૂંઢ
આંધી-વાવાઝોડું
દધિ-ઉદધિ, દરિયો
અભ્ર-વાદળાં
રવિ-સૂર્ય
દિનકર-સૂર્ય
જામિની-યામિની, રાત્રિ
સાધુ-સંત,સંન્યાસી
વહોરવું-ખરીદવું
છેદ-છિદ્ર, કાંણુ
કર્દમ-કાદવ
ચરણ-પગ
શુંડ-સૂંઢ
દધિ-ઉદધિ, દરિયો
કિલ્લોલ-આનંદ
શૃંગ-શિખરો
અભ્ર-વાદળાં
દિનકર-સૂર્ય
દિલાસો-આશ્વાસન
ભાનુ-સૂર્ય
વ્રજ-ગોકુળ
આકરો-અસહ્ય
બળતરા-પીડા
ફણગો-અંકુર
બેઅદબી-અવિવેક
કુંજર-હાથી
બડભાગી-નસીબદાર
નડતર-હરકત
મુક્તિ-સ્વાતંત્ર્ય
સંત્રી-પહેરેગીર
સ્વાન્ત-હૃદય

માધવ પ્રકાશન

વાચા-વાણી	રળિયામણું-સુંદર	ચુસ્ત-કડક, મક્કમ
હલક-કંઠ	રાજદ્વારી-રાજકીય	ખલેલ-વિઘ્ન, હરકત
મામૂલી-ગૌણ	કાષ્ઠ-લાકડું	સહાય-મદદ
કૃતાર્થ-ધન્ય	શિલા-પથ્થર	સ્મિત-હાસ્ય
પરંપરા-પ્રથા	ગજ-હાથી	બાળપણ-બચપણ, શૈશવ
ઉપહાસ-મશ્કરી	કપટી-ઠગારું	ખુશ્બુ-સુગંધ, સૌરભ
તાબડતોબ-તરત	ચાચર-ચૉક	પ્રખ્યાત-જાણીતું, નામચીન, વિખ્યાત
સંભવિત-શક્ય	જેષ્ટિકા-લાકડી	માનીતી-પ્રેમપાત્ર, વહાલી
રજની-રાત્રિ	ગોપ-ગોવાળ	ઈંતેજાર-આતુર, અધીરું
વપુ-શરીર	વેણુ-વાંસળી	કુનેહ-યુક્તિ, હોશિયારી
શાતા-શાંતિ	ઘોષ-મોટો અવાજ	પોપટ-શુક
અંગુલિ-આંગળી	ભવ-સંસાર	નિરાશ-હતાશ, નાસીપાસ
ટેકો-આધાર	મિષ્ટાન્ન-મીઠાઈ	ખુશામત-વખાણ, સ્તુતિ
અગાધ-પુષ્કળ	સદૈવ-હંમેશાં	હોશિયાર-બુદ્ધિશાળી, ચતુર
હ્રષિકેશ-શ્રીકૃષ્ણ	કાજી-ન્યાયાધીશ	ફેંટો-પાઘડી, શિરસ્ત્રાણ
હસ્ત-હાથ	શીલ-ચારિત્ર્ય	સરસ્વતી-શારદા, મયૂરવાહની
દારુણ-ભયંકર	શ્વેત-સફેદ	હિલચાલ-ગૂસપુસ, ચહલપહલ
ક્ષુધા-ભૂખ	કોશ-ભંડાર	દૃઢ-મક્કમ
ભાનુ-સૂર્ય	વક્રતા-છળકપટ	પરિચય-ઓળખ
ચિત્ત-મન	વૈશ્ય-વેપારી, વણિક	ઈલાજ-ઉપાય, ઉકેલ
ઐક્ય-એકતા	કાલાવાલા-આજીજી	છાપરું-છાજ, ખોરડું
નૃપતિ-રાજા	મિષ્ટ-મીઠું	અચાનક-ઓચિંતું, એકાએક
ખિન્ન-દુ:ખી	ગભરામણ-મૂંઝવણ	વિસ્મય-આશ્ચર્ય, અચરજ
વ્યજન-પંખો	શેવાળ-લીલું	કાયમ-સદા, નિરંતર
ભીતર-અંદર	નાણાવટી-શરાફ, ઈજ્જત	પોચો-કૂણો, કોમળ
શાહુકારી-શરાફત	સહાનુભૂતિ-સમભાવ	કઠણ-કઠિન, મજબૂત
ભવન-મકાન	દંગ-આશ્ચર્યચકિત	શિથિલ-ઢીલું, નિર્બળ
ખમીર-જોશ	ધુતારો-ધૂર્ત, ઠગ	વલોપાત-રોકકળ, આક્રંદ
શ્વાન-કૂતરો	પુરુષત્વ-મર્દાનગી	છાપું-અખબાર, સમાચારપત્ર
ગુનેગાર-અપરાધી	ચિહ્ન-નિશાન	કાગડો-કાગ, કાક, વાયસ
પ્રીતિ-પ્રેમ	સંધિ-સુલેહ	માથું-શીર્ષ, મસ્તક
દિલગીર-નાખુશ	અગમ્ય-ગૂઢ	સંકોચ-લજ્જા, શરમ
તસ્દી-તકલીફ	કુતૂહલ-વિસ્મય	પ્રયત્ન-પ્રયાસ, કોશિશ
ઉસ્તાદ-કાબેલ	મથામણ-માથાકૂટ	અંકુશ-દાબ, કાબૂ
અણસારો-ઈશારો	રોનક-તેજ	પ્રફુલ-વિકસિત, ખીલેલું
ઉપાલંભ-ઠપકો	કપરું-કઠિન, મુશ્કેલ	ધાક-ડર, બીક
દ્વેષ-ઈર્ષ્યા	દસકત-સહી	સફેદ-શ્વેત, ધવલ

માધવ પ્રકાશન

વસ્ત્ર-કપડું, લૂગડું
કમકમાં-ધ્રૂજારી, કંપારી
કદરૂપું-કૂબડું, બેડોળ
ઘોડો-અશ્વ, તોખાર
ખિન્ન-દિલગીર, ગમગીન
લોહી-રક્ત, રુધિર
હાથી-હસ્તી, ગજ
શૂરવીર-બહાદુર, ભડ
લડાઈ-યુદ્ધ, સંગ્રામ
ટેવ-લત, આદત
તલવાર-સમશેર, કટાર
પોકાર-બૂમ, હાક
નિશ્ચલ-અચલ, સ્થિર
ગર્વ-ગૌરવ, અભિમાન
કીર્તિ-ખ્યાતિ, નામના
ક્ષુદ્ર-નગણ્ય, હલકું
નિર્મલ-સ્વચ્છ, પવિત્ર
સ્વસ્થ-નીરોગી, તંદુરસ્ત
કાન-કર્ણ
બંદીજન-કેદી
સરિતા-નદી, નિમ્નગા
તિરસ્કાર-ઘૃણા, નફરત
ભાલ-કપાળ, લલાટ
ઉત્સવ-તહેવાર, પર્વ
ઝનૂન-ક્રોધ, ગુસ્સો
રમા-સ્ત્રી
સમૃદ્ધિ-વૈભવ
ગોદ-ખોળો, ઉછંગ
નાનપણ-શૈશવ, બચપણ
નિવાસી-રહેનાર, રહેવાસી
બાળક-શિશુ, બચ્ચું
કુટુંબ-પરિવાર, કબીલો
પુરુષ-નર, મરદ
હક્ક-દાવો, અધિકાર
સુઘડ-સ્વચ્છ, ચોખ્ખું
ઉત્કર્ષ-ઉન્નત, પ્રગતિ

મિથ્યા-ફોગટ, નકામું
આબરૂ-કીર્તિ, પ્રતિષ્ઠા
છેડો-અંત, સીમા
ઉદ્દેશ-હેતુ, પ્રયોજન
સુહાગી-સુભાગી, સુખી, સૌભાગ્યવતી
ઉત્તેજક-ઉત્સાહ, પુષ્ટિ
બચાવ-સંરક્ષણ, ઉગારો
આરામ-વિશ્રાન્તિ, મુક્તિ
વ્યવસ્થા-બંદોબસ્ત, ગોઠવણ
યુક્તિ-તદબીર, તરકીબ, કરામત
નિયત-નક્કી, નિયમિત
અનુકૂળ-ફાવતું, સંમત
નિ:સ્પૃહ-નિષ્કામ, નિ:સ્વાર્થ
પ્રાધાન્ય-મહત્તા, મહત્ત્વ
પારંગત-હોશિયાર, નિષ્ણાત
અધ્યયન-અભ્યાસ, ભણતર
લાચાર-નિરુપાય, વિવશ
વિકૃત-વિકારી, બદલાયેલું, બેડોળ
પદ્ધતિ-રીત, તરીકો
વર્તન-વર્તણૂક, આચરણ, રીતભાત
વિદ્યાર્થી-છાત્ર
ટાઈમટેબલ-સમયપત્રક
મિત્ર-ભેરુ, યાર, સખા
મહેનત-શ્રમ
પરિચિત-ઓળખીતું
અલગ-જુદું, ભિન્ન
પ્યાદાં-સાધન, હથિયાર
શૃંગ-શિખર, ટોચ
પરિવર્તન-ફેરફાર, ફરક
સુગંધ-સોડમ, સુવાસ
સીમ-પાદર, ગોંદરું
વાઘ-વ્યાઘ્ર, શાર્દૂલ
આશીર્વાદ-દુઆ, આશિષ
વાર્ધક્ય-વૃદ્ધત્વ, ઘડપણ
ઉપેક્ષા-અનાદર, તિરસ્કાર
તળાવ-જળાશય, સરોવર
માદક-કેફી, નશાયુક્ત

કેફ-નશો, ઘેન
શીતળ-ટાઢું, ઠંડું
ખુમારી-મસ્તી, ગર્વ
ઉપચાર-ઉપાય, સારવાર
પ્રભાવ-શક્તિ, તેજ
નિર્ણય-નિશ્ચય, ફેંસલો
ડાયરી-રોજનીશી
આરંભ-શરૂઆત, પ્રારંભ
અનાયાસ-સહજ, સુગમ
ઉદ્વેગ-સંતાપ, ચિંતા
આહ્લાદ-આનંદ, હર્ષ
પાવન-પવિત્ર, શુદ્ધ
સંનિકટ-નજીક, સમીપ
પરિવેશ-વિસ્તાર, ક્ષેત્ર
પંખી-ખગ, પક્ષી, વિહગ
ધન-દોલત, પૈસો, સમૃદ્ધિ
ઈલ્કાબ-સમ્માનપત્ર, ખિતાબ
વાસણ-ઠામ, પાત્ર
આઘાત-પ્રહાર, ફટકો
શોધ-ખોળ, તપાસ
રૂઢિ-રીતિ, રિવાજ
સંગત-સોબત, સહવાસ
તાણ-તનાવ, ખેંચ
નિયતિ-નસીબ, ભાગ્ય
આડખીલી-અવરોધ, નડતર
ભળભાંખળું-પરોઢ, પરોઢિયું, મળસ્કે
વન-જંગલ, રાન
લાકડું-કાષ્ઠ, કાઠી
વ્યવસાય-ઉદ્યોગ, ધંધો
ભક્તિ-હરિભજન
ભૂતળ-ધરાતળ
અવતાર-જન્મ, ઉત્પત્તિ
નિત્ય-શાશ્વત, હંમેશાં
સ્વાદ-રસ, આનંદ
વૈભવ-સમૃદ્ધિ, જાહોજલાલી
કામની-કામિની, સુંદરી
કંચન-સુવર્ણ, સોનું, હેમ

સદાવ્રત-અન્નક્ષેત્ર
જન-માણસ, મનુષ્ય
પ્હાણ-પાષાણ, પથરો
ફૂલ-પુષ્પ, કુસુમ
આવરદા-આયુષ્ય, ઉંમર
જક્ષ-યક્ષ
મોત-મૃત્યુ, નિધન
સોંઘું-સસ્તું
નીર-જળ,પાણી
શરીર-તન, દેહ
પય-દૂધ, દુગ્ધ, ક્ષીર
આળ-આરોપ, આક્ષેપ
ઉજ્જવળ-ઊજળું, ઉજાસવાળું
મુલક-પ્રદેશ, સ્થળ
વૃક્ષ-ઝાડ, દ્રુમ, તરુ
નેત્ર-નયન, આંખ,લોચન
અમૂલ્ય-અણમોલ, અમૂલખ
મોતી-મુક્તાફળ, મૌક્તિક
કષ્ટ-દુઃખ, મુશ્કેલી
ઝઘડો-લડાઈ ટંટો
પ્રીત-પ્રીતિ, પ્રેમ
હાથ-હસ્ત, કર
સુખ-શાંતિ, તૃપ્તિ
આગ-અગ્નિ, અગન, અનલ
પાંગળું-લૂલું, અપંગ
દુઃખ-વેદના, વ્યથા
વન-જંગલ, અરણ્ય
ચેન-સુખ,આરામ
જગત-દુનિયા, વિશ્વ
રતિ-રાત્રિ, નિશા
દિવસ-દિન, દહાડો
બુદ્ધિ-અક્કલ, મતિ
રીત-પદ્ધતિ, રીતિ
પ્રાણ-ચેતનતત્ત્વ, જીવ
વિપદ-વિપત્તિ, આપત્તિ, મુશ્કેલી
પરમાણ-પ્રમાણ, સાબિતી
શીશ-માથું, શીર્ષ

ઉર-હૃદય, હૈયું
આનંદ-આહ્લાદ, ખુશી,મજા
પરીક્ષા-કસોટી, પરખ,તપાસ
ઘાટ-વિશ્વાસ, શ્રદ્ધા
વાસના-સુગંધ, સુવાસ
પત્ર-પાંદ, પાંદડું,પર્ણ
ઠાઠ-ઠઠારો, ભપકો
પતીજ-વિશ્વાસ, શ્રદ્ધા
છાણ-ગોબર
કિંમત-મૂલ્ય
તરણ-હોડી
વિષ-ઝેર, વખ
ભોરંગ-ભોરિંગ, નામ
દૃષ્ટિ-નજર
નભ-આકાશ, વ્યોમ
ઘોર-ગાઢ, કરાલ
રાત-નિશા, રાત્રિ
શંકા-સંદેહ, વહેમ
દુષ્ટ-અધમ, પાપી
ભય-ડર, બીક
કંઠ-ગળું, ગ્રીવા, ગરદન
આમંત્રણ-નિમંત્રણ, નોતરું
દ્યૂત-જુગાર, જૂગટું
શિશુ-બાળક, બાળ
નૃપ-રાજા, નૃપતિ
ક્ષય-હ્રાસ, નાશ
શાપ-બદદુઆ
ઓષ્ઠ-હોઠ, ઓઠ
વક્ષ-છાતી, વક્ષસ્થલ
અધિકાર-સત્તા, હકૂમત
ચિંતા-ફિકર
ઊંઘ-નિદ્રા, નીંદર
કેશ-વાળ
સુધાકર-ચંદ્ર, શશી, ચાંદો
શૂળ-વેદના, પીડા
દંત-દાંત
શિર-મસ્તક, માથું

સ્મૃતિ-સ્મરણ, યાદ
માડી-માતા, જનની
સ્મિત-હાસ્ય, મલકાટ
મધુર-મીઠું, પ્રિય
ગોષ્ઠિ-વાતચીત, ગોઠડી
સ્થાન-જગ્યા, ઠેકાણું
આચાર-આચરણ, વર્તન
ભાંડુ-ભાઈ, ભ્રાતા, બાંધવ
સોબતી-મિત્ર, ગોઠિયો
વય-ઉંમર, અવસ્થા
છબી-તસવીર, છવિ
અનેરી-અનન્ય, બેજોડ
કલેજું-કાળજું, હૃદય
કૌમાર-કૌમાર્ય, કુંવારાપણું
અખિલ-સમસ્ત, બધું
જગ-જગત, દુનિયા
બૂમ-ઘાંટો, સાદ
ચપળ-ચંચળ, ચાલાક
વાદળી-વાદળું, અભ્ર
વ્હેળો-વે'ળો, વેળો, નાનો પ્રવાહ
બુઢ્ઢો-વૃદ્ધ, ઘરડો
ગિરિ-પર્વત, નગ
સ્નેહ-વહાલ, પ્રીતિ
કુહર-ગુફા, બખોલ
વેણ-વચન, બોલ
બધિર-બહેરું
રુધિર-રક્ત, લોહી
મનીષા-ઈચ્છા, આકાંક્ષા
તીર્થ-પુણ્યભૂમિ, યાત્રાધામ
વિમલ-પવિત્ર, નિર્મળ
ઉદક-પાણી, જળ
ઘટ-ઘડો, કુંભ
પુનિત-પવિત્ર, પુણ્યશાળી
વાત્સલ્ય-મમતા, સ્નેહ, પ્રીતિ
મૃદુલ-કોમળ, ઋજુ
કલી-(ળી)-કલિકા
પાલવ-સાડલાનો લટકતો છેડો

માધવ પ્રકાશન

ઉછંગે-ઉત્સંગે, ખોળે, ગોદમાં
અનર્ગળ-અપાર, પુષ્કળ
પગલું-ડગલું, કદમ
અવકાશ-આકાશ, આભ
જેલ-કેદ, કારાગ્રહ
હાથ-હસ્ત, કર, બાહુ
અજંપો-અશાંતિ, ઉચાટ
સૂની-ભેંકાર, સૂમસામ
સંગાથ-સાથ, સોબત
ભય-ડર, બીક
સંશય-શંકા, સંદેહ
પાય-પગ, પાદ
જળ-નીર, પાણી, સલિલ
તટ-કિનારો, કાંઠો
બિંબ-છાયા, પ્રતિમા
દેહ-શરીર, તન
ગઢ-કિલ્લો, દુર્ગ
દશા-હાલત, સ્થિતિ
આકાશ-નભ, ગગન, વ્યોમ
પળ-ક્ષણ
શ્વાસ-હાંફ, દમ
પગ-પાય, ચરણ
હવા-વાયુ, પવન, અનિલ
ગાયબ-અંતર્ધાન, અદૃશ્ય
શબ-મડદું, મૃતદેહ
સંદેશો-કહેણ, ખબર, સમાચાર
મુખ-વદન, મોં
રતન-રત્ન, માણેક
કાંઠો-તટ, કિનારો
પ્રીતિ-સ્નેહ, પ્રેમ
મેરામણ-સાગર, દરિયો
ડોક-ગરદન, ગ્રીવા
ધૂપ-તડકો
કઠણ-સખત, કઠોર
સાધુ-સંત, સંન્યાસી
સાયર-સાગર, ઉદધિ, સમુદ્ર

સંપ-સુમેળ, ઐક્ય, સાથ
શત્રુ-દુશ્મન, અરિ
ઝાડ-તરુ, વૃક્ષ
ઝુંડ-જૂથ, ટોળું
ગમગીન-ખિન્ન, ઉદાસ
ફાયદો-લાભ, મળતર
મહાવરો-અભ્યાસ, ટેવ
ફરિયાદ-અરજી, શિકાયત
સફેદ-શ્વેત, ધવલ
પ્રસિદ્ધ-ખ્યાતનામ, જાણીતું
આલંબન-આધાર, ટેકો
મંદવાડ-બીમારી, રુગ્ણાવસ્થા
ભૂખ-બુભુક્ષા, ક્ષુધા
પ્રગલ્ભ-પ્રૌઢ, ગંભીર
પરસેવો-સ્વેદ, પ્રસ્વેદ, પસીનો
નસીબ-ભાગ્ય, કિસ્મત
ઉદ્વેગ-વ્યાકુળતા, ગભરાટ
મહેર-કૃપા, દયા
કમાડ-બારણું, દ્વાર
ધુમાડો-ધુમાડી, ધૂણી
નામાંકિત-ખ્યાત, જાણીતું
ચિત્કાર-ચીસ, તીણીબૂમ
ઉંમર-વય, આવરદા
બનાવટી-કૃત્રિમ, નકલી
તારાજ-ખેદાનમેદાન, જમીનદોસ્ત
કિસ્સો-ઘટના, બનાવ
આંસુ-અશ્રુ
હાડકાં-અસ્થિ, ફૂલ,હાડ
હુલ્લડ-તોફાન, બખેડો
ખાનદાની-કુલીનતા, સંસ્કારિતા
રસમ-રીત, રૂઢિ, પદ્ધતિ
અંતિમ-ચરમ, છેલ્લું, આખરી
ગભરાટ-અકળામણ, મૂંઝવણ
ચહેરો-સિક્કલ, શિક્કલ, સૂરત
નિયમ-રીત, ચાલ
ઘોડો-અશ્વ, તુરગ
પાદર-ભાગોળ, ગોંદરું

ઝંઝટ-ઝઘડો, પંચાત
લૂગડાં-કપડાં, વસ્ત્રો
લગન-લત,રઢ
ધારણા-મનસૂબો, કલ્પના
ઢીલાશ-શિથિલતા, ઢીલાશ
પંથક-મુસાફર, વટેમાર્ગુ
રાંધણિયું-પાકગૃહ, રસોડું
સમાધાન-પતાવટ, નિવેડો
ભીંસ-દબાણ, ધક્કો

વિરોધી શબ્દો

અગ્રજ - અનુજ
અનાવૃષ્ટિ - અતિવૃષ્ટિ
અવ્યવસ્થિત - વ્યવસ્થિત
નિ:સંકોચ - સંકોચ
અવિભક્ત - વિભક્ત
નિરર્થક - સાર્થક
ક્ષણિક - શાશ્વત
સદ્ગુણ - દુર્ગુણ
સજ્જન - દુર્જન
ધિક્કાર - ધન્યવાદ
આગોતર - પાછોતર
પ્રારબ્ધ - પુરુષાર્થ
છૂટ - પ્રતિબંધ
પ્રત્યક્ષ - પરોક્ષ
વેરાન - ફળદ્રુપ
સંક્ષિપ્ત - વિસ્તૃત
ગાફેલ - સાવધ
નિંદા - સ્તુતિ
સ્વોપાર્જિત - વડીલોપાર્જિત
જંગમ - સ્થાવર
આચાર - અનાચાર
આરંભ - અંત
આવડત - અણઆવડત
પામર - મહાન
પ્રફુલ્લ - મ્લાન

માધવ પ્રકાશન

અમુદ્રિત - મુદ્રિત
અખત્યાર - બિનઅખત્યાર
આસક્ત - અનાસક્ત
અંત - આદિ
નિષ્ફળ - સફળ
અજ્ઞ - પ્રજ્ઞ
ખીજ - રીઝ
રાય - રંક
ગુરુતા - લઘુતા
નિષ્કામ - સકામ
દુરાગ્રહ - સત્યાગ્રહ
દુરાચાર - સદાચાર
બેતાલ - તાલ
અનિમેષ - નિમેષ
દિનકર - નિશાચર
રસિક - નીરસ
અનિશ્ચિત - નિશ્ચિત
મરજિયાત - ફરજિયાત
સુરીલું - બેસૂરું
વહેતું - બંધિયાર
ખેચર - ભૂચર
ઓટ - ભરતી
સગવડ - અગવડ
અદ્યતન - પુરાતન
ન્યૂન - અધિક
શિરોબિંદુ - અધોબિંદુ
પુરોગામી - અનુગામી
આત્મલક્ષી - પરલક્ષી
અતિવૃષ્ટિ - અનાવૃષ્ટિ
અધમ - ઉત્તમ
ઊર્ધ્વગતિ - અધોગતિ
પ્રતિકૂળ - અનુકૂળ
નિરભિમાની - અભિમાની
શોક - આનંદ
સનાથ - અનાથ
શ્રીમંત - અકિંચન
આદ્ય - અંત્ય
આહાર - અનાહાર
મિતાહારી - અકરાંતિયું
ઝેર, વિષ - અમૃત
બહિરંગ - અંતરંગ
પ્રકાશ - આકાશ
અનાસ્થા - આસ્થા
નિકાસ - આયાત
આત્મલક્ષી - પરલક્ષી
આઘાત - પ્રત્યાઘાત
મિત્ર - અરિ
બેઅદબ - અદબ
અથ - ઈતિ
અદ્વૈત - દ્વૈત
અતડું - મળતાવડું
આર્ય - અનાર્ય
આદર - અનાદર
ઉદય - અસ્ત
ઉદ્યમી - આળસુ
લૌકિક - પારલૌકિક
બહુર્લાપિકા - અંતલાપિકા
પચ્છમબુદ્ધિ - અગમબુદ્ધિ
ગરીબ - અમીર
એકાંગી - સર્વાંગી
અત્યુક્તિ - અલ્પોક્તિ
બહિર્ગોળ - અંતર્ગોળ
અપાકર્ષણ - આકર્ષણ
શાપ - આશિષ
બરબાદી - આબાદી
ઉદાસીન - આનંદી
બેઆબરૂ - આબરૂ
નાસ્તિક - આસ્તિક
અનિત્ય - નિત્ય
દ્રાવ્ય - અદ્રાવ્ય
પાતાળ - આકાશ
લૌકિક - અલૌકિક
શાપ - આશિષ
નમ્ર - અહંકારી
સર્વદેશીય - એકદેશીય
મિલન - વિયોગ
સત્યવક્તા - મિથ્યાભાષી
લેણદાર - દેણદાર
નિમકહલાલ - નિમકહરામ
બદી - નેકી
સ્વતંત્ર - પરતંત્ર
પૌર્વાત્ય - પાશ્ચાત્ય
સુકાળ - દુકાળ
ટોચ - તળિયું
ઘાતકી - દયાળુ
કનિષ્ઠ - જયેષ્ઠ
જન્નત - જહન્નમ
ઊંડું - છીછરું
અછૂત - છૂત
ઘૃણા - ચાહત
ચિંતાતુર - નિશ્ચિંત
કૌતુકપ્રિય - સૌષ્ઠવપ્રિય
કૃતઘ્ન - કૃતજ્ઞ
કજાત - જાતવાન
કામચલાઉ - કાયમી
કબૂલાત - ઈનકાર
કુળબોળુ - કુળ દીપક
કુલીન - કુલહીન
કામી - નિષ્કામી
કંકોત્રી - કાળોત્રી
પોચું - કઠણ
હંગામી - કાયમી
મોંઘુ - સોંઘુ
મોટપ - નાનપ
ભક્ષક - રક્ષક
રચનાત્મક - ખંડનાત્મક
રાજાશાહી - લોકશાહી
ગરીબ - ધનિક
દુર્લભ - સુલભ
નિવૃત્ત - પ્રવૃત્ત
પૂર્વગ - ઉપસર્ગ
પ્રાચીન - અર્વાચીન
પૂર્ણિમા - અમાવસ્યા

માધવ પ્રકાશન

વિધર્મી - સહધર્મી
કુમતિ - સુમતિ
સુદિ - વદિ
સ્વાર્થ - પરમાર્થ
ગમન - આગમન
નિર્દોષ - ગુનેગાર
ગરજાળ - બિનગરજાળ
ઘટિત - અઘટિત
ગરીબ - તવંગર
કદાવર - ઠિંગુજી
રંડાપો - હેવાતન
સ્વાનુભાવરસિક - સર્વાનુભાવરસિક
હલાલખોર - હરામખોર
ક્રૂર - દયાળુ
બેકદર - કદરદાન
અવકૃપા - કૃપા
મહેર - ખોફ
જાહેર - ખાનગી
મંડન - ખંડન
શહેરી - ગ્રામીણ
ગૌણ - પ્રધાન
ઠરેલ - ઉછાંછળું
રૂપ - કુરૂપ
ઉદ્ધત - વિનીત
વૈયક્તિક - સામુદાયિક
સમષ્ટિ - વ્યષ્ટિ
શ્યામ - શ્વેત
સભ્ય - અસભ્ય
દરિદ્ર - ધનવાન
નિંદા - પ્રશંસા
સંકોચાવું - ફૂલવું
વફાદાર - બેવફા
તાલબદ્ધ - બેતાલ
બૂરાઈ - ભલાઈ
એકતા - ભિન્નતા
કવેળા - સવેળા
વેચાણ - ખરીદ
બદસૂરત - ખૂબસૂરત
બદબો - ખુશ્બો
બેકાળજી - કાળજી
અપકીર્તિ - કીર્તિ
કઠોર - કોમળ
સરળ - કુટિલ
કનિષ્ઠ - ઉત્તમ
શોક - હર્ષ
નિરાકાર - સાકાર
સૂક્ષ્મ - સ્થૂલ
ગરજવાન - બિનગરજુ
ગર્વ - નમ્રતા
સ્થિર - ચંચળ
જડ - ચેતન
અચલ - ચલ
છત - અછત
અપજશ - જશ
જંગમ - સ્થાવર
તળેટી - ટોચ

તળપદા શબ્દો

વિપત - આફત, મુશ્કેલી
કજ્જલ - કાજળ
દુરિજન - દુર્જન
ખાળ - ચોકડી
અવળું - ઊંધું
પછવાડે - પાછળ
ભોંય - જમીન
કને - પાસે
તળે - નીચે
હોવે - હા
ધોખો - ગુસ્સો
શેલડી - શેરડી
ખંધાઈ - લુચ્ચાઈ
દોરવણ - માર્ગદર્શન
ઢસરડો - વેઠ
પીઠે - પાછળ
ચલ્લું - ચાંગળું, અંજલિ
મઢુલી - કુટિર, ઝૂંપડી
ચૌટું - બજાર
બરામદો - વરંડો
હીણું - ઊતરતું
મગતરું - મચ્છર, તુચ્છ
ભરભાંખળું - મોંસૂઝણું પરોઢિયું
જજમાન - યજમાન
જતિ - યતિ, યોગી
ભાયાતી - પિત્રાઈ
પરેવાશ્યે - પરોઢિયે
પહરમાં - ચરાવવા
ફળી - ફળિયું
સેંથી - પાંથી
ગોદરું - ગામનું પાદર
લહેણું - લેણું
જાર - જુવાર
ટીલું - તિલક, ચાંદલો
ભથિયારી - ભથવારી
બદલો - દુર્ગંધ
મોહ - આસક્તિ આકર્ષણ
ગોરસ - નવનીત, માખણ
ઠરાવ - કરાર
અનુમોદન - ટેકો, સમર્થન
ખોડખાંપણ - ખામી
પારેવું - કબૂતર
ફાંકડું - ફક્કડ, વરણાગિયું, દેખાવડું
અરધિયાણ - અડધું
ગોતરીજ - ગોત્રજ, કુળદેવતા
લાગાંભેતરી - હક્કદાવા
પણિયારી - પનિહારી
દલ્લી - દિલ્લી
મધરાસી - મદ્રાસી
સોંઢવું - વિદાય થવું
ગગો - છોકરો
પૂગવું - પહોંચવું

માધવ પ્રકાશન

ઓળા - છાયા
મેડયું - મેડી
અદકું - અધિક
આરો - કાંઠો
સહિદી - સાક્ષી
માઈ - મા
કાખ - કેડ, કમર
ફુલેકું - વરઘોડો
ભારઝલું - ભારેખમ, ગંભીર
ફૂલફટાક - વરણાગી
બચોળિયું - બચ્ચું
અટંક - ટેકીલું
ગઠિયણ - સખી, સહિયર
ટબૂડી - લોટી
વળામણું - વિદાય
ચરકલડી - ચકલી
ધરપત - ધરવ, સંતોષ
હાઉં - બસ
ભાર્યે - ખૂબ
અસૂરું - મોડું
લપરું - લપિયું
ઓકાવવા - કઢાવવા
માગણ - ભિખારી
મોર્ય - આગળ
આફડું - એની મેળે
ખટવવો - આપવો
ઠિઠિયાઠોરી - મજાક-મશ્કરી
ગજવું - ખિસ્સું
દોથો - ખોબો
હરખ - હર્ષ, આનંદ
ગગી - દીકરી
કાપડું - કાંચળી
ચસકેલ - ગાંડો
સુહાગણ - સૌભાગ્યવતી
મિયાન - મ્યાન
વાવડ - સમાચાર
સંભારણું - યાદગીરી
વરાવેલી - પરણાવેલી
ટોળટપ્પા - ગામ ગપાટા
તોછડ - ઓછપ, ખામી
પડપૂછ - પૂછપરછ
સપરમો - શુભ
મે'ણું - મહેણું - મર્મવચન
ભટૂરિયું - નાનું બાળક
થાનક - સ્થાન, જગ્યા
ઓસાણ - સ્મૃતિ, યાદ
હાણ - નુકસાન
બોચી - ગરદન
ભેરુ - મિત્ર
નેંહરવું - નીકળવું
રયું ગયું નહિ - રહેવાયું નહિ
અભડાવું - ભ્રષ્ટ થવું, વટલાવું
કરી'તી - કરી હતી
ભાઈબદું - ભાઈબંધો, મિત્રો
મેલવું - મૂકવું
કાંય - ક્યાંય
કોય - કોઈ
નાવલિયો - પતિ
લાડણી - લાડકી, વહાલી
આળ - આક્ષેપ, આરોપ
પૂરવ તણાં - પૂર્વ જન્મેલાં, પહેલાંનાં
પાતળિયો - પાતળો
મ્હેર - મહેર
માલીપા - ની અંદર
લ્હેવું - લહેવું, ધ્યાનમાં લેવું
વાઢ - કાપો
તોળવું - પકડી રાખવું
બેહુ - બંને
હેઠળ - નીચે
ગરીપડે - ખરીને નીચે પડે
નહીં મણા - પાર વિનાની
આભલાં - વાદળાં
ઠાલું - ખાલી
છવી - છવાઈને, ઢાંકીને
હવી - હવે
ઉદે - ઉદય
ભાણ - સૂર્ય
પ્રાક્રમ - પરાક્રમ
રખે - કદાચ
છૈયો - છોકરો
રવૈયો - રવઈ, વલોણું
થોભણ - ટેકો
ઊખળ - ખાંડણિયો
શાં - કેવાં
પોંચેપોંચે - હાથોહાથ, સરકારથી
વરહારો - વરસાદ
છાંડવું - છોડી દેવું
ટાળો - દૂર કરવો
નગ્ર - નગર
પરજળવું - બળવું
અળવું - અલગ
પછે - પછી
જૂતવું - જોડવું
શે'ર - શહેર
ટિકટું - ટિકિટો
સામટી - એકસાથે
માંય - અંદર
નૈંયાર - અપાર, પુષ્કળ
ઓતર - ઉત્તર દિશા
દખણ - દક્ષિણ દિશા
વાયરો - પવન
મળિયું - મળ્યું
એમાન, ઈમાન, શ્રદ્ધા
ઓલાણી - બુઝાઈ ગઈ
કોયલા - કોલસા
મામલો - કટોકટીનો સમય
કૂંપો - બાટલો
કો ટાણે - ક્યારેક
વા - અથવા

માધવ પ્રકાશન

ગરવ - ગર્વ, અભિમાન
ચકવો - ચક્ર, ચકડોળ
રાંકડી - રંક, ગરીબ
પ્હોર - પહોર, પ્રહર
કેડ - કમર
ન'તું - નહોતું
કલેવર - દેહ
કપૂત - કુપુત્ર, ખરાબપુત્ર
પોઢણું - પોઢણ, સૂવા માટેનું બિછાનું
રસાળ - રસવાળું
કાય - દેહ
સૂવું - ટપકવું
ભીતર - અંદર
શર્દી - શરદી
ભેરુ - ભાઈબંધ, મિત્ર
કાસાર - તળાવ, સરોવર
મોઝાર - અંદર
ડૂલવું - પાયમાલ થઈ જવું
માંડવ - મંડપ
ઘાવ - ઘા
ફાગ - હોળીનાં શૃંગાર ગીત
ઘોડીલો - ઘોડો
વાધો - સિધાવો
મ્હોલાત - મહેલ, હવેલી
મુંને - મને
અષાઢીલો - અષાઢનો
દૈશ - દઈશ
વીંજણો - પંખો
નીંદ - નિદ્રા, ઊંઘ
વિહોણું - વિનાનું
પછેડી - જાડી ચાદર
વેળા - સમય
છઈએ - છીએ
વાતું - વાતો
જુગ - યુગ, જમાનો

વસ્તર - વસ્ત્ર
મારગ - માર્ગ, રસ્તો
જાયો - પુત્ર
મોંઘેરાં - મોઘાં, અમૂલ્ય
માંહ્યલું - અંદરનું
ભોર - પરોઢિયું
ટાણું - સમય
રુદિયો - હૃદય
ફળિયું - આંગણું
લગાર - સહેજ
પરુષ - કઠોર
વડા - મોટા
ભાળી - જોઈને
ઈતર - બીજું
વા'ણ - વહાણ
આપ'શું - આપની સાથે
આણે - લાવે, રાખે
કે'જો - કહેજો
વા'લો - વહાલો
ગોપીઉં - ગોપીઓ
પરમાણે - પ્રમાણે
રતન - રત્ન
મેરામણ - મહેરામણ
લખમણ - લક્ષ્મણ
વાલમ - વહાલમ
પ્રથમી - પૃથ્વી
વાડવું - કાપવું
ખમવું - સહન કરવું
સાયર - સાગર
ભાતું - ભોજન
વરતવું - ઓળખવું
બૈરી/બાયડી - પત્ની
ફાંફાં - વ્યર્થ પ્રયત્ન
ધુરા-ધોંસરી - જવાબદારી
અડવું - શણગારવિનાનું, શોભારહિત
ભો - ભય
લાંક - મરોડ

બરડો - વાંસો, પીઠ
વાંઢો - કુંવારો
ઝોળી - ઝૂલતી થેલી
ઑમ - આમ
કમાડ - દરવાજો, બારણું
ફર્ક - તફાવત
બૂઢો - વૃદ્ધ
મુડદું - શબ
આસ્તે - ધીરે
મગતરાં - મચ્છર, ડાંસ
રગ - નસ, નાડી
લૂઢકવું - ગબડવું, આળોટવું
જૂતી - જૂતિયું, ખાસડું
બેત - નેતરની લાકડી
રાસ - મેળ
નૉ રહે - ના રહે
વટે - ઓળંગે/પસાર કરે
ભાય - ભાઈ
વચાળ - વચ્ચે
બકાલું- શાકભાજી
કરો- દીવાલ
ડોહો - ડોસો
ભળકડે - (વહેલી) સવારે
પૂગે - પહોંચે
અડાળી - રકાબી
હટાણું - ખરીદી
પડતપે - તડકામાં
ટાઢ - ઠંડી
આણીપા - આ બાજુ
ભાળે - જુએ
હડિયું - દોડધામ
હરફ - શબ્દ
સમશાન - મસાણ, સ્મશાન
હરવર - સ્મરણ
સંધિ - બધી
હડફ - એકાએક
ફોડ - સ્પષ્ટતા

માધવ પ્રકાશન

સોંસરવું - આરપાર
મૉર - આગળ
માળું - વહાલમાં નામ સાથે (માળું બેટું)
માણહ - માણસ
નથ - નથી
ટાણે - સમયે
પાંસરું - સીધું
હકડેઠઠ - ભરચક
થાપોટ - થાપટ, ટપલી
અપસરા - અપ્સરા
બાયું - બાઈઓ, સ્ત્રીઓ
ટાઢોર - ગારમાટી
કૂથલી - નિંદા
વારી - ક્રમ (વારો)
ઝાંઝરિયાં - આભૂષણ
નઠારું - અયોગ્ય, ખરાબ
પછવાડે - પાછળ
દહાડા - દિવસ
જોસ્સો - જુસ્સો
વેળા - સમય
આગલું - આગળનું
મેળે - જાતે
ખોળવું - શોધવું
શેહ - છાપ, દાબ
કરડાકી - વક્તા, કટાક્ષ
ભોંય/ભોં - તળિયું
સિકલ - ચહેરો, દેખાવ
ડોળી - ફળ
છાક - નશો
છેક - પર્યંત, અત
સાખે - સાક્ષીએ
ઓછપ - ખોટ (ઓછાપણું)
રવરવતું - ચચરતું
વેગળો - અલગ, દૂર
હાપ - સાપ
સલવટ - કરચલી
ગરવાઈ - ગૌરવ
લોંદો - લોચો

ખલેલ - અડચણ, હરકત
બાઈ - સ્ત્રી
આઈ - મા
અજુગતું - અયોગ્ય
કોક - કોઈક
પેઠી - પ્રવેશી
પેજ - (ચોખાની) ઘેંશ
પતંગ - હાર
નોતરું - આમંત્રણ
મેજબાન - યજમાન
દુંદ - મોટું પેટ
પોક - બૂમ
ગવન - સાલ્લો
સોડ - પાસું, પડખું, બાજુ
ધધૂડો - ધોધ
ઊની - ગરમ
ચલેશ - ચાલે છે
કોરું - સૂકું
ભૈસાબ - ભાઈ સાહેબ
હેંડો - ચાલો
અઢેલીને - અડીને
ચહકવું - ખસવું
તાનમાં - ગેલમાં
નોધારી - નિરાધાર
ધેન - ગાયોનું ધણ
ખાસ્સા - પુષ્કળ
પરાણે - માંડમાંડ
લૂંગડાં - કપડાં
ઠાઠમાઠ - વૈભવ
કમકમાં - ધ્રૂજારી
છાનું - ગુપ્ત
મથાળું - શીર્ષક
હાક - બૂમ, હાકલ
વેળા - સમય
ફાંટ - ખોબો
ચાંદો - ચંદ્ર

દાબડો - ડબો
ખાબકવું - ત્રાટકવું
બચ્ચું - બાળક
કોને - કોઈને
વરણ - જાતિ કે જ્ઞાતિ
સોંઘી - સસ્તી
આવરો - આવક

તળપદા શબ્દોનાં શિષ્ટ રૂપો

પદારથ - પદાર્થ
ઓચ્છવ - ઉત્સવ
જનમી - જન્મી
ધન-ધન - ધન્ય ધન્ય
ચોરાશી - ચોર્યાસી
પિયારું - પારકું
જેહ - જે
તેહ - તે
આવરદા - આયુષ્ય
કયમ - કેમ, કેવી રીતે
અતિશે - અતિશય
મુલક - મુલ્ક, પ્રદેશ
કરમ - કર્મ
ખટ - ષટ્
પ્હાણ - પહાણ, પાષાણ
ભણિયો - ભણ્યો
મૂરખ - મૂર્ખ
આણવું - લાવવું
ભગત - ભક્ત
લાધવું - પ્રાપ્ત થવું
પૂરણ - પૂર્ણ
જોગી - યોગી
જગન - યજ્ઞ
તીરથ - તીર્થ
ખાટ - હિંડોળાખાટ
રૂડું - સારું (ઉત્તમ)
ઢબ - રીત
ઠારવું - તૃપ્ત કરવું

માધવ પ્રકાશન

ઓળો - છાયા
પાય - પગ
અનભે - નિર્ભય
રૂંવું - રોમ
સમાણું - સરખું (સમાન)
વજ્જર - વજ્ર
નેન - નયન
હાથ - હસ્ત
લગન - લગની
પાંગળું - પંગુ
કને - પાસે
ધીખું - તપું, ધગધગું
ધૂમ - ધૂમાડો
વિજોગ - વિયોગ

સંજોગ - સંયોગ
મરને - ભલેને
ભરમાંડ - બ્રહ્માંડ
પરમાણ - પ્રમાણ (સાબિતી)
પો'ર - પ્રહર
ફંદ - જાળ
ભગતિ - ભક્તિ
સંકલપ-વિકલપ - સંકલ્પ - વિકલ્પ
મેલ્યાં - મૂક્યાં
હરખ - હર્ષ
વચનું - વચનો
વિશવાસ - વિશ્વાસ
વિપદ - વિપત્તિ
કને - પાસે

વાસ - વસવાટ (રહેઠાણ)
એકલડો - એકલો, જાતે જ
કો - કોઈ
કાં - કેમ (કેવી રીતે)
માલેક - માલિક
કાજ - કાર્ય
દરશની - દર્શનની
કરિયાં - કર્યાં
ઝાઝા - પુષ્કળ
પેઠે - જેમ
ઘડો - ઘટ
અનગાળ - અનર્ગળ
અડધું - અર્ધું

શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ

કેટલીવાર શબ્દોના સમૂહને સ્થાને એક વિશેષ શબ્દ પ્રયોજીને ભાષામાં લાઘવ સાથેનું બળ - ઓજ લાવી શકાતું હોય છે. એમ કરવાથી ભાષાની પ્રત્યાયનક્ષમતા પણ વધી જાય છે તેમ સમયનો પણ બચાવ થાય છે. દા.ત. આપણે એમ કહીએ કે **'તે, તાજેતરમાં જ જન્મ લેનાર શિશુ છે !'** એને બદલે આપણે એમ કહીએ કે, **'તે નવજાત શિશુ છે'** તો બોલવા અને સમજવામાં સરળતા રહે છે. એવી જ રીતે **'પૂર્વે જન્મેલા વડીલ'** એમ લંબાણથી લખવા-બોલવાને બદલે **'પૂર્વજ'** શબ્દ કેવો સરળ પડે છે ! વ્યવહારમાં આપણે આવા ઘણા બધા શબ્દસમૂહો માટે એક શબ્દ પ્રયોજતા આવ્યા છીએ.

અહીં જાણીતા **'શબ્દ સમૂહ માટેના એક શબ્દ'**ની સૂચિ ઉપયોગી થઈ પડશે.

- યુદ્ધે ચડેલી સ્ત્રી - **રણચંડી**
- નર રૂપે અવતરેલી હરિ - **નરહરિ**
- દેવોની નગરી - **અમરાપુરી**
- વારંવાર જન્મ લેવામાંથી છૂટકારો - **મુક્તિ**
- ભૂખ્યાં-ગરીબોને હંમેશાં અન્ન આપવું - **સદાવ્રત**
- કશુંક પ્રાપ્ત કરવાની તીવ્ર ઈચ્છા - **લગન**
- પ્રાંતનો વડો - **સૂબો**
- દશ વર્ષનો ગાળો - **દાયકો**
- રાત કે દિવસના ત્રણ કલાકનો સમૂહ - **પ્રહર**
- પૃથ્વીની ઉપરની સપાટી - **ધરાતલ**
- પગથી માથા લગીનું - **આપાદમસ્તક**
- અમૃત જેવી મીઠી નજર - **અમીદૃષ્ટિ**
- આપબળથી આગળ વધનાર - **આપકર્મી**

માધવ પ્રકાશન

- સારું-નરસું જુદું પાડવાની શક્તિ - **વિવેક**
- શત્રુની છૂપી રીતે બાતમી જાણી લાવનાર - **જાસૂસ**
- જેની બુદ્ધિ સ્થિર છે તે - **સ્થિતપ્રજ્ઞ**
- તત્ત્વને સારી પેઠે જાણનાર - **તત્ત્વજ્ઞાની**
- જે સ્ત્રીનો એક પણ પુત્ર મર્યો નથી તે - **અખોવન**
- સઘળું જાણનાર - **સર્વજ્ઞ**
- રાતે ખીલતું કમળ - **પોયણું**
- પોતાનામાંથી જન્મનારી - **આત્મજા**
- ચર અને અચર વસ્તુ - **ચરાચર**
- તેલિબિયાંમાંથી તેલ કાઢવાનું યંત્ર - **ઘાણી**
- નજરોનજર જોવું કે મળવું તે - **સાક્ષાત્કાર**
- ભવિષ્યનું ઘડતર કરનાર - **ઘડવૈયો**
- કોઈને પહોંચાડવા સોંપાયેલ વસ્તુ - **સંપેતરું**
- અંગૂઠા પાસેની આંગળી - **તર્જની**
- બાળકો તરફનું વહાલ - **વાત્સલ્ય**
- વરસાદ લાવવા ગવાતો એક રાગ - **મલ્હાર**
- જેના સ્પર્શથી લોઢાનું સોનામાં રૂપાંતર થવાનું મનાય છે તે મણિ - **પારસમણિ**
- પગ વડે કરવામાં આવતો પ્રહાર - **પદાઘાત**
- ધન કે માલમત્તાનો સંગ્રહ કરવો તે - **પરિગ્રહ**
- મસ્તક પર ડાળીવાળી સ્ત્રીનું શિલ્પ - **શાલભંજિકા**
- સહેલાઈથી મેળવી શકાય તેવું - **પ્રયત્નસાધ્ય**
- પ્રયત્ન કર્યા વિના - **અનાયાસ**
- બાળકોને પ્રારંભિક શિક્ષણ આપવા માટેની પોથી - **બાળપોથી**
- તલ જેટલા વજનવાળું - **તલભાર**
- દૂધમાંથી દહીં બનાવવા વપરાતું દ્રવ્ય - **મેળવણ**
- પગે ચાલવાનો કાચો રસ્તો - **પગદંડી**
- ત્રણ વેદનો અભ્યાસી કે જ્ઞાતા(જાણકાર) - **ત્રિવેદી**
- જમીન પર સૂઈ આઠેય અંગ (માથું, આંખ, હાથ, છાતી, પગ, જાંઘ, મન અને વાણી)થી કરેલાં પ્રણામ - **સાષ્ટાંગ પ્રણામ**
- જે તે વિષયનો જાણકાર - **તજ્જ્ઞ**
- પાડાનો વંશ - **મહિષકુળ**
- કાદવમાં લખાયેલો લેખ - **કર્દમલેખ**
- દેવપોઢી એકાદશીથી દેવ ઊઠી એકાદશી સુધીના ચાર મહિના - **ચાર્તુમાસ**
- નદી, નહેરો પર આધાર રાખનાર દેશ - **નદીમાતૃક દેશ**
- વરસાદ અંગેની વિદ્યા - **પર્જન્યવિદ્યા**
- રાત્રે અંધકારમાં ચમકારા મારતું એક જીવડું - **આગિયો**

માધવ પ્રકાશન

- અન્નની અધિષ્ઠાત્રી દેવી - **અન્નપૂર્ણા**
- જગતનું પાલન પોષણ કરનારી - **જગતધાત્રી**
- સાથે કામ કરનાર - **સહકાર્યકર**
- જેને માણસ ન ગમતા હોય તેવો - **માણસગંધીલો**
- ઈમારતી લાકડાનો વેપારી - **કાટપીટિયો**
- લાકડાંને એકબીજા સાથે બાંધીને બનાવેલો પાણીમાં તરે તેવો પાટ - **તરાપો**
- વિદ્યાની દેવી - **સરસ્વતી**
- સ્વર્ગલોકનો ગવૈયો - **ગંધર્વ**
- કમળ જેવી સુંદર આંખોવાળી - **કમલાક્ષી**
- પગની રજ - **પદરજ**
- સ્વર્ગ તરફ જવું તે - **સ્વર્ગગમન**
- વ્યાજે નાણાં આપવાં તે - **ધીરધાર**
- દહીં વલોવવાની ક્રિયા - **દધિમંથન**
- કપાળમાં સફેદ ચાંદાવાળી ભેંસ - **ભગરી ભેંસ**
- આરામ કરવાનું સ્થાન - **વિશ્રાંતિભવન**
- મા-બાપ વિનાનાં બાળકોને આશ્રય આપી ઉછેરવાનું કામ કરતી સંસ્થા - **અનાથાશ્રમ**
- મૂર્તિ, મંદિર કે અન્ય કોઈ પદાર્થ (અવકાશી)ને જમણે હાથે રાખી કરવામાં આવતી પરિક્રમા - **પ્રદક્ષિણા**
- પૂર્વે જન્મેલા વડીલ - **પૂર્વજ**
- ઈસ્લામ ધર્મ પ્રમાણે દિવસમાં પાંચ વાર કરવામાં આવતી બંદગી-પ્રાર્થના - **નમાજ**
- દશ વર્ષનો (સમય) ગાળો - **દાયકો, દશાબ્દી**
- ઈચ્છા, ઝંખના કે સ્પૃહા કરવા યોગ્ય - **સ્પૃહણીય**
- અંતરની વૃત્તિ કે ભાવ - **અંતર્ભાવ**
- વજ્ર જેવો સખત આઘાત - **વજ્રાઘાત**
- ભોજન કરવા બેસનારાઓની હાર - **પંગત**
- જમવા આવવાનું નિમંત્રણ - **નોતરું**
- ખભે નાખવાનું - રાખવાનું વસ્ત્ર - **ઉપવસ્ત્ર - ખેસ**
- તુવેરની દાળની પૂરણ ભરેલી પોળી - **પૂરણપોળી**
- વરસાદ લાવવા માટે ગવાતો રાગ - **મલ્હાર રાગ**
- રાગના મુખ્ય સ્વરનો વિસ્તાર કરી, એ રાગના બીજા શુદ્ધ સ્વર મેળવી રાગનું ચોખ્ખું સ્વરૂપ બતાવવાની ક્રિયા **-આલાપ**
- મધ્યમા અને ટચલી આંગળીની વચ્ચેની આંગળી - **અનામિકા**
- શત્રુની છૂપી રીતે બાતમી જાણી લાવનાર - **જાસૂસ**
- નાટક ભજવવાની જગ્યા - **મંચ, રંગમંચ**
- શિવના મહિમાનું સ્તોત્ર - **મહિમ્નસ્તોત્ર, મહિમ્ન:સ્તોત્ર**
- માથે પહેરવાનું વસ્ત્ર - **શિરપાઘ, શિરોવસ્ત્ર, પાઘડી**
- શસ્ત્રથી સજ્જ થયેલા - **શસ્ત્રસજ્જ, શસ્ત્રસજ્જિત**

માધવ પ્રકાશન

- છાતીના રક્ષણ માટેનું કવચ - **વક્ષસ્ત્રાણ**
- ઝાડની છાલનું વસ્ત્ર - **વલ્કલ**
- હથિયાર તરીકે ફૂલનો ઉપયોગ કરનાર કામદેવ - **પુષ્પધન્વા**
- પૂર્વે કદી ન બન્યું હોય એવું - **અપૂર્વ**
- ફેણધારી નાગ - **ફણીધર**
- વિજય મેળવવાની ઈચ્છુક અથવા વિજય મેળવીને આવેલી સેના - **વિજય સેના**
- જેના હાથ પગ બાંધેલા છે તેવો - બંદીવાન
- પશ્ચિમ દિશા તરફ મુખવાળું - પશ્ચિમાભિમુખ
- પૂર્વ દિશા તરફ મુખવાળું - પૂર્વાભિમુખ
- એક સર્જકના સર્જન પરથી અન્ય સર્જન કરનાર - અનુસર્જક
- કોઈ પણ મંદિર કે તીર્થસ્થાનની પ્રદક્ષિણા કરવી - પરિક્રમા

રૂઢિપ્રયોગો

- આંખો ફાટી જવી - આશ્ચર્ય અનુભવવું
- ગોઠણ છૂટા થઈ જવા - કામકાજ કરવા માંડવું, હરતું ફરતું થઈ જતું
- બે પાંદડે થવું - આર્થિક સ્થિતિ સારી થવી.
- હાકાવાકા થઈ જવું - બેબાકળા થઈ જવું
- રાજીના રેડ થવું - ગમતું મળતાં અતિશય આનંદમાં આવી જવું.
- માથાનું નીકળવું - સામાવાળાને હંફાવી શકે તેવા સાબિત થવું
- નાતગતમાં પુછાવું - નાતજાતમાં આબરૂ વધવી
- ખડે પગે હોવું - કાર્ય કરવા તત્પર રહેવું
- પાટે ચઢી જવું - કામ ધંધે ચઢી જવું, ફરીથી સાનુકૂળ પરિસ્થિતિમાં આવી જવું
- દેવ જાગી જવા - નસીબ ખૂલી જવું
- હાંલ્લાં હડિયું કરવાં - ખાવાના સાંસા પડવા, આર્થિક પરિસ્થિતિ વિકટ બનવી
- ઉંકરાટા ઊપડવા - નવી નવી ઈચ્છાઓ થવી.
- તાસીર ફેરવવી - પરિસ્થિતિ બદલાવી
- પગ વાળીને બેસવું - નિરાંતે બેસવું, નિરાંતે થાક ખાવો.
- ઘા એ ઘા જવું - સીધે રસ્તે જવાનું (ઝડપથી જવું)
- વચનમાં શૂરા હોવું - વચનમાં વિશ્વાસ રાખી શૌર્ય સાથે જીવવું
- શીશ કુરબાન કરવું - જીવન સમર્પિત કરવું, જીવન ન્યોછાવર કરવું.
- હરખ ને શોકની હેડકી ન આવવી - સુખદુઃખની અસર ન થવી
- ધોંસરી (ધૂંસરી) ઉપાડવી - જવાબદારી લેવી.
- ધુરા-ધોંસરી નીકળી જવી - કશી જવાબદારી ન રહેવી
- નવું રમકડું મળવું - સમય પસાર કરવા કોઈ મળી રહેવું.
- જીવ જરીક જેવડો હોવો - કંજૂસ સ્વભાવના હોવું.
- સાડી બાર ન રાખવી - ઓશિયાળા ન રહેવું, પરવા/દરકાર ન રાખવી.

માધવ પ્રકાશન

- માનતા ફળવી - ઈષ્ટ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થવી, માંગેલું મળવું.
- જીવ હેઠો બેસવો - નિરાંત અનુભવવી.
- લાજ કાઢવી - ઘૂમટો તાણવો, મોઢા આગળ કપડું રાખવું.
- હૃદયનો રસ મુખમાં આવવો - ઉત્કટ રીતે લાગણીવશ થવું, ભાવવિભોર થઈ જવું.
- નજર ચુકાવવી - ભૂલથાપ ખવડાવવી.
- કાઠું કરવું / કાઢવું - શરીરનો બાંધો ઠીક થવો, ઊંચાઈ વધવી.
- બે વે'ણ કહેવાં - ભલામણ કે ટકોર માટે બે શબ્દો કહેવા.
- જીવ મોટો હોવો - ઉદાર હોવું.
- આંખો પહોળી થવી - આશ્ચર્યચકિત થવું, અચંબો પામવો.
- જિંદગી મોળી થઈ જવી - જીવન નીરસ થઈ જવું.
- લૂઢકી જવું - મૃત્યુ પામવું.
- ફોડી લેવું - આવી પડેલું કામ કોઈ પણ રીતે પાર પાડવું.
- પેટ ભરીને ફરવું - નિશ્ચિંત થઈને ફરવું.
- જીવન સંકેલી લેવું - મૃત્યુ પામવું.
- રસના ઘૂંટ પીવા - ખૂબ આનંદ માણવો
- મોઢું ફેરવી લેવું - રીસ જાહેર કરવી કે અણગમો બતાવવો.
- સડક થઈ જવું - ઓચિંતા આઘાતથી મૂઢ થઈ જવું.
- ખીલો થઈ જવું - જે-તે સાથે સ્થિર ઊભા થઈ જવું.
- ખાટલા વચાળ રહેવું - પરિસ્થિતિમાં કોઈ ફરક ન પડવો.
- આડું આવવું; આડું થઈ જવું - વિઘ્ન કરવું, બચ્ચાનો પ્રસવ આડો થવો.
- લોહી જંપવું - શાંત થવું, મનને રાહત થવી.
- મોં ફાટી જવું - નવાઈ લાગવી, આશ્ચર્ય અનુભવવું.
- નજર ફેરવવી - ઉપર ઉપરથી જોઈ લેવું.
- પુષ્ટિ મળવી - ટેકો મળવો, સમર્થન મળવું.
- માથે લેવું - જવાબદારી સંભાળવી.
- પરવારી જવું - કામ પૂરું થતાં નવરા થવું.
- કપાળે પરસેવો વળવો - મહેનત પડવી.
- ગોથાં ખાવાં - ભૂલ કરી બેસવી, છેતરાવું.
- કાન માંડવા - ધ્યાનથી સાંભળવું.
- આંખને જકડી રાખવી - (નિશ્ચિત સ્થાન કે બાબત) પર નજર આકર્ષિત કરી સ્થિર કરવી.
- સોનાના દિવસો બેસવા - ચારે બાજુથી સુખ અને શાંતિ આવી મળવાં.
- લાડ લડાવવાં - વધારે પડતું વહાલ (લાડ) કરવું.
- ભીંત-ભૂલવી - માર્ગ ચૂકવો, ભારે મોટી ભૂલ કરવી.
- તલપાપડ થવું - અધીરા થઈ જવું.

માધવ પ્રકાશન

કહેવતો

- બે હાથ વગર તાળી ન પડે - કોઈ કામ સહકાર વિના ન બને બીજાની મદદ જોઈએ જ.
- પોથીમાંનાં રીંગણાં - મિથ્યા ઉપદેશ આપવો.
- પેટનો બળ્યો ગામ બાળે - પોતાના દુ:ખે સૌને દુ:ખમાં નાંખે.
- ભણ્યો પણ ગણ્યો નહિ - પુસ્તકિયા જ્ઞાન માત્રથી નહિ પણ અનુભવથીઆવડત વધે.
- પારકી આશ સદા નિરાશ - બીજા ઉપરનો આધાર નકામો.
- પોદળો પડે તોય ધૂળ લીધા વિના ન રહે - ગમે તેવી પરિસ્થિતિમાં પણ લાભ શોધવો.
- દાઝ્યા પર ડામ - પડ્યા પર પાટું, જશ પર જૂતિયાં.
- નામ મોટાં અને દર્શન ખોટાં - મૂછ પર ચોપડવા તેલ નહિ, ને ડેલીએ દીવા કરો.
- હૈયું બાળવા કરતાં હાથ બાળવા - કોઈની પાસે કામ કરાવી પસ્તાવું એના કરતાં જાતે જ કરી લેવું સારું.
- સૂકાં ભેગું લીલું બળે - હલકા માણસોના સંગથી, સારા માણસો પણ આપત્તિનો ભોગ બને.
- મન ચંગા તો કથરોટ મેં ગંગા - અંત:કરણ પવિત્ર હોય તો યાત્રા કરવાની ય જરૂર નથી.
- સસ્તુ ભાડું ને સિદ્ધપુરની જાત્રા - મર્યાદિત સાધનોથી સુંદર કામ થઈ જવું.
- રામ રાખે તેને કોણ ચાખે - પ્રભુ રક્ષે તેને કોઈ નુકસાન પહોંચાડી શકે નહિ.
- લૂંટાયા પછી ભોં શો ? - બધુ ગુમાવ્યા પછી ડરવું નકામું.
- લખ્યા લેખ મિટે નહિ - નસીબમાં લખ્યું હોય તે થાય જ.
- શિર સલામત તો પઘડિયાં બહોત - કોઈપણ રીતે માનવી બચી જાય તો સાધન-સંપત્તિ ઘણી મળી આવે છે.
- સુથારનું મન બાવળિયે - દરેક વ્યક્તિ પોતાના હિતનું જ જુએ.
- સંપ ત્યાં જંપ - સંપથી શાંતિ ને સુખ મળે છે.
- સ્ત્રીની બુદ્ધિ પગની પાનીએ - સ્ત્રીને બહુ લાંબી સમજ ન હોય.
- લોભિયા વસે ત્યાં ધૂતારા ભૂખે ન મરે - લોભ કરનાર છેતરાય છે.
- ઊંટે કર્યા ઢેકા તો માણસે કર્યા કાંઠલા - એક જણ મુશ્કેલી ઊભી કરે તો બીજો માણસ તેનો ઉપાય શોધી કાઢે.
- આંગળીથી નખ વેગળા - પારકાં પોતાનાં ન બને.
- પાણીમાં રહેવું ને મગર સાથે વેર - જેની સત્તા હેઠળ રહેવું તેની સાથે દુશ્મનાવટ રાખવી.
- હાથે તે સાથે - પોતાની પાસે હોય તે જ કામ લાગે.
- વાડ થઈને ચીંભડાં ગળે - પોષક જ શોષક બને.
- ડુંગરા દૂરથી રળિયામણા - કોઈપણ બાબત અગાઉથી ધારીએ તેવી ન પણ નીકળે
- ધોબીનો કૂતરો નહિ ઘરનો, નહિ ઘાટનો - બંને પક્ષને સારું લગાડવા જતાં સમૂળગાં ફેંકાઈ જવું.
- દૂધનો દાઝ્યો છાશ પણ ફૂંકી ફૂંકીને પીએ - એકવાર કડવો અનુભવ થયા પછી ખૂબ સાવચેતીપૂર્ણ વર્તવું.
- દાઢીની દાઢી ને સાવરણીની સાવરણી.
- મન ચંગા તો કથરોટમાં ગંગા - અંત:કરણ પવિત્ર હોય તો યાત્રા કરવાની જરૂર નથી.

માધવ પ્રકાશન

- નહિ મામા કરતાં કાણો મામો સારો.
- ઘેર ઘેર માટીના ચૂલા - માનવમાત્ર બધે જ એકસમાન છે.
- એક પંથ ને દો કાજ - એક કામ કરતાં બે બાજુનો લાભ થવો.
- ખાલી ચણો વાગે ઘણો - અલ્પજ્ઞાની જ વિદ્વતાનો ડોળ કરે છે.
- અધૂરો ઘડો વધુ છલકાય - અજ્ઞાની કે અધકચરો માણસ વધુ ડોળ કરે
- સાપ ગયા ને લિસોટા રહ્યા - ઉત્તમ વસ્તુ ગયા પછી કેવળ નામ જ રહ્યું
- નાચવું નહિ અને આંગણું વાંકું - કોઈપણ કામ કરવું ન હોય ને બહાનાં કરવાં.
- દીકરીને ગાય દોરે ત્યાં જાય - દીકરી અને ગાયને બીજાની ઈચ્છા મુજબ જ વર્તવાનું હોય છે.
- લોભિયા વસે ત્યાં ધૂતારા ભૂખે ન મરે - લોભી માણસ સરવાળે છેતરાય.
- તેલ જુઓ તેલની ધાર જુઓ - સમય ને પરિસ્થિતિને ઓળખીને જ ચાલવું.
- બાર ગાઉએ બોલી બદલાય - અમુક અંતરે ભાષામાં ફેરફાર જણાય.
- ટકે શેર ભાજી, ટકે શેર ખાજાં - સારા-નરસાનો ભેદ ન હોવો
- ગામને મોઢે ગરણું ન દેવાય - લોકજીભ તો ગમે તે બોલે.
- હોઠ સાજા તો ઉત્તર ઝાઝા - વાણી શક્તિ હોય તો ગમે તેનો ઉપયોગ કરી શકાય.
- હાથીના દાંત ચાવવાના જુદા ને દેખાડવાના જુદા.
- સાપને ઘેર પરોણો સાપ - અધમ માણસને બીજો અધમ માણસ મળવો.
- સંઘર્યો સાપ પણ કામમાં આવે - સાચવેલું કે બચાવેલું વિષમકાળમાં ખપ લાગે.
- વખાણી ખીચડી દાંતે વળગે - અતિપ્રશંસાથી નુકસાન થાય.
- શેઠની શિખામણ ઝાંપા સુધી - વડીલોનું કહ્યું ન માનવું
- લક્ષ્મી ચાંલ્લો કરવા આવે ત્યારે મોં ધોવા ન જવાય - સમયને ઓળખીને તક ઝડપી લેવી જોઈએ.
- વાડ વિના વેલા ન ચડે - ઊંચું સ્થાન મેળવવા કોઈ મોટાની ઓથ હોવી જોઈએ.
- મુખમાં રામ અને બગલમાં છૂરી - દેખાવે સારો પણ દિલમાં કપટી.

માધવ પ્રકાશન

જોડણી

માહિતી	સમિતિ	ખેડૂત	મજબૂત	કમિટી	મિટિંગ
બીભત્સ	શિખામણ	ઘૂંટણ	પ્રતિષ્ઠિત	ઑફિસ	ટુચકો
નિસરણી	સૂનુંસૂનું	ડિસ્ટ્રિક્ટ	અભિષેક	સ્મરણ	ડિલ
પથ્થર	નજરાણું	વિકરાળ	ઉગમણી	કસુંબો	કળશિયો
યુક્તિ	પ્રયુક્તિ	ટિકિટ	અટ્ટહાસ્ય	વિસ્મય	પ્રશંસા
તિરસ્કાર	નિર્દોષ	પ્રતિકૃતિ	કીર્તિ	સપૂત	આજીવિકા
વાત્સલ્ય	લૂ	ભૂખ્યો	સર્ટિફિકેટ	મિલમજૂર	મિષ્ટાન્ન
દૃષ્ટિ	મ્યુનિસિપલ	પ્રયત્ન	પિસ્તાલીસ	મ્યુનિસિપાલિટી	ફીસ્ટ
રુધિર	ટેલિફોન	શિશિર	રાષ્ટ્રધ્વજ	સ્ફટિક	ઊર્મિ
ઊજળું	દીવાલ	આશિષ	પરિચિત	સ્રોત	ઠૂંઠું
મહેસૂલ	ઊપજ	નિરીક્ષક	જિવાડવું	સ્થિતિ	પરોઢિયું
ઝળઝળિયાં	તણખલું	દીકરી	અમૂલખ	નિવૃત્ત	પ્રવૃત્ત
પ્રકૃતિ	દૂધ	પ્રદૂષણ	ગળાડૂબ	પૂળો	ઊડાઊડ
બૂમરેંગ	ઉપેક્ષિત	પરિશ્રમ	સ્પર્શ	કિંમત	ઊણપ
ઓશિયાળાં	કોડિયું	કિસ્મત	સ્મૃતિ	ઊંચાઈ	હંમેશાં
ગળાડૂબ	શોખીન	વહેવારિયા	કસ્તૂરી	લક્ષ્મીવર	ચિઠ્ઠી
ચતુર્ભુજ	વઢાવિયા	પડાવિયા	વળાવિયો	શિરોમણિ	નિત્ય
દીપોત્સવી	પરીક્ષિત	ક્રોધાગ્નિ	હૃષિકેશ	રવૈયા	ગિરિશૃંગ
જેષ્ટિકા	ઊગરવું	રામેશ્વર	ધૂળ	આશિષ	મૂર્ખતા
પ્રતિશત્રુત્વ	વિફલ	ધ્વસ્ત	મત્ત	જન્મ	ભીખ
ભિખારી	કોટિ	શિશુ	સ્મિત	વનસ્પતિ	કુપુત્ર
પ્રકૃતિ	સ્કંધ	કોટિડ	દુભાવું	દુંદુભિ	બિરદાવલી
કીર્તિ	અખંડિત	શોણિત	બુંદ	સૂર	વીંજણો
કલ્લોલ	ઊંઘ	અલૂણ	દુકૂલ	નિબિડ	માંહ્યલું
ગુલમ્હોર	મૂલવવું	મિલાવટ	નીલિમા	ફૂંક	ઊઘડવું
ઈન્દ્રધનુ	નીરખવું	નિજ	ઢૂંઢવું	ડૂબવું	ફૂલ
રુદિયો	ઘૂમવું	ઝૂમવું	દુનિયા	દીપવું	દરિયો
ઊઘલવું	ઢબૂકવું	કેસરિયાળું	ડૂંસકું	પૈડું	સૂનકાર
જૂઠી	નિર્મળ	ચિત્ત	પ્રારબ્ધ	નિંદા	નિર્મોહી
પ્રીતિ	શિખરિણી	શાર્દૂલવિક્રીડિત	સચિવ	બ્રહ્મલોક	પુણ્ય
વિદ્યા	સદાવ્રત	કિન્નર	પરાક્રમી	મુલક	પરમાર્થી
શાસ્ત્ર	શય્યા	સ્મૃતિપડ	તીરથ	તીર્થોત્તમ	વાત્સલ્ય
અમૃતઝરા	મનીષા	દીર્ઘદૃષ્ટિ	પ્રગલ્ભતા	પરિસ્થિતિ	પ્રહ્લાદ
ચિત્કાર	જિંદગી	મેઘધનુષી	પૂજા-પ્રાર્થના	ટર્મિનેસ	રિસેસ

માધવ પ્રકાશન

ચક્ષુ:શ્રવા	નામાંકિત	વિક્ટોરિયા	શમિયાણો	મૃત્યુ	નિયતિ
ટિફિન	મુક્તિ	જીવજંતુ	પ્રીત	રસિયા	બુદ્ધિ
કૃષ્ણ	દૃષ્ટિ	અનિષ્ટ	દુષ્ટ	સુષુપ્ત	સ્મિત
પુનિત	મૃદુલ	બિંબ	વજ,વજ્જર	ધૂપ	ઑફિસ
ઉદ્વેગ	દિલગીરી	ચોઘડિયું	જકાતનાકું	ચિનગારી	એકઢાળિયું
સરઘસ	તાત્કાલિક	પ્રસંગોપાત્ત	જિલ્લા-પ્રમુખ	હૉસ્પિટલ	સોસાયટી
જિંદગી	ઉત્કર્ષ	સદ્ગુણ	સંગતિ	કિકિયારી	અનુકૂળ
કીર્તન	ફૂલ	વિપદ	ગુરુ	પતીજ	પૂરણ
નિગૂઢ	કૃતઘ્ની	ઓષ્ઠ	પ્રેષિત	વિશ્વાસ	હરિવર
સંશય	આકાશ	સિક્કો	સાધુ	કુટુંબ	વિચિત્ર
ટિકિટ	ઉદ્ધત	ઉદ્યમ	ઉદ્દેશ	સામર્થ્ય	પોતીકું
નીતિ	કૂથલી	યુક્તિ	સ્થિતપ્રજ્ઞ	વિદ્યાર્થી	નિરાકરણ
પરીક્ષા	નિયમિત	ઉત્તીર્ણ	પશ્ચાત્તાપ	પરિચિત	ઉપાધિ
રેલવે	ગોવિંદ	કલ્પવૃક્ષ	નિત્ય	મેરુ	મૂરખ
ઘાણી	જ્યોતિષી	અધિકાર	જ્યોતિષી	જ્યેષ્ઠ	ભવ્ય
ઊંઘતા	આંસુડાં	કુંજલડી	સીતાજી	ઝુંડ	જક્ષણી
ભીતિ	વિધિ	ચિઠ્ઠી	પદ્ધતિ	આધિપત્ય	રવીન્દ્રનાથ
ઉલ્લંઘન	વિશિષ્ટતા	આત્મતત્ત્વ	અનુકૂળ	નિશ્ચય	પ્રાપ્તિ
વૃક્ષો	શૃંગ	ઉત્સુક	નિર્વસ્ત્ર	વાર્ધક્યપૂર્ણ	હારબદ્ધ
પરિવર્તન	મહાસિદ્ધિ	ચીભડાં	શીશ	શૂરા	તેલિયા
પરીક્ષા	અધિકાર	શિરકેશ	નિષ્કારણ	મૂર્તિ	શિશુ
પિયર	ગિરિ	પ્રીતિ	તુલસી	મોતીડાં	સુવાસિત
પ્રસિદ્ધ	પ્રોષિતભર્તૃકા	અગત્ય	અદ્વૈત	સૂર્યમુખી	નિરવધિ
ઈન્દ્રિયજડ	આશીર્વાદ	સહાનુભૂતિ	સંમિશ્ર	સંક્રાન્તિ	વૃક્ષપ્રીતિ
શિરીષ	વિરહિણી	ચોકઠાબધ્ધ	મુઠ્ઠી	સૌંદર્ય	સંસ્કૃતિ
સ્મૃતિ	શિક્ષિત	ભૂતળ	જૂનું	વિકલ્પ	વીંટાણો
પુષ્પ	ધૂત	યશસ્વી	કનિષ્ઠ	ભવિષ્ય	જિંદગી
ગોષ્ઠિ	અખિલ	બધિર	પાંડિત્ય	સ્નેહભીનું	પૃથ્વી
રુધિર	યક્ષણી	સ્ત્રી બાલવૃદ્ધ	સુરભિસુત	સૃષ્ટિ	પ્રકૃતિ
નિર્ણય	નિમિત્ત	બુદ્ધ	ઉદ્વેગ	પરિવેશ	મહત્ત્વ
મૂર્તિ	અર્ધાનીમીંઢ	શિલ્પી	આદિમ	સાંવેગિ	પ્રદક્ષિણા
જલાલુદ્દીન	અનિયંત્રિત	ખાતરીપૂર્વક	વિશિષ્ટતા	આધ્યાત્મિક	આવિર્ભાવ
શ્રેષ્ઠત્વ	સામાજિક	મૂંઝવણ	પ્રતિકૂળતા	મશગૂલ	નિષ્ફળતા
આદર્શ	કુનેહ	સ્મરણ	સીતાફળી	ઝળઝળિયાં	ખુશામત
દીકરી	હોશિયાર	સરસ્વતી	દૃઢતાપૂર્વક	માતૃભક્ત	સ્મરણીય
વૃત્તિ	સર્વાંગસુંદર	જિંદગી	પૂજનીય	ભગિની	નિશાળ

માધવ પ્રકાશન

મહિમ્નસ્તોત્ર	(મહિમ્ન: સ્તોત્ર)કૂંપળ	શિથિલ	પંચિયું	પ્રવેશદ્વાર	
ચુપકીદી	ઑગસ્ટ	સૂનમૂન	પગથિયાં	અભિનય	ઝભ્ભો
ચીસ	મૃદુતા	ટિકિટ	પરિવર્તન	વિસ્મય	મધ્યરાત્રિ
મધ્યરાત્રી	પૃથિવીવલ્લભ	દુર્ધર્ષતા	કીર્તિ	વસ્ત્રાભૂષણ	પ્રફુલ્લ
વિજયહાકો	યોદ્ધા	શસ્ત્રસજ્જિત	જિજ્ઞાસા	ઊર્મિ	ફણીધર
અદ્ભુત	સ્થિર	પુષ્પધન્વા	સમૃદ્ધિ	ઉત્સવ	વ્યક્તિત્વ
આંદોલિત	શાલભંજિકા	પૂર્વાભિમુખ	નિશ્ચિંત	ઊણપ	ભવિષ્ય
સ્વાભાવિક	પુષ્પિત	શરદપૂર્ણિમા	પ્રવેશદ્વાર	સ્તુતિ	અતીત
નિર્વાસિત	ચતુર્ભુજ	સંપન્ન	પૂંજી	લક્ષ્મીવર	કસ્તૂરી
વહેવારિયા	વીજળી	દરિયો	દીવા	મૂંગી, મૂગી	પૂરું
નિજધામ	ધુપેલ	મૂર્ખતા	સંપૂર્ણ	વિફલ	રિપુ
પશુ	ભીખ	વસુંધરા	કપૂત	દુભાવવું	શાંતિ
પ્રકૃતિ	સમૂહ	શ્વેતગિરિ	ડુંસકું	કૃતજ્ઞતા	ઝૂંપડી
હરિણી	રોજિંદુ	વિશિષ્ટ	પીંછી	નીંદવિહોણું	ઊંઘ
ગ્રીષ્મ	પ્રાપ્તિ	તુષ્ટિ	આહુતિ	શાસ્ત્ર	મિથ્યાભિમાન
મીઠાશ	સ્વાદિષ્ટ	પ્રાણાગ્નિ	લૂખ	મિષ્ટ	મિષ્ટાન
રાજ્ય	રાજનીતિ	જાજ્વલ્યમાન	દ્વાર	ગોવિંદ	દધિમંથન
વૃદ્ધ	રેલવે	કારકુન	દુર્ગંધ	વિટંબણા	ચીંથરિયું
ચારિત્ર્યબળ	જિંદગી	ચિહ્ન	જન્મસિદ્ધ	સ્ફુર્તિ	કાર્યપદ્ધતિ
અવધિ	ટીખળ	સલૂકાઈ	બુંદ	અરુણ	કમળફૂલ
ઝીણું	દૃઢતાપૂર્વક	શૂલપાણેશ્વર	શૂલપાણીશ્વર	અનુસર્જક	જિજ્ઞાસા
પ્રતિનિધિ	જિંદગી	વિમુખ	હથિયાર	દીકરી	ઑક્ટોબર
ભસ્મીભૂત	નિશ્ચયાત્મક	પ્રતિદિન	મઢુલી	ભિક્ષા	દિલગીરી
સ્વાધીનતા	સંસ્કૃતિ	નિરીક્ષણ	કારકિર્દી	યુક્તિશૂન્ય	પ્રતિકૃતિ
કાબૂ	મહિફ્કુળ	ઈન્દ્રધનુષ્ય	જાગ્રત	શોણિત	આશ્રમ
અખંડિત	અલૂણ	મિલાવટ	નીરખવું	ચિતારો	ઉઘડવું
નિશ્વાસ	ખિન્ન	પ્રીતિ	સ્નેહામૃત	ભૂપાળ	તથાપિ
પ્રીતિ	સુકાવું	કજ્જલ	શ્વેત	ખડ્ગ	શીલ
અબોટિયું	લૂખસ	પ્રાણાગ્નિહોમ	મિષ્ટાન્ન	આહુતિ	આશ્ચર્યપૂર્વક
મર્દ	નીકળવું	મુક્તિ	બૉમ્બ	નિર્માલ્ય	જિજ્ઞાસા
હુજ્જત	બેહૂદાપણું	વર્તણુક	ભિક્ષા	છિન્નભિન્ન	વૈધવ્ય
નિશ્ચયાત્મક	સ્પષ્ટ	દિલગીરી	મુત્સદ્દી	જાજ્વલ્યમાન	કૌટુંબિક
ભૂલ	ગુરુદ્વારા	જિંદગી	ભુલકણું	તિતરબિતર	આસમાની-
વૈશ્વિક	મૃદુ	સંજીવની	હૈયું	હિકમત	પૈતૃક
દરમિયાન	સંસ્કૃતિ	ડિસમિસ	ચિહ્ન	ચીંથરિયું	ચારિત્ર્યબળ
પ્રતીતિ	શુચિસ્મિતે	ડૂંસકું	હરિણી	દુર્નિવાર	શાશ્વત
કૃતજ્ઞતા	સ્મૃતિ	કુતૂહલ	ઝૂંપડી	મોહિની	વિશિષ્ટ
પરિણીતા	વૈરાગ્નિ	ઠીઠિયાખોરી	પરાકાષ્ઠા	પરિચિત	સ્ફૂર્તિ

માધવ પ્રકાશન

નિરુપદ્રવી	મશગૂલ	અવધિ	ટીખળ	ઝળઝળિયાં	સમૃદ્ધ
સલૂકાઈ	ઊંઘરેટું	ઈત્યાદિ	યુક્તિશૂન્ય	ઈન્દ્રશૂન્ય	નિરીક્ષણ
મહિષ્કુળ	પ્રતિકૃતિ	કાબૂ	અલ્પોક્તિ	પર્જન્યવિદ્યા	ફળિયું
સ્મૃતિ	દાક્તર	બિહામણું	સુનિશ્ચિત	સમાધિ	નિષ્કામ
નીરવ	પ્રણાલિકા	તપશ્ચર્યા	મિષ્ટાન્ન	ધૂંઆપૂંઆ	આવિર્ભાવ
કલિકાલ	નિરુદ્દેશ	ત્રિપુટી	ભટૂરિયું	સ્ફૂર્તિલું	સ્કૂટર
અંગૂઠો	કૂદાકૂદ	ઉદ્‌ઘાટન	પશ્ચાત્તાપ	ટિપ્પણી	વનરાજિ
ઉદ્દીપન	ઊલટતપાસ	અકલ્પ	ઉદ્વેગ	દીવાલ	નિયમિતતા
પિવડાવવું	લિજ્જત	દૂબળું	મિનિટ	હિચકિચાટ	પ્રસન્નતા
ડૉક્ટર	કૉલેજ	રૂઢિરિવાજો	કારકિર્દી	મિલકત	બુદ્ધિ-શક્તિ
કદાપિ	તાત્પર્ય	સમૃદ્ધ	આસક્તિ	પરિશ્રમ	કસ્તૂરી

સન્ધિ

બે શબ્દો જોડાય ત્યારે તેમના સ્વર-વ્યંજનમાં આવતા પરિવર્તનને સંસ્કૃત ભાષામાં સંધિ કહેવામાં આવે છે. મૂળ સંસ્કૃતભાષામાં સંધિ વિષયક નિયમો નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યા છે. આપણી માતૃભાષા પણ મૂળે તો સંસ્કૃતભાષામાંથી જ ઊતરી આવી હોઈ સંધિના ઘણાખરા સંસ્કૃત નિયમો જ લાગુ પડે છે. વિશેષ કિસ્સામાં તદ્‌ભવ શબ્દોની સંધિ જુદી પડે એમ બને છે.

સંધિના મુખ્ય બે પ્રકારો છે.

૧. **સ્વરસંધિ :** સંધિ કરતી વખતે જોડાતા બંને ધ્વનિનો સ્વર હોય તો તેને **સ્વરસંધિ** કહે છે.

દા.ત. <u>રવિ + ઈન્દ્ર</u> = <u>ઇ</u> + <u>ઈ</u> (બેઉ સ્વર)

વિવેક + આનંદ = અ + આ (બેઉ સ્વર)

વિદ્યા + અભ્યાસ = આ + અ (બેઉ સ્વર)

૨. **વ્યંજનસંધિ :** સંધિ કરતી વખતે વ્યંજન સાથે સ્વર જોડાય છે કે વ્યંજન સાથે વ્યંજન જોડાય ત્યારે **વ્યંજનસંધિ** થઈ કહેવાય.

દા.ત. નિસ્ + કામ = નિષ્કામ = અ + ક (સ્વર + વ્યંજન)

વિ + સમ = વિષય = ઈ + સ (સ્વર + વ્યંજન)

ચાલો મિત્રો, સંધિના કેટલાક નિયમોને દૃષ્ટાંત સાથે સમજવાનો પ્રયાસ કરીએ.

સ્વરસંધિના કેટલાક નિયમો

- બે વિજાતીય જુદાજુદા સ્થાનેથી ઉચ્ચારાતા સ્વર સાથે આવે ત્યારે....

આ + ઈ = એ = યથા + ઈષ્ટ = યથેષ્ટ

અ + ઈ = એ = ઉપ + ઈન્દ્ર = ઉપેન્દ્ર

આ + ઈ = એ = રમા + ઈશ = રમેશ

અ + ઋ = અર્ = દેવ + ઋષિ = દેવર્ષિ

આ + ઋ = અર્ = રાજા + ઋષિ = રાજર્ષિ

અ + ઉ = ઓ = પૂર્વ + ઉક્ત = પૂર્વોક્ત

આ + ઊ = ઓ = વિદ્યા + ઊર્મિ = વિદ્યોર્મિ

અ + ઊ = ઓ = આનંદ + ઊર્મિ = આનંદોર્મિ

આ + ઉ = ઓ = વિદ્યા + ઉત્તેજક = વિદ્યોત્તેજક

માધવ પ્રકાશન

બીજા પણ કેટલાક નિયમો જોઈએ

ઇ + વિજાતીય સ્વર = ય્ + વિજાતીય સ્વર = અતિ + અન્ત = અત્યંત

ઈ + વિજાતીય સ્વર = ય્ + વિજાતીય સ્વર = ઈતિ + આદિ = ઈત્યાદિ

ઉ + વિજાતીય સ્વર = વ્ + વિજાતીય સ્વર = મનુ + અંતર = મન્વંતર

ઊ + વિજાતીય સ્વર = વ્ + વિજાતીય સ્વર = વધૂ + અંતર = વધ્વંતર

વ્યંજન સંધિના કેટલાક નિયમો

"સ્" વ્યંજનનું પરિવર્તન જુદા જુદા સંજોગોમાં આ રીતે થાય છે.

- જો આગળ 'અ' કે 'આ' સિવાયનો સ્વર આવતો હોય તો તેની જગ્યાએ **'ષ'** મૂકાય છે.

જેમ કે : વિ + સમ = વિ**ષ**મ : - અહીં 'વિ'માં 'ઈ' સ્વર આવે છે. જે 'અ' કે 'આ' સિવાયનો હોઈ 'વિ**ષ**મ' શબ્દ બન્યો છે, વિસમ નહિ !

- જો પાછળ 'ચ', 'છ' આવતો હોય તો તેનો 'શ' થાય છે. જેમકે, દુસ્ + **ચિ**ન્તા = દુશ્ચિન્તા
- જો પાછળ 'ત્' 'થ્' આવે તો તેનો 'સ્' થાય જેમકે, નિસ્ + **તે**જ = નિ**સ્તે**જ
- જો પાછળ 'ટ્' કે 'ઢ' આવતો હોય તો તેનો 'ષ્' થાય છે. દા.ત. ધનુષ + ટંકાર = ધનુષ્ટંકાર
- પાછળ 'ષ', 'શ્' કે 'ચ' આવતા હોય ત્યારે **વિસર્ગ** મૂકવામાં આવે છે. દા.ત. નિસ્ + સંતાન = નિ:સંતાન
- જો આગળ 'અ' કે 'છ' આવતો હોય અને પાછળ 'ફ', 'ખ્', 'પ', 'ફ' હોય તો તેનો 'ષ' થાય છે.

જેમ કે,

નિસ્ + કામ = નિષ્કામ   દુસ્ + કાળ = દુષ્કાળ

નિસ્ + પક્ષ = નિષ્પક્ષ   દુસ્ + પ્રાપ્ય = દુષ્પ્રાપ્ય

- જો આગળ 'ઈ' કે 'ઉ' સિવાયનો સ્વર અને પાછળ 'ક્', 'ખ્', 'પ્', 'ફ્' હોય તો વિસર્ગ મુકાય છે.

જેમ કે,

અધસ્ + પતન = અધ:પતન

અધસ્ + કાય = અધ:કાય

- જો આગળ 'અ' તથા પાછળ ઘોષ વ્યંજન ન આવતાં હોય તો 'ઉ. (અ + ઉ = ઓ) થાય છે.

અધસ્ + ગતિ = અ**ધો**ગતિ ('ગ્' ઘોષ વ્યંજન છે માટે)

મનસ્ + હર = મ**નો**હર ('હ' ઘોષ વ્યંજન છે માટે)

- જો આગળ 'અ' કે આ સિવાયનો સ્વર તથા પાછળ ઘોષ વ્યંજન કે સ્વર હોય તો તે સ્થાને 'ર્' મુકાય છે.

જેમ કે,

નિસ્ + ભય = નિર્ભય, નિસ્ + અંકુશ = નિરંકુશ

માધવ પ્રકાશન

"ર્" વિવિધ સંયોગોમાં નીચે પ્રમાણે પરિવર્તન પામે છે, એ નોંધી લઈએ...

(અ)જો પાછળ 'ચ્' કે 'છ્' આવતો હોય તો ત્યાં 'શ્' મુકાય દા.ત. અંતર્ + ચક્ષુ = અંતશ્ચક્ષુ

(બ) જો પાછળ 'ત્' કે 'થ' આવે તો 'સ્' થાય છે. દા.ત. અંતર્ + તત્ત્વ = અંતસ્તત્ત્વ

(ક) જો પાછળ 'શ્' કે 'થ્' આવતો હોય તો ત્યાં વિસર્ગ આવે. જેમ કે, અંતર્ + શોક = અંતઃશોક

(ડ) આગળ 'ઇ', 'ઉ. અને પાછળ 'ક્', 'ખ્', 'પ્', કે 'ફ્' આવે તો 'ષ્' મુકાય છે. જેમ કે ચતુર્ + પદી = ચતુષ્પદી

(ઇ)આગળ 'ઇ'., 'ઉ' સિવાયનો સ્વર તથા પાછળ 'ક્', 'ખ્', 'પ્', 'ફ્' આવે તો વિસર્ગ મુકાય છે જેમ કે પુનર્ + પરીક્ષા = પુનઃ પરીક્ષા

(ઈ) પાછળ બીજો 'ર્' આવે તો પહેલાનો 'લોપ' થાય અને તેની આગળનો સ્વર દીર્ઘ થાય છે. જેમ કે, નિસ્ + રવ = **<u>નિરવ</u>**

(ઉ) પદને અંતે આવતા 'ચ', 'જ્', 'શ' નો 'ક્' અને 'ષ'નો 'ટ્' થાય છે. જેમ કે,

વાચ્ + પતિ = વાક્પતિ

દિશ્ + કાલ = દિક્કાલ

ષષ્ + કોણ = ષટ્કોણ

- વિવિધ સંયોગોમાં નિરનુનાસિક સ્પર્શવ્યંજન આ રીતે પરિવર્તન પામે છે :

૧. પાછળ અઘોષ વ્યંજન આવે, તો તેના વર્ગનો પહેલો વ્યંજન મુકાય જેમ કે આપદ્ + કાલ = આપત્કાલ

૨. આગળ 'ઋ', 'ર્', કે 'પ' આવ્યા હોય અને વચ્ચે 'ક્' વર્ગ અને 'પ્' વર્ગ તથા - 'ય્', 'ર્', 'લ્', 'વ' સિવાયનો કોઈ વ્યંજન ન આવ્યો હોય ત્યારે 'ન્' નો 'ણ્' થાય છે જેમકે, પરિ + નતિ = પરિણતિ

૩. નિરનુનાસિક સ્પર્શવ્યંજન પછી આવતા 'શ' નો 'ચ્છ' થાય છે જેમ કે, ચિત્ + શક્તિ = **<u>ચિચ્છક્તિ</u>**

૪. પાછળ સ્વર કે ઘોષ વ્યંજન આવે તો તેના વર્ગનો ત્રીજો વ્યંજન મુકાય. જેમ કે, તત્ + અનુસાર = **<u>તદનુસાર</u>**

તત્ + ગુણ = **<u>તદ્ગુણ</u>**

૫. 'ત્' વર્ગના વ્યંજન જુદા-જુદા સંજોગોમાં નીચે મુજબ પરિવર્તન પામે છે

(૧) પાછળ 'ચ્' વર્ગનો વ્યંજન કે 'શ્' આવ્ તો તેને મળતો 'ચ્' વર્ગનો વ્યંજન મુકાય છે. દા.ત જગત્ + જનની = જગજનની

(૨) પાછળ 'લ' આવે તો 'લ્' મુકાય છે. તત્ + લીન = તલ્લીન

૬. પાછળ અનુનાસિક આવે તો તેના વર્ગના અનુનાસિક મુકાય જેમ કે, સત્ + મતિ = સન્મતિ

૭. પદને અંતે આવતા 'ચ્', 'જ્', 'શ્' નો 'ક્' અને 'ષ' નો 'ટ્' થાય છે જેમ કે, વાચ્ + પતિ = વાક્પતિ,

દિશ = + કાલ : = **<u>દિક્કાલ</u>**

માધવ પ્રકાશન

સન્ધિવિગ્રહ

કલ્પનોત્તેજક = કલ્પના + ઉત્તેજક
જઠરાગ્નિ = જઠર + અગ્નિ
સચરાચર= સચર + અચર
લૌકૈષણા = લોક + એષણા
અત્યાચાર = અતિ + આચાર
લોકૈષણા = લોક + અપવાદ
પંચોપાખ્યાન = પંચ + ઉપ+ આખ્યાન
પરોપકાર = પર + ઉપકાર
પુરુષોત્તમ = પુરુષ + ઉત્તમ
યશોજ્જવલ = યશ + ઉજ્જવલ
મહેશ્વર = મહા + ઈશ્વર
સૂક્તિ = સુ + ઉક્તિ
સદૈવ = સદા + એવ
યોગેશ = યોગ + ઈશ
અનેકાનેક = અનેક + અનેક
મંગલોત્સવ = મંગલ + ઉત્સવ
બ્રહ્મર્ષિ = બ્રહ્મ + ઋષિ
પરીક્ષા = પરિ + ઈક્ષા
સેનાધીશ = સેના + અધીશ
વનેન્દુ = વન + ઈન્દુ
જીર્ણોદ્ધાર = જીર્ણ + ઉદ્ધાર
ઉજ્જવળ = ઉદ્ + જવળ
પરમાર્થી = પરમ + અર્થી
સંજોગ = સમ્ + જોગ
નયન = ને + અન
બ્રહ્માંડ = બ્રહ્મ + અંડ
સત્સંગ = સત્ + સંગ
પરીક્ષા = પરિ + ઈક્ષા
નિષ્કારણ = નિસ કે નિર્ નિઃ + કારણ
તથાપિ = તથા + અપિ
નિષ્ફળ = નિસ + ફળ
અનિષ્ટ = અન્ + ઈષ્ટ
દુર્યોધન = દુસ કે દુર્ (દુઃ) + યોધન
પ્રત્યેક = પ્રતિ + એક
ઉદ્ગ્રીવ = ઉદ્ + ગ્રીવ
તીર્થોત્તમ = તીર્થ + ઉત્તમ
અનર્ગળ = અન્ + અર્ગળ
અનર્ગલ = અન્ + અર્ગલ
ગંગોદક = ગંગા + ઉદક
ઉત્કર્ષ = ઉદ્ + કર્ષ
સંગતિ = સમ્ + ગતિ
દુરાચાર = દુર્ + આચાર
ઉદ્ધત = ઉદ્ + હત
નિરર્થક = નિર્ + અર્થક
અંતઃકરણ = અંતર + કરણ
ભયંકર = ભયમ્ + કર
સંસાર = સમ્ + સાર
પ્રત્યક્ષ = પ્રતિ + અક્ષ
સમર્થ = સમ્ + અર્થ
રમણીય = રમ્ + અનીય
ઉત્તેજન = ઉદ્ + તેજન
ઉદ્યમ = ઉદ્ + યમ
નિરવધિ = નિર + અવધિ
ઘ્રાણેન્દ્રિય = ઘ્રાણ + ઈન્દ્રિય
મદર્થે = મદ્ (મત્) + અર્થે
મંદાક્રાન્તા = મંદ + આક્રાન્તા
પૃથ્વી = પૃથુ + ઈ
અભ્યાસ = અભિ + આસ
નિરાધાર = નિર-નિસ (નિઃ) +
આધાર
સિદ્ધાંત = સિદ્ધ + અંત
પ્રેમાનંદ = પ્રેમ + આનંદ
ગોળાકાર = ગોળ + આકાર
ઉદ્વેગ = ઉદ્ + વેગ
મનોરથ = મનસ્ (મનઃ) + રથ
પ્રાર્થના = પ્ર + અર્થના
દુષ્કાળ = દુસ્ (દુર્) + કાળ
અનેક = અન્ + એક
અનપેક્ષા = અન્ + અપ + ઈક્ષા
નામાંકિત = નામ + અંકિત

માધવ પ્રકાશન

પ્રત્યેક = પ્રતિ + એક
સમાધાન = સમ્ + આધાન
સ્વાગત = સુ + આગત
સમાચાર = સમ્ + આચાર
નિર્જન = નિસ્-(નિર્) + જન
વ્યવસ્થા = વિ + અવસ્થા
નિઃસ્પૃહ = નિસ્ (નિઃ) + સ્પૃહ
નિરાકરણ = નિર્-નિસ્+આકરણ
વ્યાકરણ = વિ+આકરણ
ઉપાધિ = ઉપ + આધિ
વિદ્યાર્થી = વિદ્યા + અર્થી
પશ્ચાતાપ = પશ્ચાત્ + તાપ
અધ્યયન = અધિ + અયન
દિક્કાલ = દિગ્ + કાલ
રવીન્દ્ર = રવિ + ઈન્દ્ર
અનાદર= અન્ + આદર
નિર્બળ = નિર્ + બળ
ઉલ્લંઘન = ઉદ્ + લંઘન
સંતોષ = સમ્ + તોષ
વીરેશ્વર = વીર + ઈશ્વર
સારણેશ્વર = સારણ + ઈશ્વર
નિશ્ચલ = નિસ્ (નિઃ) + ચલ
નિર્મલ = નિસ્ (નિઃ) + મલ
શૂલપાણીશ્વર = શૂલપાણિ + ઈશ્વર
સાકાર = સ + આકાર
કૃતાર્થ = કૃત + અર્થ
વિદ્યાર્થી = વિદ્યા + અર્થી
નિર્ધાર = નિસ્ (નિર) + આધાર
એકાંત = એક + અંત
પદાઘાત = પદ + આઘાત
સાર્થક = સઃ + અર્થક
શિરોધાર્ય = શિરસ્ (શિરઃ) + ધાર્ય
દુર્ગમ = દુર્ (દુઃ) + ગમ
પરિણત = પરિ + નત્
ભાવાવેશ = ભાવ + આવેશ
મહોત્સવ = મહા + ઉત્સવ
અભ્યાસ = અભિ + આસ
રૂપાંતર = રૂપ + અંતર
પૂર્વાભિમુખ = પૂર્વ + અભિમુખ
નિશ્ચિંત = નિસ્ (નિઃ) + ચિંત
નયન = ને + અન્
રસાયન = રસ + અયન
રમણીય = રમ્ + અનીય
પશ્ચિમાભિમુખ = પશ્ચિમ + અભિમુખ
સમાપ્ત = સમ્ + આપ્ત
કલ્પનોત્તેજક = કલ્પના + ઉત્તેજક
જઠરાગ્નિ = જઠર + અગ્નિ
સચરાચર= સચર + અચર
લોકૈષણા = લોક + એષણા
અત્યાચાર = અતિ + આચાર
લોકાપવાદ = લોક + અપવાદ
બ્રહ્મર્ષિ = બ્રહ્મ + ઋષિ
જીર્ણોદ્ધાર = જીર્ણ + ઉદ્ધાર
(ઉદ્ + હાર)
સ્વેચ્છા = સ્વ + ઈચ્છા
વનેન્દુ = વન + ઈન્દુ
સેનાધીશ = સેના + અધીશ
(અધિ+ઈશ)
સ્વાધ્યાય = સ્વ + અધ્યાય
વૃકોદર = વૃક + ઉદર
મંગલોત્સવ = મંગલ + ઉત્સવ
અનેકાનેક = અનેક + અનેક
યોગેશ = યોગ + ઈશ
સદૈવ = સદા + એવ
પુરુષોત્તમ = પુરુષ + ઉત્તમ
સૂક્તિ = સુ + ઉક્તિ
મહેશ્વર = મહા + ઈશ્વર
યશોજ્જવલ = યશ + ઉજ્જવલ
પરોપકાર = પર + ઉપકાર
પંચોપાખ્યાન = પંચ + ઉપાખ્યાન
(ઉપ+આખ્યાન)
પૂર્ણાહુતિ = પૂર્ણ + આહુતિ
અભ્યંતર = અભિ + અંતર
શાળોપયોગી = શાળા + ઉપયોગી

માધવ પ્રકાશન

કુલાંગાર = કુલ + અંગાર
સર્વાંગ = સર્વ + અંગ
હિતેચ્છુક = હિત + ઈચ્છુક
હર્ષાવેશ = હર્ષ + આવેશ
સર્વોત્તમ = સર્વ + ઉત્તમ
સર્વોદય = સર્વ + ઉદય
મંત્રોચ્ચાર = મંત્ર + ઉચ્ચાર
લંકાધીશ = લંકા + અધીશ
પ્રત્યંગ = પ્રતિ + અંગ
સહાનુભૂતિ = સહ + અનુભૂતિ
સ્વાગત = સુ + આગત
સ્વલ્પ = સુ + અલ્પ
એકાકાર = એક + આકાર
પર્યટન = પરિ + અટન
શીતોષ્ણ = શીત + ઉષ્ણ
નિસ્સાર / નિઃસાર = નિસ્ + સાર
દુર્બુદ્ધિ = દુસ્ + બુદ્ધિ
પ્રત્યેક = પ્રતિ + એક
પરોપકાર = પર + ઉપકાર
આશીર્વાદ = આશીઃ + વાદ
નવોન્મેષ = નવ + ઉદ્ + મેષ
ઉદ્ધત = ઉદ્ + હત
દુર્લભ = દુર્ + લભ
નીરવ = નિર, નિસ્ (નિઃ) + રવ
સંસાર = સમ્ + સાર
સહાનુભૂતિ = સહ + અનુભૂતિ
પ્રણામ = પ્ર + નામ
સ્વચ્છ = સુ + અચ્છ
પ્રત્યાઘાત = પ્રતિ + આઘાત
પ્રોત્સાહિત = પ્ર + ઉત્સાહિત
નિર્ણય = નિર્ + નય
અનાયાસ = અન્ + આયાસ
ઉદ્વેગ = ઉદ્ + વેગ
શિવાલય = શિવ + આલય
વિવેકાનંદ = વિવેક + આનંદ
પાવન = પૌ + અન
વાતાવરણ = વાત + આવરણ

ઉત્તાપ = ઉદ્ + તાપ
નિષ્ફળ = નિસ્, નિર્ (નિઃ) + ફળ
વ્યવસ્થિત = વિ + અવસ્થિત
ધ્યાનાકર્ષક = ધ્યાન + આકર્ષક
પ્રત્યાઘાત = પ્રતિ + આઘાત
અધ્યાત્મ = અધિ + આત્મ
હતાશા = હત + આશા
રામેશ્વર = રામ + ઈશ્વર
શ્રદ્ધા = શ્રત્ + ધા
નિઃશબ્દ = નિસ્ (નિઃ) + શબ્દ
ઉદાસીન = ઉદ્ + આસીન
અત્યંત = અતિ + અંત
પર્યાવરણ = પરિ + આવરણ
નિર્દોષ = નિસ્, નિર્ (નિઃ)+ દોષ
રામાનંદ = રામ + આનંદ
આવિર્ભાવ = આવિસ્ (આવિઃ) + ભાવ
પરિણામ = પરિ + નામ
યજ્ઞોપવીત = યજ્ઞ + ઉપવીત
અભ્યાસ = અભિ + આસ
નિઃશંક = નિસ્ (નિઃ) + શંક
વ્યવહાર = વિ + અવહાર
પ્રોત્સાહન = પ્ર + ઉદ્ + સાહન
તલ્લીન= તદ્ + લીન
નિશ્ચય = નિર કે નિસ્ + ચય
અપેક્ષા = અપ + ઈક્ષા
નિર્ગુણ= નિસ્ કે નિર્ + ગુણ
નિરાશ = નિર (નિઃ) + આશ (આશા)
ઉન્નત = ઉદ્ + નત
તિરસ્કાર = તિરસ + કાર
સંબંધ = સમ્ + બંધ
અત્યંત = અતિ + અંત
અંતર્ભાવ = અંતર્ + ભાવ
નિરાશ = નિસ કે નિર + આશા
વ્યાપક = વિ + આપક
સર્વાંગ = સર્વ + અંગ
ઉદાસીન = ઉદ્ + આસીન

માધવ પ્રકાશન

ઉલ્લાસ = ઉદ્ + લાસ
સાશ્ચર્ય = સ + આશ્ચય
સમાચાર= સમ્ + આચાર
તિરસ્કાર= તિરસ્ + કાર
નિસ્તેજ = નિસ્ (નિ:) + તેજ
નીરસ = નિર્ (નિ:) + રસ
સમૃદ્ધિ = સમ્ + ઋદ્ધિ
ગજેન્દ્ર = ગજ + ઈન્દ્ર
દુર્ઘર્ષ = દુર + ઘર્ષ
અધોગતિ = અધસ્ + ગતિ
નિરુપયોગી = નિસ્ + ઉપયોગી
દુષ્કર્મ = દુસ્ + કર્મ
દુષ્પથ= દુસ્ + પથ
ધનુર્ધર = ધનુસ્ + ધર
દુરાગ્રહ = દુસ્ + આગ્રહ
નિ:સંકોચ = નિસ્ + સંકોચ
મનોવ્યાપાર= મનસ્ + વ્યાપાર
ચતુર્ભુજ = ચતુર + ભુજ
અન્ત:પ્રવેશ = અન્તર્ + પ્રવેશ
પુનર્વિચારણા = પુન: + વિચારણા
ચતુર્વર્ગ = ચતુર + વર્ગ
અંતશ્ચક્ષુ = અંતર (અંત:) + ચક્ષુ
પુન: કલ્પના = પુનર + કલ્પના
અંત:શોક= અંતર + શોક
પુનરવલોકન= પુન: + અવલોકન
પુન:કથન = પુનર (પુન:)+ કથન
ચતુર્ધાત =ચતુર + ધાત
ચતુરંગ = ચતુર + અંગ
અંત:કરણ = અન્તર્ + કરણ
પુન:પ્રતિષ્ઠા = પુનર + પ્રતિષ્ઠા
ઉચ્ચાર = ઉદ્ + ચાર
સદ્ભાગ્ય = સદ્(સત્) + ભાગ્ય
સજ્જન = સત્ + જન
વાગ્દાન = વાક્ + દાન
જગન્નાથ = જગત્ + નાથ
સ્રગ્ધરા = સ્રાક્ (સ્રાગ્) + ધરા
ષડ્રિપુ = ષટ્ (ષડ્) + રિપુ

વિદ્યુલ્લેખા = વિદ્યુત + લેખા
ઉલ્લઘંન = ઉદ્ + લંઘન
પરિણીતા = પરિ + નીતા
દિગંબર = દિક્ (દિગ્) + અંબર
વાગ્બાણ = વાક્ + બાણ
તદ્રુપ = તદ્ + રૂપ
નિર્ણય = નિસ્ + નય
ઉત્પથ = ઉદ્ + પથ
દિગન્ત = દિગ્ + અન્ત
ઉત્તેજક = ઉદ્ + તેજક
ઉત્તરાયણ = ઉત્તર + અયન
સન્માર્ગ = સત્ + માર્ગ
તદ્વિદ્ = તત્ + વિદ્
ઉજ્જડ = ઉદ્ + જડ
ઉચ્ચાલન = ઉદ્ + ચાલન
વિચારણીય = વિચાર + અનીય
ષડાનંદ = ષટ્ + આનંદ
માત્રિચ્છા = માત્ર + ઈચ્છા
ચમૂલ્લાસ = ચમ્ + ઉલ્લાસ
તદાકાર = તત્ + આકાર
વધૂત્સવ = વધૂ + ઉત્સવ
ગુણૌઘ = ગુણ + ઓઘ
પ્રતિષેધ = પ્રતિ + સેધ
દ્રષ્ટાંત = દ્રષ્ટ + અંત
તન્મય = તત્ + મય
મધ્વરિ = મધુ + અરિ
જલૌઘ = જલ + ઓઘ
મહૌષધિ = મહા + ઔષધિ
ઉપર્યુક્ત = ઉપરિ + ઉક્ત
શરત્કાલ = શરદ્ + કાલ
પ્રૌઢ = પ્ર + ઊઢ
અભિષેક = અભિ + સેક
ગવાક્ષ = ગો + અક્ષ
કૃષ્ણા = કૃષ + ના
વિપત્તિ = વિપદ્ + તિ
તપોધન = તપસ્ + ધન
હરીચ્છા = હરિ + ઈચ્છા
સૂક્તિ = સુ + ઉક્તિ

માધવ પ્રકાશન

સન્ધિ કરો

તત્ + વિદ્ =તત્વિદ
ઉત્તર + અયન = ઉત્તરાયન
પુનર + લગ્ન = પુન: લગ્ન
ઉદ્ + તેજક = ઉત્તેજક
શ્રત્ + ધા = શ્રદ્ધા
નૈ + અક = નાયક
પ્રશ્ન + ઉત્તર = પ્રશ્નોત્તર
પ્રતિ + ઈતિ = પ્રતીતિ
પુનર + પરીક્ષા = પુન:પરીક્ષા
ભો + અન = ભવન
ભૂપ + ઈશ = ભાવેશ
મનુ + અંતર = મન્વંતર
મહા + ઈન્દ્ર = મહેન્દ્ર
રાજ + ઋષિ = રાજર્ષિ
વાક્ + બાણ = વાગ્બાણ
એક + આકાર = એકાકાર
સહ + અનુભૂતિ = સહાનુભૂતિ
પુત્ર + એષણા = પુત્રેષણા
ગુણ + અનુરાગ = ગુણાનુરાગ
સર્વ + ઉદય = સર્વોદય
સુ + અલ્પ = સ્વલ્પ
અર્ધ + ઉત્થિત = અર્ધોત્થિત
હિત + ઈચ્છુ = હિતેચ્છુ
અવની + ઈન્દ્ર = અવનીન્દ્ર
દુસ્ + પથ = દુષ્પથ
પુનર + પ્રતિષ્ઠા = પુન:પ્રતિષ્ઠા
અન્તર + કરણ = અંત:કરણ
ઉદ્ + ચાલન = ઉચ્ચાલન
સત્ + માર્ગ = સન્માર્ગ
દિશા + અન્ત = દિશાંત
સત્ + નારી = સન્નારી
સ્વ + છંદ = સ્વચ્છંદ
મહત્ત્વ + આકાંક્ષા = મહત્ત્વાકાંક્ષા
અતિ + અંત = અત્યંત
પ્રતિ + સ્થા = પ્રતિષ્ઠા
વીર + ઉચિત = વીરોચિત
અન્તર + યામી = અન્તર્યામી
ઉત્ + શૃંખલ = ઉચ્છૃંખલ
તેજ્સ + વધ = તેજોવધ
દુસ + વ્યસન = દુર્વ્યસન
ને + અન = નયન
નૌ + ઈક = નાવિક
વિ + આકરણ = વ્યાકરણ
વૃક્ષ + આવલિ = વૃક્ષાવલિ
શરદ + ઉત્સવ = શરદોત્સવ
શાસ્ત્ર + અર્થ = શાસ્ત્રાર્થ
મહા + ઔદાર્ય = મહૌદાર્ય
ભૂપ + ઈશ = ભૂપેશ
પરિ + અટન = પર્યટન
અભિ + અંતર = અભ્યંતર
વિ + આખ્યાન = વ્યાખ્યાન
સર્વ + અંગ = સર્વાંગ
સર્વ + ઉત્તમ = સર્વોત્તમ
વ્રત + ઉત્સવ = વ્રતોત્સવ
સમ્ + સાર = સંસાર
પ્રતિ + અંગ = પ્રત્યંગ
લંકા + અધીશ = લંકાધીશ
ઉદ્ + પથ = ઉત્પથ
સત્ય + આગ્રહ = સત્યાગ્રહ
પૃથુ + ઈ = પૃથ્વી
નિસ્ + નય = નિર્ણય
પરિ + અવલોકન = પર્યાવલોકન
તપશ + ચર્યા = તપશ્ચર્યા
ઈતિહાસ + ઈક = ઈતિહાસિક,
ઐતિહાસિક
પ્રતિ + અંગ = પ્રત્યંગ
પ્રાયસ્ + ચિત્ત = પ્રાયશ્ચિત
શિરસ + મણિ = શિરોમણિ
શ્વાસ + ઉચ્છ્વાસ = શ્વાસોચ્છ્વાસ
સમ્ + ક્રાંતિ = સંક્રાન્તિ
સમ્ + નિ + આસ = સંન્યાસ
પિતૃ + અર્થ = પિત્રાર્થ
સમ્ + ઋદ્ધિ = સમૃદ્ધિ
હસ્ત + અક્ષર = હસ્તાક્ષર

માધવ પ્રકાશન

હર્ષ + ઉલ્લાસ = હર્ષોલ્લાસ
સમ્ + બોધન = સંબોધન
નામ + આવલિ = નામાવલિ
મનસ્ + વ્યાપાર = મનોવ્યાપાર
મનસ્ + વૃત્તિ = મનોવૃત્તિ
માતૃ + આદેશ = માત્રાદેશ
રજની + ઈશ = રજનીશ
વિદ્યા + ઉત્તેજક =વિદ્યોત્તેજક
વાક્ + દાન = વાગ્દાન
શાસ્ત્ર + ઉક્ત = શાસ્ત્રોક્ત
શિબિર + અર્થી =શિબિરાર્થી
સિંધુ + ઊર્મિ = સિંધૂર્મિ
હિમ + અંશુ = હિમાંશુ
હત્ + ઉદ્ + સાહ = હતોત્સાહ
ઉદ્ + ચાલન = ઉચ્ચાલન
ગુણ + દોષ = ગુણદોષ
સ્વ + અલ્પ = સ્વલ્પ
પદ્ + હતિ = પદ્ધતિ
બ્રહ્મ + ઋષિ = બ્રહ્મર્ષિ
શાળા + ઉપયોગી = શાળોપયોગી
શીત + ઉષ્ણ = શીતોષ્ણ
નામ + આવલિ = નામાવલિ
સમ્ + હાર = સંહાર
સત્ + ચિત્ + આનંદ = સચ્ચિદાનંદ
સુર + આત્મજા = સુરાત્મજા
સ્વગત + ઉક્તિ = સ્વગતોક્તિ
સત્ + મતિ = સન્મતિ
હિત + એષી = હિતૈષી
અરુણ + ઉદય = અરુણોદય
દિશ્ + અન્ત = દિશાન્ત
નિસ્ + શંક = નિ:શંક
સ્રજ્ + ધરા = સ્રગ્ધરા
દિશ્ + મૂઢ = દિઙ્મૂઢ
રામ + અયન = રામાયણ
ગજ + ઈન્દ્ર = ગજેન્દ્ર
વિદ્યા + આલય = વિદ્યાલય
વિ + અસ્ત = વ્યસ્ત
શ્રદ્ધા + અંજલિ = શ્રદ્ધાંજલિ
શ્રો + અન = શ્રવણ

સત્ + ગુણ = સદ્ગુણ
સમ્ + બંધ = સંબંધ
સ + અંગ + ઉપ + અંગ = સાંગોપાંગ
સ + આનંદ + આશ્ચર્ય = સાનંદાશ્ચર્ય
સૂર્ય + ઉપાસના = સૂર્યોપાસના
સ્વ + અભિમાન = સ્વાભિમાન
અનુ + સંગ = અનુષંગ
ચતુર + ઘાત = ચતુષ્ઘાત
ઉદ્ + જડ = ઉજ્જડ
અતિ + ઉત્તમ = અત્યુત્તમ
હસ્ત + અક્ષર = હસ્તાક્ષર
ભો + અન = ભવન
અભિ + ઉદય = અભ્યુદય
ઉપ + ઈક્ષા = ઉપેક્ષા
ખિદ્ + ન = ખિન્ન
મહા + ઈન્દ્ર = મહેન્દ્ર
નિસ્ + રોગી = નીરોગી
પો + અક = પાવક
ભાષા + અંતર = ભાષાંતર
સુ + ઉક્તિ = સૂક્તિ
પ્ર + નામ = પ્રણામ
સ્વ + ઈચ્છા = સ્વેચ્છા
પ્ર + ઈક્ષક = પ્રેક્ષક
રૂપ + અંત = રૂપાંતર
અતિ + અંત = અત્યંત
પુર: + ધા = પુરોધા
મંત્ર + ઉચ્ચાર = મંત્રોચ્ચાર
ઊહ + આહ + પ+ ઊહ = ઊહાપોહ
મહા + ઈચ્છા = મહેચ્છા
હર્ષ + આવેશ = હર્ષાવેશ
અભિ + અંતર = અભ્યાંતર
કુલ + અંગાર = કુલાંગાર
સપ્ત + ઋષિ = સપ્તર્ષિ
અતિ + ઉક્તિ = અત્યુક્તિ
સત્ + મતિ = સન્મતિ
ચતુર + પાદ = ચતુષ્પાદ
પુનર + અવતાર = પુનરવતાર
વાક્ + બાણ = વાગ્બાણ
ધનુસ્ + ધર = ધનુર્ધર

માધવ પ્રકાશન

વિ + અગ્ર = વ્યગ્ર
ભિદ્ + ન = ભિન્ન
વિદ્યા + ઉત્તેજક = વિદ્યોત્તેજક
ઉત્ત + શ્વાસ = ઉચ્છ્વાસ
ગુણ + ઔઘ = ગુણૌઘ
દંત + ઓષ્ઠ્ય = દંતોષ્ઠ્ય
દિશ્ + અંત = દિગંત
નિસ્ + અભિમાની = નિરભિમાની
નિસ્ + રોગી = નિરોગી
ચિંતા + આતુર = ચિંતાતુર
વાક્ + બાણ = વાગ્બાણ
જ્યોતિ + ઈન્દ્ર = જ્યોતીન્દ્ર
પરિ + ઈક્ષા = પરીક્ષા
મનસ્ + વૃત્તિ = મનોવૃત્તિ
જગત + નાથ = જગન્નાથ
તત્ + મય = તન્મય
રજની + ઈશ = રજનીશ
દુસ + યોધન = દુર્યોધન
વિ + આયામ = વ્યાયામ
પૂર્ણ + આહૂતિ = પૂર્ણાહૂતિ
નવ + ઉન્મેષ = નવોન્મેષ
દુસ + પ્રાપ્ય = દુષ્પ્રાપ્ય
નિસ + ભય = નિર્ભય
નિર + ઊનતા = ન્યૂનતા

ધનુસ્ + ધર = ધનુર્ધર
દુસ + આરાધ્ય = દુરારાધ્ય
દુસ્ + પથ = દુષ્પથ
નિસ્ + આડંબર = નિરાડંબર
ઉદ્ + હાર = ઉદ્ધાર
સમ્ + ધાન = સંધાન
નિસ્ + વિઘ્ન = નિર્વિઘ્ન
બહિર + ગોળ = બહિર્ગોળ
તત્ + વિદ = તદ્વિદ
ચતુર + ઘાત = ચતુર્ઘાત
બહિર + ગોળ = બહિર્ગોળ
તત્ + વિદ = તદ્વિદ
ચતુર + ઘાત = ચતુર્ઘાત
બહિર + ગોળ = બહિર્ગોળ
તત્ + વિદ = તદ્વિદ
ચતુર + ઘાત = ચતુર્ઘાત
બહિર + ગોળ = બહિર્ગોળ
તત્ + વિદ = તદ્વિદ
ચતુર + ઘાત = ચતુર્ઘાત
દુસ + આજ્ઞા = દુરાજ્ઞા
તત્ + લીન = તલ્લીન
વિ + સમ = વિષમ
ઉદ્ + ડયન = ઉડ્ડયન

તખલ્લુસ

૧. મનુભાઈ પંચોળીનું તખલ્લુસ ?
(A) સુંદરમ્ (B) વાસુકિ (C) ઘનશ્યામ **(D) દર્શક**

૨. 'સુંદરમ્' એટલે એ ?
(A) ત્રિભોવનદાસ લુહાર (B) ગૌરીશંકર જોષી
(C) રઘુવીર ચૌધરી (D) ઉમાશંકર જોષી

૩. લોકાયતસુરિ તખલ્લુસ કોનું છે ?
(A) ચંદ્રકાંતબક્ષી (B) સુમન શાહ **(C) રઘુવીર ચૌધરી** (D) નટવરલાલ પંડ્યા

૪. નટવરલાલ પંડ્યાનું તખલ્લુસ.......... છે ?
(A) દ્વિરેફ (B) મિનપિયાસી (C) સુક્તિ **(D) ઉશનસ**

૫. વાર્તાકાર રામનારાયણ પાઠક એટલે......?
(A) સ્વૈરવિહારી (B) શેષ **(C) દ્વિરેફ** (D) સારસ્વત

માધવ પ્રકાશન

૬. નીચેના પૈકી કયા સાહિત્યકાર ત્રણ તખલ્લુસ ધરાવે છે ?

(A) નર્મદ (B) સુમન શાહ **(C) રા.વિ.પાઠક** (D) રા.ના.પાઠક

૭. કવિ રા.વિ.પાઠક એટલે.....?

(A) શેષ (B) વિશેષ (C) અશેષ (D) સુશેષ

૮. 'સારસ્વત' ઉપનામધારી સર્જક એટલે......?

(A) કનૈયાલાલ મુનશી (B) રમેશ પારેખ (C) રાવજી પટેલ **(D) પુરુરાજ જોશી**

૯. 'વાસુકિ' ઉપનામધારી લેખક ?

(A) નાન્હાલાલ (B) દલપતરામ (C) નર્મદ **(D) ઉમાશંકર જોષી**

૧૦. જ્યંતિ ગોહિલ એટલે.....?

(A) માય ડિયર જયુ (B) મધુરાય (C) મસ્તફકીર (D) મસ્ત કવિ

સાહિત્ય જગત

● નોંધપાત્ર સાહિત્ય કૃતિઓ

● મુદ્રારાક્ષસ (નાટક)	**વિશાખદત્ત**
● મૃચ્છકટિક (નાટક)	**શુદ્રક**
● કાદંબરી, હર્ષચરિત	**બાણભટ્ટ**
● માલવિકાગ્નિમિત્ર, અભિજ્ઞાન શાકુંતલમ્, (નાટક)	**કાલિદાસ**
● કુમાર સંભવ (નાટક), મેઘદૂત (ખંડકાવ્ય), રઘુવંશ	**કાલિદાસ**
● હિતોપદેશ (કથા)	**નારાયણ પંડિત**
● પંચતંત્ર (કથા)	**વિષ્ણુ શર્મા**
● નાટ્યશાસ્ત્ર	**ભરતમુનિ**
● કામસૂત્ર	**વાત્સ્યાયન**
● સાંખ્યદર્શન	**કપિલમુનિ**
● સ્વપ્નવાસવદત્તમ	**ભાસ**
● અષ્ટાધ્યાયી (વ્યાકરણ)	**પાણિની**
● મહાભારત (મહાકાવ્ય)	**વેદવ્યાસ**
● રામાયણ	**વાલ્મીકિ**
● રામચરિત માનસ	**તુલસીદાસ**
● ભગવદ્ગીતા	**વેદવ્યાસ**
● ઉત્તરરામચરિત (નાટક)	**કાલિદાસ**
● નીતિશતક (મુક્તક)	**ભર્તૃહરિ**
● ગીતગોવિંદ	**જયદેવ**
● મહાભાષ્ય	**પતંજલિ**
● બુદ્ધચરિત્ર	**અશ્વઘોષ**
● રસગંગાધર, ગંગા લહેરી	**જગન્નાથ પંડિત**

માધવ પ્રકાશન

● કથાસરિતસાગર	**સોમદેવ**
● શૃંગારશતક	**ભવભૂતિ**
● આઈન એ અકબરી, અકબર નામા	**અબુલ ફઝલ**
● બાબરનામા (તુઝકે બાબરી)	**બાબર**
● પદ્માવત	**મહંમદ જાયસી**
● ઇન્ડિકા	**મેગેસ્થિનિસ**
● અર્થશાસ્ત્ર	**ચાણક્ય (વિષ્ણુગુપ્ત)**
● અનટોલ્ડ સ્ટોરી	**બી.એન.કૌલ**
● ઈન્ડિયા આફટર નહેરુ જજમેન્ટ	**કુલદીપ નાયર**
● પ્રિઝન ડાયરી, ફ્રોમ સોશિયાલિઝમ ટુ સર્વોદય	**જયપ્રકાશ નારાયણ**
● ઈન્ડિયા ૨૦૨૦ : એ વિઝન	**ડૉ.એ.પી.જે. અબ્દુલકલામ**
● મારી સંસદ યાત્રા	**અટલબિહારી વાજપેયી**
● ઈન્ડિયા વિન્સ ફ્રિડમ	**મૌલાના અબુલ કલામ આઝાદ**
● (ધ) ગાઈડ	**આર.કે.નારાયણ**
● ગ્લિમ્પસીસ ઓફ વર્લ્ડ હિસ્ટ્રી	**જવાહરલાલ નહેરુ**
● ડિસ્કવરી ઓફ ઈન્ડિયા	**જવાહરલાલ નહેરુ**
● ગીતાંજલિ	**રવીન્દ્રનાથ ઠાકુર**
● ભારતમાં અંગ્રેજી રાજ	**પંડિત સુંદરલાલ**
● લાઈફ ડિવાઈન	**મહર્ષિ અરવિંદ**
● ધ ગોડ ઓફ સ્મોલ થિંગ	**અરૂંધતી રોય**
● સેતાનિક વર્સિઝ, ધ મિડનાઈટ્સ ચિલ્ડ્રન	**સલમાન રશદી**
● લજ્જા	**તસ્લીમા નસરીન**
● જિન્નાહ : ઈન્ડિયા પાર્ટીશન ઈન્ડીપેન્ડેન્સ	**જસવંતસિંહ**
● ધ આઈડિયા ઓફ જસ્ટીસ	**અમર્ત્ય સેન**
● ઈન્ડિયા ડિવાઈડેડ	**ડૉ. રાજેન્દ્રપ્રસાદ**
● ધ આર્ટસ એન્ડ બિયોન્ડ માય લેન્ડ એન્ડ માય પિપલ	**દલાઈલામા**
● સત્યાર્થ પ્રકાશ	**સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતી**
● ધ ઈન્સાઈડર	**પી.વી.નરસિંહ રાવ**
● સનીડેઝ	**સુનીલ ગાવસ્કર**
● વોર એન્ડ પીસ, અન્ના કેરેનિના	**ટૉલ્સટૉય**
● દાસ કેપિટલ	**કાર્લ માર્ક્સ**
● અન ટુ ધિસ લાસ્ટ	**જ્હોન રસ્કિન**
● રિપબ્લિક	**પ્લેટૉ**

માધવ પ્રકાશન

● સોશિયલ કોન્ટ્રેક્ટ	**રૂસો**
● ધ ઓલ્ડ મેન એન્ડ ધ સી	**અર્નેસ્ટ હેમિંગ્વે**
● ઓરિજિન ઓફ સ્પીસીઝ, ડેરોન્ટ ઓફ મેન	**ચાર્લ્સ ડાર્વિન**
● ડિવાઈન કોમેડી	**દાન્તે**
● ઓલિવર ટ્વિસ્ટ, એ ટેઈલ ઓફ ટુ સિરીઝ	**ચાર્લ્સ ડિકન્સ**
● એશિયન ડ્રામા	**ગુન્નાર મિડોલ**
● ઈલિયડ	**હોમર**
● પેરેડાઈઝ લોસ્ટ	**જ્હોન મિલ્ટન**
● જુલિયસ સિઝસ, ઓથેલો, હેમ્લેટ	**શેક્સપિયર**
● ડેવિડ કોપરફિલ્ડ	**ચાર્લ્સ ડિકન્સ**
● ધ વ્હાઈટ ટાઈગર	**અરવિન્દ અડિગ**
● ધ બ્રીક વંડર લાઈફ ઓફ ઓસ્કાર વો	**ડાયઝ મુનોટની**
● ફર્સ્ટ પર્સન	**વાલ્દિમિર પુતિન**
● બીઇંગ માયસેલ્ફ	**માર્ટિના નવરાતિલોવા**
● મેમરીઝ ઓફ ધ સેકન્ડ વર્લ્ડ વોર	**ચર્ચિલ**
● વ્હીલ ઓફ હિસ્ટ્રી	**ડૉ. રામમનોહર લોહિયા**

ગુજરાતી સાહિત્યની નોંધપાત્ર કૃતિઓ

કરણઘેલો	નંદશંકર તુળજાશંકર મહેતા
સરસ્વતીચંદ્ર ભાગ ૧ થી ૪	ગોવર્ધનરામ મા.ત્રિપાઠી
પૂર્વાલાપ	કાન્ત
કલાપીનો કેકારવ	કલાપી
મારી હકીકત	નર્મદ
ગ્રામ લક્ષ્મી	ર. વ. દેસાઈ
મિથ્યાભિમાન	કવિ દલપતરામ
ન્હાનાના રાસ	ન્હાનાલાલ
ભણકાર	બળવંતરાય ક.ઠાકોર
રાઈનો પર્વત, ભદ્રંભદ્ર	રમણલાલ નીલકંઠ
દર્શન અને ચિંતન	પંડિત સુખલાલજી
સ્મરણયાત્રા	કાકા કાલેલકર
આત્મકથા અથવા સત્યના પ્રયોગો	મહાત્મા ગાંધીજી
કુળકથાઓ	સ્વામી આનંદ
મણિલાલ નભુભાઈ દેસાઈનું આત્મવૃત્તાંત	મણિલાલ ન. દેસાઈ
રંગતરંગ	જ્યોતીન્દ્ર હ.દવે

માધવ પ્રકાશન

નિશીથ, સાપના ભારા	ઉમાશંકર જોશી
યાત્રા	સુન્દરમ્
દ્વિરેફની વાર્તાઓ ૧-૨-૩	રામનારાયણ વિશ્વનાથ પાઠક
તણખા મંડળ	ધૂમકેતુ
સૌરાષ્ટ્રની રસધાર,	
સોરઠ તારાં વહેતાં પાણી,	
યુગવંદના	ઝવેરચંદ મેઘાણી
ગુજરાતનો નાથ, જય સોમનાથ	ક.મા.મુનશી
મળેલા જીવ, માનવીની ભવાઈ	પન્નાલાલ પટેલ
ઝેર તો પીધાં છે જાણી જાણી	મનુભાઈ પંચોળી, દર્શક
આગમન	મરીઝ
આઠો જામ ખુમારી	અમૃત ઘાયલ
ઉપરવાસ કથાત્રયી	રઘુવીર ચૌધરી
આંગળિયાત	જૉસેફ મેકવાન
તત્ત્વમસિ	ધ્રુવ ભટ્ટ
ફટફટિયું	સુમન શાહ
અખેપાતર	બિંદુ ભટ્ટ
અંચળો	મોહન પરમાર

કેટલીક જાણીતી કાવ્યપંક્તિઓ

- વ્યક્તિ મટી હું બનું વિશ્વમાનવી, માથે ધરું ધૂળ વસુંધરાની - ઉમાશંકર જોશી
- ઘટમાં ઘોડા થનગને, આતમ વીંઝે પાંખ, અણદીઠેલી ભોમ પર યૌવન માંડે આંખ - ઝવેરચંદ મેઘાણી
- સહુ ચલો જીતવા જંગ, બ્યુગલો વાગે, યાહોમ કરીને પડો ફતેહ છે આગે - કવિ નર્મદ
- જ્યાં જ્યાં વસે એક ગુજરાતી, ત્યાં ત્યાં સદાકાળ ગુજરાત - ખબરદાર
- વસુંધરાનું વસુ થાઉં સાચું, હું માનવી માનવ થાઉં તો ઘણું - સુંદરમ્
- વળાવી બા આવી, નિજ સકલ સંતાન ક્રમશઃ - ઉશનસ્
- મોડી મોડી ખબર પડી મા, તું છે જ્યોતિધામ - કરસનદાસ માણેક
- કંઈ લાખો નિરાશામાં એક અમર આશા છુપાઈ છે - મણિલાલ દ્વિવેદી
- મળ્યાં વર્ષો તેમાં અમૃત લઈ આવ્યો અવનિનું - ઉમાશંકર જોશી
- મારી આંખે કંકુના સૂરજ આથમ્યા ...- રાવજી પટેલ
- હળવે તે હાથે ઉપાડજો રે અમે કોમળ કોમળ - માધવ રામાનુજ
- આ ડાળ ડાળ જાણે કે રસ્તા વસંતના - મનોજ ખંડેરિયા
- હું તો બસ ફરવા આવ્યો છું - નિરંજન ભગત
- લાવો તમારો હાથ મેળવીએ - નિરંજન ભગત
- ભાઈ રે, આપણા દુઃખનું કેટલું જોર ? - રાજેન્દ્ર શાહ

માધવ પ્રકાશન

● ડગલું ભર્યું કે ના હટવું, ના હટવું - કવિ નર્મદ
● મંગલ મંદિર ખોલો દયામય મંગલ મંદિર ખોલો - નરસિંહરાવ દીવેટિયા
● જ્યાં જ્યાં નજર મારી ઠરે યાદી ભરી ત્યાં આપની - કવિ કલાપી
● હા, પસ્તાવો વિપુલ ઝરણું સ્વર્ગથી ઊતર્યું છે
પાપી તેમાં ડૂબકી દઈને પુણ્યશાળી બને છે. - કલાપી
● ગુજારે જે શિરે તારે જગતનો નાથ તે સહેજે - બાલાશંકર કંથારિયા
● સૌંદર્યો વેડફી દેતાં ના - ના સુંદરતા મળે
સૌંદર્યો પામતાં પહેલાં સૌંદર્ય બનવું પડે. - કલાપી
● ધન્ય ધરા આ કૃષ્ણ જઈ વસ્યા જ્યાં - ઉમાશંકર જોશી
● ઘણુંક ઘણું ભાંગવું, ઘણ ઉઠાવ મારી ભુજા ! - સુંદરમ્
● ધીમે ધીમે છટાથી, કુસુમરજ લઈ, ડોલતો વાયુ વાય - કાન્ત
● નથી જાણ્યું અમારે પંથ શી આફત ખડી છે
ખબર છે એટલી બસ, માતની હાકલ પડી છે. - મેઘાણી
● હતાં નરસિંહ ને મીરાં, ખરાં ઈલ્મી - ખરાં શૂરાં - કલાપી
● કોણે કીધું ગરીબ છીએ, કોણે કીધું રાંક ?
કાં ભૂલી જા મન રે ભોળા, આપણા જુદા આંક - મકરંદ દવે
● હણો ના પાપીને, દ્વિગુણ બનશે પાપ જગનાં
લડો પાપો સામે વિમલ દિલના ગુપ્ત બળથી - સુંદરમ્
● નદીની રેતમાં રમતું નગર મળે ન મળે - આદિલ મનસૂરી
● ત્રણ વાનાં મુજને મળ્યાં, હૈયું, મસ્તક હાથ
બહુ દઈ દીધું નાથ, જા ! ચોથું નથી માગવું ! - ઉમાશંકર
● દુ:ખી થવાને માટે કોઈ ધરતી પર નહીં આવે,
હવે સદીઓ જશે ને કોઈ પયગમ્બર નહીં આવે - જલન માતરી
● હવે તો દોસ્તો ભેગા મળી વહેંચીને પી નાખો,
જગતનાં ઝેર પીવાને હવે શંકર નહીં આવે - જલન માતરી
● રસમ અહીંની જુદી નિયમ સાવ નોખા
અમારે તો શબ્દો જ કંકુ ને ચોખા - મનોજ ખંડેરિયા
● કે કાગળ હરિ લખે તો બને - રમેશ પારેખ
● ક્યાંય તારા નામની તકતી નથી
હે હવા ! તારી સખાવતને સલામ ! - ધૂની માંડલિયા
● બસ એટલી સમજ મને પરવરદિગાર દે,
સુખ જ્યારે જ્યાં મળે ત્યાં બધાના વિચાર દે - મરીઝ
● આ નાનાં નાનાં દર્દ તો થાતાં નથી સહન
દે એક મહાન દર્દ અને પારાવાર દે - મરીઝ
● આપની સામે ભલે સોદો મફતમાં થઈ ગયો,
આમ જો પૂછો બહુ મોંઘાં અમારાં દામ છે - મરીઝ

માધવ પ્રકાશન

- આટલાં ફૂલો નીચે આટલી વાર લગી ગાંધી કદી સૂતો નથી - હસમુખ પાઠક
- ફૂલ તો એની ફોરમ ઢાળી રાજી, કોઈનું નહીં કાજી, કોઈનું નહીં
  ફરિયાદી - મકરંદ દવે
- કલા છે ભોજય મીઠી ને, ભોકતા વિણ કલા નહિ - કલાપી
- ભૂરો ભાસ્યો ઝાંખો, દૂરથી ધુમસે પ્હાડ સરખો
  નદી વચ્ચે ઊભો, નિરભયપણે એક સરખો - નર્મદ
- પકડો કલમ ને કોઈ પળે એમ પણ બને
  આ હાથ આખેઆખો બળે એમ પણ બને - મનોજ ખંડેરિયા
- લાંબા છે જ્યાં દિન પ્રિય સખી ! રાત્રિય દીર્ઘ તેવી - કાન્ત
- ઈલા સ્મરે છે અહીં એક વેળા
  આ ચોતરે આપણ બે રમેલાં - ચંદ્રવદન ચી.મહેતા
- ગ્રંથે ગરબડ કરી, વાત નવ કરી ખરી
  જેહને જે ગમે તેને પૂજે - નરસિંહ મહેતા
- ગોળ વિના મોળો કંસાર, માત વિના સૂનો સંસાર - પ્રેમાનંદ
- જાગીને જોઉં તો જગત દીસે નહીં
  ઊંઘમાં અટપટા ભોગ ભાસે - નરસિંહ મહેતા
- પ્રેમરસ પાને તું મોરના પિચ્છધર
  તત્ત્વનું ટૂંપણું તુચ્છ લાગે - નરસિંહ મહેતા
- આજ અંધાર ખુશ્બોભર્યો લાગતો
  આજ સૌરભભરી રાત સારી - પ્રહ્લાદ પારેખ
- કેવો કિંમતી તું હતો, સસ્તો બની ગયો
  બનવું હતું નહિ ને શિરસ્તો બની ગયો
  ગાંધી ! ખબર છે તને તારું થયું છે શું ?
  ખુરશી સુધી જવાનો તું રસ્તો બની ગયો. - શેખાદમ આબુવાલા
- લાખ તો મુઠ્ઠી રાખ બરાબર કોટી છોડશે સરવાળે
  સત્તા સૂકા ઘાસ બરાબર, બળી આસપાસે બાળે
  મોટા મોટા રાવ ચડયા છે, કાળચક્રની ફેરીએ
  સગાં દીઠાં મેં શાહ આલમનાં ભીખ માગતાં શેરીએ - કવિ મલબારી
- મુજ અબળાને મોટી મિરાત બાઈ, શામળો ઘરેણું મારે સાચું રે - મીરાંબાઈ
- જો જો રે મોટાના બોલ, ઉજડ ખેડે બાજયું ઢોલ - અખો
- વીજળીને ચમકારે મોતીડાં પરોવો પાનબાઈ - ગંગાસતી
- દેખા બિચારી બકરીનો પણ કોઈ ન જાતાં પકડે કાન
  એ ઉપકાર ગણી ઈશ્વરનો હરખ હવે તું હિન્દુસ્તાન - દલપતરામ

માધવ પ્રકાશન

સમાસ

- રુદ્રકુંડ - રુદ્રનો કુંડ - તત્પુરુષ
- ધરાતલ - ધરાનું તળ (લ) - તત્પુરુષ
- પ્રવેશદ્વાર - પ્રવેશ માટેનું દ્વાર - તત્પુરુષ
- જળધારા - જળની ધારા - તત્પુરુષ
- ભજનમંડળી - ભજન કરવા માટે બનેલી મંડળી - મધ્યમપદલોપી
- સમુદ્રકાંઠે - સમુદ્રના કાંઠે - તત્પુરુષ
- આંતરપ્રવાહ - આંતર (અંદર)નો પ્રવાહ - કર્મધારય
- રસવિભોર - રસથી વિભોર - તત્પુરુષ
- વરદાન - વર (શ્રેષ્ઠ) દાન - કર્મધારય
- ગુજરાત યાત્રા - ગુજરાતની યાત્રા - તત્પુરુષ
- નર્મદા - નર્મ (આનંદ) આપનાર - ઉપપદ
- નર્મદાકાંઠે - નર્મદાને કાંઠે - તત્પુરુષ
- નર્મદાખીણ - નર્મદાની ખીણ - તત્પુરુષ
- મધરાત - મધ (મધ્ય) રાત - કર્મધારય
- મહોત્સવ - મહાન ઉત્સવ - કર્મધારય
- પૂર્વજ - પૂર્વે જન્મેલા (બાપદાદા) - ઉપપદ
- કૃતાર્થ - કૃત (સિદ્ધ) થયો છે અર્થ જેનો તે - બહુવ્રીહિ
- મંદિરદ્વાર - મંદિરનું દ્વાર - તત્પુરુષ
- મધ્યપ્રદેશ - મધ્ય એવો પ્રદેશ - કર્મધારય
- શિરોધારી - શિર પર ધારણ કરનાર - ઉપપદ
- ભાવવિભોર - ભાવથી વિભોર - તત્પુરુષ
- દાનવીર - દાનમાં વીર - તત્પુરુષ
- કલ્પવૃક્ષ - કલ્પ યાને ફળ આપતું વૃક્ષ - મધ્યમપદલોપી
- હવાપાણી - હવા, પાણી વગેરે - દ્વંદ્વ
- મનમંદિર - મનરૂપી મંદિર - કર્મધારય
- અનુજ - પાછળ જન્મનાર - ઉપપદ
- મર્મજ્ઞ - મર્મને જાણનાર - ઉપપદ
- દોઢડાહ્યું - દોઢ ડાહ્યું - દ્વિગુ
- હૈયાસૂનું - જેનું હૈયું સૂનું છે તેવું - બહુવ્રીહિ
- યથાશક્તિ - શક્તિ પ્રમાણે - અવ્યયીભાવ
- મોજશોખ - મોજ અને શોખ - દ્વંદ્વ
- નરનારી - નર અને નારી - દ્વંદ્વ
- રાજમહેલ - રાજાને રહેવાનો મહેલ - મધ્યમપદલોપી
- રાજાનો મહેલ - તત્પુરુષ
- ડંકાધારી - ડંકાને ધારણ કરનાર - ઉપપદ
- પાયદળ - પાયે (પગે) ચાલીને લડનારું દલ - મધ્યમપદલોપી
- શિરપાઘ - શિરનો પાઘ - તત્પુરુષ
- આયુધધારી - આયુધ ધારણ કરનાર - ઉપપદ
- વિજય સેના - વિજય કરીને પાછી ફરેલી સેના - મધ્યમપદલોપી
- શસ્ત્રસજ્જિત - શસ્ત્રોથી સજ્જિત - તત્પુરુષ
- વક્ષસ્ત્રાણ - વક્ષઃ (છાતી) માટે ત્રાણ (રક્ષણ) - તત્પુરુષ
- વક્ષ (છાતી) ની રક્ષા કરવા માટેનું ત્રાણ (કવચ) - મધ્યમપદલોપી
- રાજ્યકારભાર - રાજ્યનો કારભાર - તત્પુરુષ
- ઝનૂનભરી - ઝનૂનથી ભરી (ભરેલી) - તત્પુરુષ
- ઘોડેસવાર - ઘોડે (ઘોડા ઉપર) સવાર - તત્પુરુષ
- સર્વગ્રાહી - સર્વ માટેનું ગ્રાહી (ગ્રહણ કરનારું) - તત્પુરુષ
- હાસ્યબાણ - હાસ્યરૂપી બાણ - કર્મધારય
- રાજ્યસત્તા - રાજ્યની સત્તા - તત્પુરુષ
- શરસંધાન - શરનું સંધાન - તત્પુરુષ
- ડંકાનિશાન - ડંકા અને નિશાન - દ્વંદ્વ
- છાનુંછૂપું - છાનું અને છૂપું - દ્વંદ્વ
- મહાસામંત - મહાન સામંત - કર્મધારય
- ગજેન્દ્ર - ગજોનો ઈન્દ્ર (ગજોમાં શ્રેષ્ઠ) - તત્પુરુષ
- સુરસરિતા - સુરની સરિતા - તત્પુરુષ
- ભાટચારણો - ભાટ અને ચારણો - દ્વંદ્વ
- અણબોલ્યો - ન બોલ્યો (બોલ્યા વગરનો) - તત્પુરુષ
- આવવું-જવું - આવવું અને જવું - દ્વંદ્વ
- હિન્દી-ગુજરાતી - હિન્દી અને ગુજરાતી - દ્વંદ્વ
- બે-ત્રણ - બે કે ત્રણ - દ્વંદ્વ
- વાંકાચૂંકા - વાંકા અને ચૂંકા - દ્વંદ્વ
- સાધુ-સંન્યાસી - સાધુ અને સંન્યાસી - દ્વંદ્વ
- ગામલોકો - ગામના લોકો - તત્પુરુષ
- પ્રયત્નસાધ્ય - પ્રયત્નથી સાધ્ય - તત્પુરુષ
- શરદપૂર્ણિમા - શરદઋતુની પૂર્ણિમા - તત્પુરુષ
- મોજમજા - મોજ અને મજા - દ્વંદ્વ

માધવ પ્રકાશન

- દરિયાકિનારો - દરિયાનો કિનારો - દ્વંદ્વ
- ભરપેટ - ભરેલા પેટે - કર્મધારય
- ભયગ્રસ્ત - ભયથી ગ્રસ્ત - તત્પુરુષ
- જીવનપ્રસંગો - જીવનના પ્રસંગો - તત્પુરુષ
- કૃતજ્ઞ - કૃત (ઉપકાર)ને જાણનાર - ઉપપદ
- હતાશ - હત છે આશા જેની તે - બહુવ્રીહિ
- આંતરપ્રેરિત - આંતર(અંત:કરણ) વડે પ્રેરિત - તત્પુરુષ
- આત્મશિસ્ત - આત્માની (પોતાની) શિસ્ત - તત્પુરુષ
- ઊંચનીચ - ઊંચ કે નીચ - દ્વંદ્વ
- વાતાવરણ - વાતનું આવરણ - તત્પુરુષ
- આત્મચિંતન - આત્માનું ચિંતન - તત્પુરુષ
- અસહિષ્ણુ - સહિષ્ણુ નહિ તે - નગ્ તત્પુરુષ
- વારસાગત - વારસામાં આગત (આવેલું) - તત્પુરુષ
- મડાગાંઠ - મડા(શબ)ને બાંધેલી (કે લાગેલી) ગાંઠ - મધ્યમપદલોપી
- દંપતી - પત્ની અને પતિ - અનિયમિત દ્વંદ્વ
- જન્મજાત - જન્મથી જાત (થયેલું) - તત્પુરુષ
- રામવિજય - રામનો વિજય - તત્પુરુષ
- સુસ્વર - સારો સ્વર - કર્મધારય
- નળદમયંતી - નળ અને દમયંતી - દ્વંદ્વ
- વજ્રાઘાત - વજ્ર જેવો આઘાત - કર્મધારય
- માતૃભક્ત - માતૃ(માતા)નો ભક્ત - તત્પુરુષ
- ભગિનીપ્રેમ - ભગિની (બહેન)નો પ્રેમ - તત્પુરુષ
- સ્વભાવ - સ્વ (પોતા)નો ભાવ - તત્પુરુષ
- ભાઈબહેન - ભાઈ અને બહેન - દ્વંદ્વ
- અંતર્ભાવ - અંતર્ગત (અંદર)નો ભાવ - કર્મધારય
- મયૂરવાહિની - મયૂર જેનું વાહન છે તે (દેવી) - બહુવ્રીહિ
- હારબંધ - હારમાં બંધ (બંધાઈને ઊભેલાં કે બેઠેલા) - તત્પુરુષ
- પ્રવેશદ્વાર - પ્રવેશ માટેનું દ્વાર - તત્પુરુષ
- સોનામહોર - સોનાની મહોર - તત્પુરુષ
- પૂરણપોળી - પૂરણની પોળી - તત્પુરુષ પૂરણ ભરેલી પોળી -

  મધ્યમપદલોપી
- મધ્યરાત્રિ - મધ્ય રાત્રિ - કર્મધારય
- મહિમ્નસ્તોત્ર - મહિમાનું સ્તોત્ર - તત્પુરુષ
- ગાયમાતા - ગાય એ જ માતા (ગાયરૂપી) - કર્મધારય
- દુકાળ - દુષ્ટ (ખરાબ) કાળ - કર્મધારય
- નામાંકિત - નામથી અંકિત - તત્પુરુષ
- હોમહવન - હોમ અને હવન - દ્વંદ્વ
- પૂજા-પ્રાર્થના - પૂજા અને પ્રાર્થના - દ્વંદ્વ
- સ્મૃતિપટ - સ્મૃતિનો પટ - તત્પુરુષ
- સ્મૃતિથી અંકિત પટ - મધ્યમપદલોપી
- ભૂતકાળ - ભૂત (વીતેલો) કાળ - કર્મધારય
- ચોઘડિયું - ચાર ઘડીઓનો સમૂહ - દ્વિગુ
- પાણીપંથો - પાણીના(પંથ) જેવો છે પંથ જેનો તે (ઘોડો) - બહુવ્રીહિ
- જકાતનાકું - જકાત (વેરો) ભરવાનું સ્થળ (નાકું) - મધ્યમપદલોપી
- વાડીખેતર - વાડી અને ખેતર - દ્વંદ્વ
- પાંચસાત - પાંચ અને સાત / પાંચ કે સાત - દ્વંદ્વ
- હરીઈચ્છા - હરિની ઈચ્છા - તત્પુરુષ
- ઊંચાનીચા - ઊંચા કે નીચા - દ્વંદ્વ
- જ્ઞાનબળ - જ્ઞાનનું બળ - તત્પુરુષ; જ્ઞાન એ જ બળ - કર્મધારય
- પરમમિત્ર - પરમ (શ્રેષ્ઠ) મિત્ર - કર્મધારય
- સુખદુ:ખ - સુખ અને દુ:ખ / સુખ કે દુ:ખ - દ્વંદ્વ
- રસભર્યું - રસથી ભર્યું - તત્પુરુષ
- સ્ત્રી-પુરુષ - સ્ત્રી અને પુરુષ - દ્વંદ્વ
- ઘરધંધો - ઘરનો ધંધો - તત્પુરુષ / ઘરમાં રહીને કરાતો ધંધો - મધ્યમપદલોપી
- અમર્યાદ - નથી મર્યાદા જેમાં તે - નગ્ બહુવ્રીહિ
- લોકલાજ - લોકની લાજ - તત્પુરુષ
- સ્ત્રીરત્ન - સ્ત્રીઓમાં રત્ન (ઉત્તમ) - તત્પુરુષ
- અમૂલ્ય - નથી મૂલ્ય જેનું તે - નગ્ બહુવ્રીહિ
- માબાપ - મા અને બાપ - દ્વંદ્વ
- ધર્મશાસ્ત્ર - ધર્મનું શાસ્ત્ર - તત્પુરુષ, ધર્મ વિષયક શાસ્ત્ર - મધ્યમપદલોપી
- દેશસુધારક - દેશનો સુધારક(સુધારનાર) - તત્પુરુષ
- પુરુષ જાત - પુરુષોની જાત (જાતિ) - તત્પુરુષ
- પરમ મરણ - પરણ અને મરણ - દ્વંદ્વ
- સ્ત્રીજાત - સ્ત્રીઓની જાત (જાતિ) - તત્પુરુષ

માધવ પ્રકાશન

- સદ્ગુણ - સારો ગુણ - કર્મધારય
- વિદ્યાસદ્ગુણ - વિદ્યારૂપી સદ્ગુણ - કર્મધારય
- સિંહવાઘ - સિંહ અને વાઘ - દ્વંદ્વ
- નગરજનો - નગરના જનો - તત્પુરુષ
- રાજગૃહ - રાજાનું ગૃહ - તત્પુરુષ
- ત્રિકાલ - ત્રણ કાલનો સમૂહ - દ્વિગુ
- સ્વપક્ષ - સ્વ (પોતા)નો પક્ષ - તત્પુરુષ
- પુરવાસી - પુરવાસી - તત્પુરુષ
- અશક્ત - શક્ત નહિ તે - નગ્ તત્પુરુષ
- શિરકેશ - શિરના કેશ - તત્પુરુષ
- નિષ્ફળ - નિર્ગત છે ફળ જેમાંથી તે - નગ્ બહુવ્રીહિ
- નિષ્કારણ - નિર્ગત છે કારણ જેમાંથી તે - નગ્ બહુવ્રીહિ
- શિરશૂળ - શિરનું શૂળ - તત્પુરુષ
- ઉદ્ગ્રીવ - ઊંચી છે ગ્રીવા (ડોક) - જેની તે - નગ્ બહુવ્રીહિ
- અતિજ્ઞાન - અતિ (અતિશય) જ્ઞાન - કર્મધારય
- અનિષ્ટ - ઈષ્ટ નહિ તે - નગ્ તત્પુરુષ
- સ્મૃતિપડ - સ્મૃતિનું પડ - તત્પુરુષ
- શિશુસમય - શિશુનો સમય - તત્પુરુષ
- ખટમીઠાં - ખાટાં અને મીઠાં - દ્વંદ્વ
- સ્મૃતિછબી - સ્મૃતિમાં સચવાયેલી છબી - મધ્યમપદલોપી
- બહુરૂપી - બહુ છે રૂપ જેનાં તે - બહુવ્રીહિ
- બાળવેશે - બાળના વેશે - તત્પુરુષ
- હરિવર - હરિ એ જ વર - કર્મધારય
- અદીઠો - દીઠો નહીં તે - તત્પુરુષ
- અમરવેલ - અમર એવી વેલ - કર્મધારય
- દાળચોખા - દાળ અને ચોખા - દ્વંદ્વ
- દાળમાં ભેળવેલા ચોખા - મધ્યમપદલોપી
- સ્ત્રીપુરુષ - સ્ત્રી અને પુરુષ - દ્વંદ્વ
- કાગળ - દાબણિયું - કાગળ દાબવા માટેનું દાબણિયું (વજન) -
  મધ્યમપદલોપી
- હારમખોર - હરામ (અણહક)નું ખાનાર - ઉપપદ
- અક્ષર - ક્ષર (નાશ પામે એવું) નહિ તે - નગ્ તત્પુરુષ
- સવાર સાંજ - સવાર અને સાંજ - દ્વંદ્વ
- આગગાડી - આગ વડે ચાલતી ગાડી - મધ્યમપદલોપી
- લંબગોળ - લાંબુ ગોળ - કર્મધારય
- કદ્રદાન - કદ્ર(કદર) કરનાર - ઉપપદ
- મેઘધનુષ - મેઘને કારણે રચાતું ધનુષ - મધ્યમપદલોપી
- સતસંગ - સાચો સંગ - કર્મધારય
- અજાણ - નથી જાણ જેને તે - નગ્ બહુવ્રીહિ
- ગોળખાંડ - ગોળ અને ખાંડ - દ્વંદ્વ
- જગતભગત - જગતના ભગત - તત્પુરુષ
- મૂરખહાથે - મૂરખના હાથે - તત્પુરુષ
- ચંદનડાળે - ચંદનની ડાળે - તત્પુરુષ
- ઘરધંધા - ઘરના ધંધા - તત્પુરુષ
- મગમરી - મગ અને મરી - દ્વંદ્વ
- સ્વજન - સ્વનું (પોતાનું) માણસ - તત્પુરુષ
- પાણીપોચા - પાણી જેવું પોચું - કર્મધારય
- સ્નેહભીના - સ્નેહથી ભીના - તત્પુરુષ
- વહનગીત - વહનનું ગીત - તત્પુરુષ
- મદર્થે - મારા અર્થે - તત્પુરુષ
- યાત્રાધામ - યાત્રાનું ધામ - તત્પુરુષ
- વિમલ (ળ) - વિગત (જતો રહ્યો) છે મળ જેનો તે - બહુવ્રીહિ
- ગંગોદક - ગંગાનું ઉદક - તત્પુરુષ
- ઘટમાળ - ઘડાઓની માળા - તત્પુરુષ
- મઢીઓટે - મઢી (ઘર)ના ઓટે (ઓટલે) - તત્પુરુષ
- અનર્ગળ - નથી અર્ગળ (અર્ગલ) જેને તે - નગ્ બહુવ્રીહિ
- નવજાતા - નવી જાતા (જન્મેલી) - કર્મધારય
- તીર્થોત્તમ - તીર્થોમાં ઉત્તમ - તત્પુરુષ, ઉત્તમતીર્થ - કર્મધારય
- અમૃતઝરા - અમૃત જેવો ઝરો - કર્મધારય
- મુખોમુખ - મુખ અને મુખ (સામે) - દ્વંદ્વ
- રામલખમણ - રામ અને લખમણ - દ્વંદ્વ
- પ્રીતિકાંઠા - પ્રીતિરૂપી કાંઠા - કર્મધારય
- પ્રીતમસાગર - પ્રીતમ એ જ સાગર - કર્મધારય
- સુરભિસુત - સુરભિનો સુત - તત્પુરુષ
- સ્ત્રીસ્વાતંત્ર્ય - સ્ત્રીનું સ્વાતંત્ર્ય - તત્પુરુષ
- સૂરણબટાટા - સૂરણ અને બટાકા - દ્વંદ્વ
- અધમણ - અરધોમણ - કર્મધારય
- રેવાશંકર - રેવામાં(રેવામધ્યે) પ્રસ્થાપિત શંકર -

માધવ પ્રકાશન

મધ્યમપદલોપી

- દીર્ઘદૃષ્ટિ - દીર્ઘ દૃષ્ટિ - કર્મધારય
- દીર્ઘ છે દૃષ્ટિ જેની તે - બહુવ્રીહિ
- ભૂતળ - ભૂ યાને કે પૃથ્વીનું તળ - તત્પુરુષ
- બ્રહ્મલોક - બ્રહ્મ કે બ્રહ્મોનો લોક - તત્પુરુષ
- જનમોજનમ - જનમે ને જનમે - દ્વન્દ્વ
- મહાસિદ્ધિ - મહાન એવી સિદ્ધિ - કર્મધારય
- કીર્તન-ઓચ્છવ - કીર્તન અને ઓચ્છવ - દ્વંદ્વ
- માતા પિતા - માતા અને પિતા - દ્વંદ્વ
- વૃન્દાવન - વૃન્દા (તુલસી) થી ભરેલું વન - મધ્યમપદલોપી
- - વૃન્દાનું વન - તત્પુરુષ
- ભક્તિ પદારથ - ભક્તિરૂપી પદારથ - કર્મધારય
- ગોવિંદગુણ - ગોવિંદના ગુણ - તત્પુરુષ
- કંચનચૂડો - કંચનમાંથી બનાવેલો ચૂડો - મધ્યમપદલોપી
- કલ્પવૃક્ષ - કલ્પ(ઈચ્છા) પ્રમાણે આપનારું વૃક્ષ - મધ્યમપદલોપી
- સત્યવાદી - સત્ય વદનાર (બોલનાર) - ઉપપદ
- કણેકણ - કણ અને કણ - દ્વંદ્વ
- જીવજંતુ - જીવ અને જંતુ - દ્વંદ્વ
- ગુણજશ - ગુણ અને જશ - દ્વન્દ્વ
- અમૂલ્ય - નથી મૂલ્ય (આંકી શકાતું) જેનું તે - બહુવ્રીહિ
- પરમાર્થી - પરમ એવો અર્થી - કર્મધારય
- લોચનમન - લોચન અને મન - દ્વન્દ્વ
- નંદકુંવર - નંદનો કુંવર - તત્પુરુષ
- શ્યામશરીર - શ્યામનું શરીર - તત્પુરુષ
- શ્યામ શરીર - શ્યામ એવું શરીર - કર્મધારય
- શ્યામશરીર - શ્યામ છે શરીર જેનું તે - બહુવ્રીહિ
- દુઃખવિયોગ - દુઃખ આપનાર વિયોગ - મધ્યમપદલોપી
- સુંદરવર - સુંદર એવો વર - કર્મધારય
- નિગમ અગમ - નિગમ અને અગમ - દ્વન્દ્વ
- સુંદર સંજોગ - સુંદરવન સાથે સંજોગ - મધ્યમપદલોપી
- સુખદુઃખ - સુખ અને દુઃખ - દ્વન્દ્વ
- હરિજન - હરિનો જન - તત્પુરુષ
- હરખશોક - હરખ અને શોક - દ્વન્દ્વ
- સતગુરુ - સાચો ગુરુ - કર્મધારય
- સંકલ્પવિકલ્પ - સંકલ્પ અને વિકલ્પ - દ્વન્દ્વ
- વનલાવરી - વનની લાવરી - તત્પુરુષ
- યંત્રયુગ - યંત્રનો યુગ - તત્પુરુષ
- વૃક્ષપ્રીતિ - વૃક્ષ પ્રત્યેની પ્રીતિ - તત્પુરુષ
- જીવનચેતના - જીવનની ચેતના - તત્પુરુષ
- અણખૂટ - ન ખૂટનાર - નગ્ તત્પુરુષ
- તાંબાવરણા - તાંબા જેવો છે વરણ (વર્ણ) જેમનો તે - બહુવ્રીહિ
- રહસ્યઘેરાં - રહસ્યથી ઘેરાં - તત્પુરુષ
- કાળાંભૂરાં - કાળાં અને ભૂરાં - દ્વન્દ્વ
- પર્ણહીન - પર્ણથી હીન - તત્પુરુષ
- મધુપુષ્પો - મધુથી પૂર્ણ પુષ્પો - મધ્યમપદલોપી
- વનસૌંદર્ય - વનનું સૌંદર્ય - તત્પુરુષ
- સોનાપત્રો - સોનાનાં પત્રો - તત્પુરુષ
- દાગીનાઘરેણાં - દાગીના અને ઘરેણાં - દ્વન્દ્વ
- જીવનપ્રીતિ - જીવન પ્રત્યેની પ્રીતિ - તત્પુરુષ
- રેલગાડી - રેલ (લોખંડના પાટા) ઉપર ચાલતી ગાડી - મધ્યમપદલોપી
- વનશ્રી - વનની શ્રી (સૌંદર્ય) - તત્પુરુષ
- ધ્યાનનિમગ્ન - ધ્યાનમાં નિમગ્ન - તત્પુરુષ
- અનાયાસ - આયાસ નહિ તે - નગ્ તત્પુરુષ
- નવપલ્લવ - નવ (નવા) છે પલ્લવ જેનાં તે વૃક્ષ - બહુવ્રીહિ
- નવપલ્લવ - નવાં પલ્લવો - કર્મધારય
- અહમબોજ - અહમ્ નો બોજ - તત્પુરુષ, અહમ્ રૂપી બોજ - કર્મધારય
- મનહૃદય - મન અને હૃદય - દ્વન્દ્વ
- શિવાલય - શિવનું આલય - તત્પુરુષ
- ભજનમંડળી - ભજન માટે એકત્રિત મંડળી - મધ્યમપદલોપી
- કર્ણપ્રિય - કર્ણને પ્રિય - તત્પુરુષ
- ઉપવસ્ત્ર - ઉપ(ગૌણ,નાનું) વસ્ત્ર - કર્મધારય
- બોધિવૃક્ષ - બોધિ (સંપૂર્ણ જ્ઞાન) આપનારું વૃક્ષ - મધ્યમપદલોપી
- માર્ગદર્શક - માર્ગનો દર્શક (બતાવનાર) - ઉપપદ
- શુભ-અશુભ - શુભ અને અશુભ - દ્વન્દ્વ
- મનભર - મનથી ભરેલું - તત્પુરુષ
- વાતાવરણ - વાતનું આવરણ - તત્પુરુષ

માધવ પ્રકાશન

- પૂર્વજ - પૂર્વે જન્મનાર - ઉપપદ
- ગૌરવપ્રદ - ગૌરવ આપનારું - ઉપપદ
- ધર્મકર્મ - ધર્મનું કર્મ - તત્પુરુષ અથવા ધર્મયુકત કર્મ - કર્મધારય
  (મધ્યમપદલોપી)
- પડીપડીને - પડીને અને પડીને - દ્વન્દ્વ
- ગીતાભાખી - ગીતામાં ભાખી (ભાખેલી) - તત્પુરુષ
- સ્થિતપ્રજ્ઞ - સ્થિત (સ્થિર) છે પ્રજ્ઞા જેની તે - બહુવ્રીહિ
- નિ:સ્પૃહ - નિર્ગત છે સ્પૃહા જેની તે - બહુવ્રીહિ
- માયાજાળ - માયાની જાળ - તત્પુરુષ
- મહાશાળા - મહાન એવી શાળા - કર્મધારય
- ઘરપ્રવેશ - ઘરમાં પ્રવેશ - તત્પુરુષ
- કર્મભંગ - ક્રમનો ભંગ - તત્પુરુષ
- મહાપુરુષ - મહાન એવો પુરુષ - કર્મધારય
- મતભેદ - મતનો ભેદ - તત્પુરુષ
- માનવજીવન - માનવનું જીવન - તત્પુરુષ
- અવિભાજય - વિભાજય નહીં તે - બહુવ્રીહિ
- અખંડ - નથી ખંડ જેનો તે - નગ્ બહુવ્રીહિ
- તત્ત્વજ્ઞ - તત્વને જાણનાર - ઉપપદ
- અભેદ - નથી ભેદ જેમાં તે - નગ્ બહુવ્રીહિ
- રુચિ - અરુચિ - રુચિ અને અરુચિ અથવા રુચિ કે અરુચિ - દ્વન્દ્વ
- આત્મતત્ત્વ - આત્મા એ જ તત્ત્વ - કર્મધારય
- નિર્બળ - નિર્ગત છે બળ જેમાંથી તે - બહુવ્રીહિ
- આપલે - આપ અને લે - દ્વન્દ્વ
- છસાત - છ અને સાત - દ્વન્દ્વ
- સયુક્તિક - યુક્તિ સહિત - સહબહુવ્રીહિ
- માથાફોડ - માથાથી ફોડ - તત્પુરુષ
- ભૂલભર્યા - ભૂલથી ભર્યા (ભરેલા) - તત્પુરુષ
- દિક્કાલ - દિક્ (દિશા) અને કાલ (સમય) - દ્વન્દ્વ
- ઈન્દ્રિયજડ - ઈન્દ્રિયો છે જડ જેની તે - બહુવ્રીહિ
- સૂર્યમુખી - સૂર્ય તરફ મુખવાળું (ફૂલ) - મધ્યમપદલોપી
- રસભરેલા - રસથી ભરેલાં - તત્પુરુષ
- વનપટ - વનનો પટ - તત્પુરુષ
- સર્જનખેલ - સર્જન એ જ ખેલ : કર્મધારય/ સર્જનનો ખેલ - તત્પુરુષ
- રાતવાસો - રાતે કરેલા વાસો - મધ્યમપદલોપી

અલંકાર

- તેના લથડબથડ અંગો....કાછિયો સૂરણ, બટાટા ગાંસડીમાં બાંધે તેમ, કાળી ઝીણી પોતડીથી બંધ બાંધી બાંધેલા હતા - દૃષ્ટાંત વર્ણાનુપ્રાસ
- તગડીનાં પાધર વીંધીને સડક દોડતી હોય - સજીવારોપણ
- છકડો પાણીપંથો ઘોડો થઈ ગ્યો - રૂપક
- જાંબાળા...ખેપાળા....તગડી ને ભડી...ને ભાવનગર - શબ્દાનુપ્રાસ
- ડોહો સોટા જેમ હાલવા-ચાલવા લાગ્યો - ઉપમા
- સડક પણ પડખું ફરીને સૂઈ ગઈ હોય....સજીવારોપણ
- બસના ભાવે ભાવનગર ભેળા - વર્ણાનુપ્રાસ કે વર્ણસગાઈ
- પોતે જ રચેલી માયામાં બદ્ધ થતા આત્મતત્ત્વ પેઠે મારા ઘડ્યા ટાઈમટેબલમાં હું બંધાઉ છું - ઉપમા
- જેનામાં વૃક્ષપ્રીતિ નથી એનામાં જાણે કે જીવનપ્રીતિ જ નથી - ઉત્પ્રેક્ષા
- શરૂઆતમાં એ લોકો પીળચટા વાઘ જેવા લાગતા - ઉપમા
- રોજ સવારે વનવાદળી ધુમાડાથી ભરાઈ જાય - દૂરથી એ બધું રહસ્ય ઘેરા પરિમલ જેવું લાગે - ઉપમા
- એ (વૃક્ષ)ની ડાળીઓ માત્ર જાળીઓ જેવી - ઉપમા
- રાતોરાત વનપટ પડખું બદલી લે છે. - સજીવારોપણ
- મહુડા ઓછાબોલા પણ કામના માણસ જેવા છે - સજીવારોપણ, ઉપમા

માધવ પ્રકાશન

- કટોરી જેવાં રાતાં ફૂલો આવનારા ઉનાળાની આગાહી કરતાં હસ્યા કરે છે. - ઉપમા, સજીવારોપણ
- માથે ફરફરતું, રવરવતું, મર્મરતું સોનું ! સજીવ સોનું ! - વર્ણાનુપ્રાસ, શબ્દાનુપ્રાસ
- મહુડાઓ નર્યા માળખાં જેવા લાગે - ઉપમા
- આખું વન જાણે તામ્રપત્રે છવાઈ જતું લાગે - ઉપમા
- વિરહિણીના આંસુ જેવો મહુડો - ઉપમા
- મહુડા માયા ઊતારતા યોગી જેવા લાગે છે - ઉપમા
- એ ફૂલોની શીતળતા મારી આંખોને જળઝાલક શી સ્પર્શે છે - ઉપમા
- ખરેખર તો આપણે સૂકાં પાંદડાં જેવા ખખડ્યા કરીએ છીએ - ઉપમા
- પીપળો અત્યારે જાણે બોધિવૃક્ષની ગરવાઈ ધારણ કરી રહ્યો છે - ઉત્પ્રેક્ષા
- મમતાભરી નજરે નિહાળતા સ્વામીજી સ્વયં એક બોધિવૃક્ષ છે - રૂપક
- મનહૃદય જાણે હળવાં ફૂલ થઈ જતાં હોય એમ લાગે છે - ઉત્પ્રેક્ષા
- તેમની શંકાઓ ખુદા સામે એવી રીતે રજૂ કરતાં જાણે કે ખુદા તેમની સામે તેનો નિકાલ કરવા જ ઊભા હોય - ઉત્પ્રેક્ષા
- શામળ કહે બીજા બાપડા, પ્હાણ **<u>સરીખા</u>** પારખ્યા - ઉપમા
- પરમાર્થી પરાક્રમી ઘણો, પર મુલકમાં પરવરે - વર્ણાનુપ્રાસ
- નહિ વૃક્ષ નહિ વેલ, નહિ પાને નહિ ફૂલે, નહિ નેત્ર નહિ બીજ, કણેકણ અતિ અમૂલ્યે - શબ્દાનુપ્રાસ / અંત્યાનુપ્રાસ
- વિદ્યા ભણિયો જેહ, તેહ ઘેર વૈભવ રૂડો - પ્રાસ સાંકળી / આંતરપ્રાસ
- નટવર નીરખ્યાં નેન તેં - વર્ણાનુપ્રાસ
- લગન લગાડી આગ ! - વર્ણાનુપ્રાસ
- લોચનમનનો રે ! કે ઝઘડો લોચન મનનો - વર્ણાનુપ્રાસ, સજીવારોપણ
- ચેન નથી મન ! ક્યમ તને, ભેટ્યે શ્યામશરીર ? - વર્ણાનુપ્રાસ
- સુખથી સુખ, દુ:ખથી મનલોચન ! એ રીત - શબ્દાનુપ્રાસ
- મન ! લોચનનો પ્રાણ તું, લોચન તુ મન કાય - રૂપક
- સુણ ચક્ષુ ! હું પાંગળું, તું મારું વાહન - રૂપક, સજીવારોપણ
- મેરુ રે ડગે ને જેનાં મન નો ડગે - વર્ણાનુપ્રાસ
- હરખને શોકની ના'વે જેને હેડકી - રૂપક
- મઘવાદિક પણ મોતે મરે, કોણ માત્રમાં માનવી ? - વર્ણાનુપ્રાસ
- વનમાં વ્હાલાજી કને હુંય વસું છું નેન !
  પણ તુને નવ મેળવે, હું નવ ભોગવું ચેન ! - અંત્યાનુપ્રાસ
- જેણે તોડી નાખ્યો માયા કેરો ફંદ રે. - રૂપક
- મૂરખ મનમાં મોટા રે, અજાણ્યે ઉતારણ આણે - વર્ણાનુપ્રાસ
- ગુણ ગાયે ઝવેરી રે, પૂરણ પરમાણે - વર્ણાનુપ્રાસ
- તન જોગી મન કંચન કામની - શબ્દાનુપ્રાસ, રૂપક
- ઘરધંધાની ઘાણી રે, તેમાં તેલિયા તાણે - વર્ણાનુપ્રાસ, રૂપક
- જાગ જગન, જપ, તપ ને તીરથ, તેમાં સહુથી મોટો સતસંગ - વર્ણાનુપ્રાસ, વર્ણસગાઈ
- દુર્યોધન પ્રેષિત દૂત એક, દેખાવમાં ઘાતક દુષ્ટ છેક; - અંત્યાનુપ્રાસ

માધવ પ્રકાશન